

SAMORZĄD MIEJSKI

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

WYCHODZI 1 i 15 KAŻDEGO MIESIĄCA

REDAKTOR,
MARCELI POROWSKI

W Y D A W C A:
ZWIĄZEK MIAST POLSKICH
WARSZAWA, AL. UJAZDOWSKIE 47,
TELEFON 8-81-73

W SŁUŻBIE MIAST JEST NIEOCENIONYM POMOCNIKIEM

SPORZĄDZA listy płac, listy wyborcze
spisy ludności, spisy płatników podatków,
spisy poborowych, spisy dzieci w wieku
szkolnym etc.

DRUKUJE wezwania płatnicze, pokwitowa-
nia, rachunki za prąd, wodę, gaz, kanały, etc.
oraz wszelkie druki i formularze, adresuje
wezwania i koperty.

ADREMA STANOWI IDEALNĄ KARTOTEKĘ, BEZ KTÓREJ
EWIDENCJA MIESZKAŃCÓW JEST NIE DO POMYSŁENIA.

BLIŻSZE SZCZEGÓŁY, LITERATURA, REFERENCJE — NA ŻĄDANIE.
PROSIMY O ŻĄDANIE NIEOBOWIĄZUJĄCYCH DEMONSTRACIJ.

Tow. Sprzed. Maszyn ADREMA, Warszawa, Niecała 8.
Telefony 215-10 i 606-26.

MAGISTRAT MIASTA WILNA

posiada do sprzedania:

1) 1 silnik „Diesla“ 400 k. m. 187 obr/min. firmy „Ganz — Leobersdorf“ z generatorem prądu stałego firmy „Belfort“, o mocy 250 kw. 500 V. 400 obr/min., napęd pasowy, z pasem wielbłądzim dług. 26 mtr., szerokości 0,50 mtr. z tablicą marmurową i aparatami mierniczymi;

2) Silnik „Diesla“ 250 K. M. 180 obr/min. firmy „Gorlitz“ z generatorem prądu stałego firmy „Siemens - Halske“, o mocy 216 kw. 500 V. 560 obr/min. z pasem ze skóry, dług. 26 mtr., szer. 0,40 mtr., tablicą marmurową i aparatami mierniczymi;

3) Dzielniki napięcia — 2 motory po 44 K. M. 220 V.

4) Zbiornik do oleju gazowego 30.000 litrów;

5) Przetwornica jednotwornikowa firmy „Brown - Boveri“ 6-cio fazowa, mocy 700 kw. 1000 obr/min., prąd zmienny V. 373 — 355 prąd stały 2×250 i 2×230 V. częst. 50 Amp. 1520, z prądnicą prądu stałego dla wzbudzenia 4,3 — 3 kw.

Maszyny są w stanie dobrym i obejrzeć je można na miejscu w ruchu.

INŻYNIER GLATMAN
Dyrektor Elektrowni Miejskiej

SAMORZĄD MIEJSKI

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

WYCHODZI DWA RAZY NA MIESIĄC

WYDAWCA: ZWIĄZEK MIAST POLSKICH

REDAKTOR: MARCELI POROWSKI

REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY: STANISŁAW PASTUSZYŃSKI

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

WARSZAWA, AL. UJAZDOWSKIE 47. TEL. 8-81-73.

KONTO P. K. O. № 873.

Prenumerata		Ceny ogłoszeń:	
kwartalna	Zł. 9	1 strona za tekstem	Zł. 150
półroczna	" 18	1/2 strony " "	" 80
roczna	" 36	1 strona przed tekstem	" 200
Pojedynczy zeszyt	" 2	1/2 strony " "	" 100
		Zewnętrzna strona okładki	" 300
		Wewnętrzna " "	" 250
		Miasta korzystają ze zniżki 150/0.	

czus. 3099/11/18.

Treść zeszytu 18-go z 15. IX. 1931 r.

1. Dr. Józef Zawadzki: Na marginesie projektów ustaw samorządowych 967
2. M. Siwik: Kalkulacja rentowności przy projektowaniu przedsiębiorstw komunalnych 976
3. Gospodarka miast w świetle liczb:
Krośniewice 990
4. Ze Związku Miast Polskich 996
5. Przegląd ustaw, rozporządzeń i zamierzeń ustawodawczych — zarządzeń, okólników i wyjaśnień władz.
6. Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego.
7. Kronika: I Ogólna, II Z życia miast, III Różne, IV Zagraniczna.
8. Poradnik.
9. Głosy prasy.
10. Bibliografia.

W. 815/56/319.

Na marginesie projektów ustaw samorządowych.

II.

Przed kilku miesiącami w artykule p. n. „Na marginesie projektów ustaw samorządowych“ *) omówiłem w krótkich zarysach najgłówniejsze postulaty zmian ustroju samorządu, w głównych swych podstawach zgodne z postulatami Związku Miast Polskich. Od tego czasu sprawa małej ustawy samorządowej nie posunęła się urzędownie, dochodzą nas jednak wiadomości, iż w pewnych sferach są już napół opracowane projekty, definitywnie nie przyjęte urzędowo, ale mające pewne widoki przejścia.

Do rozważenia projektu małej ustawy miała być powołana Rada Samorządowa, oznaczane nawet przybliżone terminy nie urzeczywistniły się jednak i, o ile dochodzą nas wiadomości, nie rychło się urzeczywistnią.

Tembardziej przeto jest obowiązkiem działaczy samorządowych przed ustaleniem ostatecznem projektu zabrać głos w tej sprawie i poddać rozważeniu wyłaniające się projekty nawet w stadjum przygotowawczem. Sprawa bowiem ustaw samorządowych, na które oczekujemy od r. 1919 t. j. od czasu wydania dekretu, jest dla Państwa pierwszorzędno znaczenia i nie jest obojętną rzeczą, czy ustawy te unormują życie samorządowe w ten czy inny sposób, bo od ustaw tych zależy rozwój życia gospodarczego w Polsce.

Nie mogąc omawiać całokształtu projektu postaram się rozpatrzyć najgłówniejsze jego podstawy.

Pierwszą naczelną zasadą omawianego projektu jest ustalenie **jednolitych podstaw** dla całego Państwa z wyjątkiem Śląska.

Już w poprzednim artykule dowodziłem, że skonstruowanie w ten sposób ustawy nie jest do pomyślenia w Polsce i że **jest rzeczą konieczną stworzenie ustawy ramowej**, która pozwalałaby między innymi poszczególnym miastom wielkim na uchwalanie statutów własnych. Czy bowiem jest do pomyślenia jedna i taż sama sztywna ustawa dla naszych Kresów

*) „Samorząd Miejski“ Nr. 9 z 1 maja b. r. (przyp. Red.).

Wschodnich i Zachodnich, dla naszych województw centralnych i dla ziem południowo - wschodnich? Każdy, kto bliżej się stykał z życiem samorządowym, rozumie, że jednolity ustrój w tak różnych warunkach gospodarczych i politycznych nie jest wskazany i że jest rzeczą konieczną dać możność ludności miejscowej przystosowania zasad ogólnych do potrzeb miejscowych. Tymczasem projektowana ustawa jest pod tym względem zupełnie apodyktyczna, gdyż zgóry przepisuje normy dla wszystkich miast, gmin i powiatów.

Mianowicie:

1) ustala wszędzie jednakowy ustrój władz miejskich, złożonych z prezydenta (burmistrza), członków zawodowych magistratu i niezawodowych. Pierwsi w liczbie 1/3 części mają być wybierani na podwójną kadencję, drudzy na czas trwania kadencji, pierwsi większością głosów, drudzy w głosowaniu stosunkowym.

Liczbę ławników ustala na 10% liczby radnych,

2) przenosi całą stronę wykonawczą na prezydenta, pozostawiając kolegium magistrackiemu: a) przygotowanie wszystkich spraw o których stanowi rada miejska, b) zawieszanie uchwał rady w wypadkach, przewidzianych ustawą i postanowieniami ustaw szczególnych, c) uchwalanie regulaminów dla siebie, urzędów, zakładów i przedsiębiorstw,

3) znosi instytucję prezydium rady z wyborów i przekazuje przewodnictwo rady prezydentowi, względnie jego zastępcom,

4) ustala organ ustawowy komisji rewizyjnej Rady miejskiej, wybieranej na całą kadencję,

5) ustala kadencję rady na lat 5.

Jak widzimy z tego projektodawca wziął z ordynacji pruskiej podział członków magistratu na członków zawodowych i niezawodowych, z ordynacji krakowskiej i lwowskiej przełał na prezydenta prawo przewodniczenia radzie miejskiej, ograniczył znacznie funkcje dzisiejszego Magistratu w porównaniu z dekretem z r. 1919, ogranicza prawa rady ściśle do wyliczonych przedmiotów.

Każdy z tych systemów, pruski i austriacki, miał swoje dobre i złe strony, ale, żeby połączenie systemów, logicznie z siebie wypływających i logicznie łączących się w pewną organiczną całość, miało dać dobre wyniki — pozwalamy sobie wątpić.

System pruski ze swą dwuizbowością, której projektodawca nie uwzględnia, miał tę dobrą stronę, że wymagał równoległych uchwał 2 ciał niezależnych, acz wychodzących z jednego źródła, pozwalał sprawę każdą obmyśleć i rozstrzygnąć pod 2-ma względami: żądania przedstawicielstwa ludności i praktycznej oceny tego żądania. Miał tę złą stronę, że często-

kroć wynikały między obiema instancjami konflikty i przeciwstawienia, niepotrzebne w życiu gospodarczym, zbytnio przewlekał bieg spraw i w rezultacie wiele z nich musiała rozstrzygać władza nadzorcza. System prezydencki miał tę wadę, że zamiast fachowego ciała jakim powinien być kolegjalny magistrat, wprowadzał do rozstrzygnięcia wielu zagadnień, ciała niefachowe: sekcje, czy komisje w łonie rady miejskiej i wtrącał do ciała wykonawczych czynników, które powinny były, jako kontrolujące, stać od wykonawstwa na uboczu, mając i tak wiele zadań przed sobą.

Projektodawca zresztą z tego systemu wziął jedno — pozostawił przewodniczenie radzie miejskiej prezydentowi.

Zasadniczą rzeczą w ustroju władz samorządu winien być podział władz. Przy zachowaniu przez prezydenta (władzy wykonawczej) przewodnictwa ciału kontrolującemu i orzekającemu, idea tego podziału ulega całkowitemu zaciemnieniu. Jako przewodniczący, prezydent może zwoływać lub nie zwoływać radę, może ustalać taki lub inny porządek obrad, może nadać obradom taki lub inny kierunek i to w tym momencie, kiedy jest podległy kontroli tej rady. Stanowisko przewodniczącego ciała kontrolującego stawia go więc w położenie niekiedy trudne i pozwala na domniemania, że rzecz prowadzi stronnie. Dlatego też jako warunek dobrego funkcjonowania organu orzekającego - kontrolującego należy pozostawić oddzielne przewodnictwo rady. Doświadczenie dwóch dzielnic: Polski centralnej i zachodniej, gdzie rady mają własnych przewodniczących, dowodzi, iż ten system nie posiada żadnych stron ujemnych, a wiele za to dodatnich, nie widzimy więc powodu, aby miał być w nowej ustawie zamieniony na gorszy.

Ustalenie jednoosobowej władzy wykonawczej zamiast wieloosobowego magistratu ma dużo stron dodatnich i jest zrozumiałe przy przekazywaniu samorządowi uprawnień administracji państwowej, z tego wynika ograniczenie praw magistratu jako ciała kolegjalnego do 3 zasadniczych czynności, wymienionych w projekcie. Jest to naogół zgodne z teząmi Związku Miast i nie nastrocza uwag poważniejszych, tembardziej, że i uprawnienia rady miejskiej są ujęte ściśle, a wszystkie sprawy skierowane do rady miejskiej przejść muszą przez magistrat kolegjalny.

Nowością w ustawie jest wyodrębnienie oddzielnego ciała rady miejskiej — komisji rewizyjnej, złożonej z radnych.

Myśl sama ustawowego ujęcia kontroli jest bardzo szczęśliwa, dotychczas bowiem kontrola rady była dość sporadyczna, a niekiedy iluzoryjna. Ustalenie obowiązku wyboru komisji rewizyjnej i włożenie na nią obowiązków ściśle spreparowanych, niewątpliwie daje radzie miejskiej możliwość szczegółowej kontroli nad gospodarką, i pozwala na zapobieżenie

nieprawidłowościom tej gospodarki. Ale konsekwencją musi być ustalenie odpowiedzialności ciała wykonawczego przed radą miejską, o czym projekt zapomina zupełnie. Nie chodzi nam o wprowadzanie parlamentaryzmu do ciał samorządowych, ale jasne i wyraźne wskazanie konsekwencji, które wypłynąć muszą z dokonanej kontroli.

Tembardziej wyraźne postawienie sprawy odpowiedzialności jest wskazane, że autor projektu wprowadza ograniczenia do zasadniczej funkcji rady — uchwalania budżetu. Przywilejem każdego ciała stanowiącego i kontrolującego jest uchwalenie budżetu. Zachowano wprawdzie ten przywilej radom miejskim, ale zaopatrzone go w restrykcję: jeżeli rada miejska nie uchwali preliminarza budżetowego w terminie określonym postanowieniami szczególnych ustaw i rozporządzeń i nie nastąpi to również pomimo specjalnego zwołania jej w tym celu na wezwanie bezpośredniej władzy nadzorczej — władza nadzorcza ustala budżet miasta na wniosek organu zarządzającego, a w razie niezłożenia takiego wniosku po wysłuchaniu opinii tego organu, który w takim wypadku działa kolegialnie.

Trzeba zdać sobie dokładnie sprawę z konsekwencji. I tak już Warszawa naprzykład czyni wysiłki, aby zdążyć na czas z budżetem. Magistrat składa Radzie budżet dopiero w grudniu, termin uchwalenia trwa do 1 lutego, gdyż 2 miesiące pozostawiono dla władz nadzorczych. Przez ten czas trzeba rozważyć 400 milj. budżet w komisji i na plenum. Niech Magistrat opóźni się o miesiąc ze złożeniem budżetu, a już trudność uchwalenia budżetu będzie taka, że restrykcja znajdzie całkowite zastosowanie bez winy i woli rady miejskiej. Kto wtedy weźmie odpowiedzialność za budżet, narzucony przez władzę nadzorczą, i jak można samorząd z takim zastrzeżeniem uważać za istotny samorząd?

Zresztą i takie zastrzeżenie byłoby możliwe, gdyby projektodawca od razu w ustawie określił terminy składania budżetu przez magistrat i pozostawił radzie miejskiej termin przynajmniej 2 miesięczny na prace budżetowe.

Nie jest to pojedynczy fakt ingerencji władz nadzorczych w istotę życia samorządowego. Cała część projektu, obejmująca uprawnienia władz nadzorczych, świadczy o tem, iż projekt pragnie jak najwięcej ograniczyć samorząd, a więc władza nadzorcza może: 1) nie zatwierdzić uchwały rady miejskiej co do liczby ławników zawodowych (liczba ta wynosi 1/3 część 10% liczby radnych), 2) zatwierdza wybór ławników zawodowych, 3) zatwierdza wybór prezydenta, 4) poddaje go według swego uznania rocznej próbie, 5) w razie nie zatwierdzenia wyboru prezydenta lub jego zastępcy(ów) następują nowe wybory. O ile powołany ponownie kandydat nie uzyska zatwierdzenia, władza, powołana do zatwierdzenia, obsadza wa-

kujące stanowisko według swego uznania. Nominowani urzędują do czasu, dopóki nie będzie zatwierdzony kandydat, wybrany w sposób zwykły.

Nominacja następuje i wtedy, gdy rada miejska nie dokona wyboru w oznaczonym przez władzę terminie i trwa przez rok. Termin ten może być przedłużony.

W okresie próbnym władze mają prawo w każdej chwili okresu próbnego cofnąć decyzję o zatwierdzeniu wyboru.

Co się tyczy rozwiązania rady miejskiej względnie magistratu, jednocześnie lub oddzielnie, władze mogą bez postępowania dyscyplinarnego złożyć z urzędu zawodowych i niezawodowych członków magistratu, o ile będzie stwierdzone:

a) że dany organ komunalny wzgl. członek organu zarządzającego dopuścił się znacznego przekroczenia kompetencji, lub też innego istotnego naruszenia obowiązujących przepisów prawnych, statutów komunalnych lub regulaminów ze szkodą dla interesu publicznego.

b) że bezczynność, bądź też działalność danego organu komunalnego wzgl. członka organu zarządzającego spowodowała lub **może** narazić dany związek komunalny na poważne straty materialne.

c) że dany organ komunalny wzgl. członek organu zarządzającego nie stoi na wysokości zadań, nie wykonywa ciężących na nim ustawowych obowiązków bądź też spełnia je nienależycie lub nieudolnie przez co w administracji lub gospodarce komunalnej powtarzają się poważne nieprawidłowości,

d) że dany organ komunalny w swojej działalności postępuje w sposób obniżający zaufanie lub powagę, jaką powinny się cieszyć organa związku komunalnego w miejscowej opinii publicznej.

Rozwiązanie magistratu nie powoduje wygaśnięcia mandatów członków zawodowych, ale **władze mają prawo pozbawić w trybie odrębnego zarządzenia zawodowych członków magistratu ich mandatów; decyzje te pozostawiono całkowicie swobodnej ocenie właściwych władz.**

W razie rozwiązania rady miejskiej wybory powinny odbyć się **w ciągu 12 miesięcy**, a w razie rozwiązania magistratu rada miejska obowiązana jest dokonać nowego wyboru w ciągu 3 miesięcy.

Oto uprawnienia władzy nadzorczej w stosunku do rad miejskich i magistratów. Na ich zasadzie władze nominujące (wojewoda, Min. Spr. Wewnętrznych, Rada Ministrów) mogą w każdym momencie bez żadnych dochodzeń (tylko co do osób po przedstawieniu rzeczowych wyjaśnień) usunąć poszczególnych członków magistratu, rozwiązać cały magistrat i rozwiązać radę miejską. Mogą mianować komisarza i faktycznie zawiesić cały samorząd na przeciąg 1 roku. Redaktor projektu ujął rzecz w ten spo-

sób, iż sprawę usunięcia poszczególnych członków samorządu oraz rozwiązania ciała zbiorowych umieścił w jednej redakcji, przez co wyszły takie dziwolągi, że np. rada miejska może jako ciało zbiorowe „postępować w sposób obniżający powagę lub zaufanie“, co może tylko dotyczyć osób, a nie ciała kolegialnego.

O ile prostszą jest pod tym względem odnośna redakcja projektu Związku Miast, która przewiduje dla rozwiązania rady następujące 2 punkty „a) przekraczanie przez radę swych kompetencji, przyczem władza nadzorcza ma prawo wezwać radę do reasumpcji powziętej uchwały na najbliższym posiedzeniu i może rozwiązać radę dopiero po niezastosowaniu się do tego wezwania; b) niewykonywanie przez radę swych obowiązków, przyczem rozwiązanie nastąpić może po uprzednim wskazaniu jakiego konkretnie obowiązku rada nie wykonuje i niezastosowaniu się rady do wezwania władzy nadzorczej o wykonanie tego obowiązku w czasie wskazanym przez władzę“.

Redakcja ta, zawiera wszystko to, co i w projekcie omawianym, z tą różnicą, że jest jasna, niedwuznaczna i że wymaga od władzy nadzorczej uprzedniego ostrzeżenia i wskazania braków, co jest zgodne z istotą i znaczeniem właściwego nadzoru.

Może w tym właśnie punkcie najjaskrawiej występują dwa światopoglądy na istotę i zadania zarówno samorządu jak i nadzoru nad samorządem.

Pierwszy opiera się na uznaniu zasady, iż władza nadzorcza jest konieczna dla **baczenia nad legalnością** postanowień samorządu i nad **skoordynowaniem poczynąń samorządu z polityką gospodarczą państwa**. Drugi **na możliwie największym podporządkowaniu samorządu administracji państwowej** i stworzeniu z niego w swej istocie ciała doradczego, skrepowanego, ale ponoszącego całkowitą odpowiedzialność przed społeczeństwem, gdyż pochodzącego z wyborów. Kto w tych warunkach zechce pracować w samorządzie? Toć rady miejskie pochodzą z wyborów, gospodarka samorządowa musi zgromadzić koło siebie ludzi najlepszych, oddających bezinteresownie swój czas, często z uszczerbkiem interesów własnych. Czy ci najlepsi ludzie zechcą ten czas poświęcić przy takiej formie nadzoru, która krępuje ich dobrą wolę i dobre chęci na każdym kroku. Czy zechcą się narazić, aby ustąpili z opinją, iż „mogą“ narazić związek komunalny na straty, „nie stojąc na wysokości zadania“, lub postępując w sposób „obniżający zaufanie lub powagę“, zdaniem władzy nadzorczej, a nawet tylko zdaniem władz „powołanych do zatwierdzania wyborów“ i to bez uprzedniego ostrzeżenia, względnie wskazania istoty zauważonych braków.

Zatwierdzenie wyborów. Zrozumiałą jest rzeczą, że władze admini-

stracyjne chcą mieć głos w wyborze prezydenta, któremu porucza się czynności administracyjne. Wystarczy jednak w tym celu proste zastrzeżenie prawa weta. W projekcie jednak nie o prawo weta chodzi, ale o wybór takiego prezydenta, który ma całkowite zaufanie administracji. Dodajmy, że prezydent ma być wybierany na lat 10, że rada miejska wybiera prezydenta i rada następna nic nie ma do powiedzenia co do dalszej działalności prezydenta, że nie może w żaden sposób naprawić błędu wyborczego, o ile by taki nastąpił.

A położenie prezydenta wybranego przez radę? Najprzód przez rok może być w zawieszeniu „na próbie“, później zaś w każdym czasie w wypadku rozwiązania organu zarządzającego w trybie odrębnego zarządzenia władze mogłyby pozbawić go mandatu i decyzja ta pozostawiona jest całkowicie „swobodnej ocenie władz“. Pocóż go zatem wybierać na lat 10, skoro właściwie w każdym momencie może być usunięty przez władze zatwierdzające, po co uniezależniać go od rady miejskiej, gdy w każdym czasie z wyliczonych powodów może być bez postępowania dyscyplinarnego pozbawiony urzędu i to nie z powodu działalności na polu administracji państwowej, ale na polu działalności samorządowej.

Bo co się tyczy tej pierwszej, to i tak podlega on nadzorowi starosty, wojewody, a w Warszawie — Ministrowi Spraw Wewnętrznych, którzy mogą mu udzielać nagany, a nawet karać grzywną do 100 zł.

Jeżeli jednak w stosunku do prezydenta względnie jego zastępcy, mogą być jakieś wątpliwości co do potrzeby zgody na wybór ze strony władz nadzorczych, płynące z ich uprawnień w administracji państwowej, to jakież cel ma zatwierdzanie wyboru t. z. członków zawodowych magistratu, jakimi względami może być wytłumaczone? Projekt wprowadzenia ławników zawodowych i ich wyboru na 2 kadencje był tłumaczony koniecznością wytworzenia stałych fachowych członków samorządu, którzy mogliby być jego ostoją, przyczynić się do jego rozkwitu. Projektodawcy dawni opierali się na doświadczeniu ordynacji pruskiej, ale podstawą ich rozumowań była stałość tych stanowisk. Obecny projektodawca w istocie uniezależnił ich od rady miejskiej, ale natomiast uzależnia ich całkowicie i to w stopniu wyższym od władz zatwierdzających (wojewody, min. spr. wew.). Rada miejska mogła rozwiązać z nimi stosunek, płynący z kontraktu, wypełniając warunki kontraktu, czyli płacąc odszkodowanie, omawiany projekt natomiast poddaje ich całkowicie pod zarządzenia władz zatwierdzających. Najprzód mogą nie być zatwierdzeni bez podania motywów, a później z okazji rozwiązania magistratu mogą być, tak jak i prezydent, ze swobodnej oceny władz pozbawieni mandatu w trybie oddzielnego zarządzenia z dodatkiem, lub bez, tych miłych powodów, o których mówiliśmy powyżej.

Czy w istocie projektodawca sądzi, że w tych warunkach znajdą się fachowcy, a o tych przecież chodzi, którzy zgodzą się na poddanie się wyborowi rady (większością głosów), zatwierdzenia wyborów przez władzę polityczną po to, aby nie mieć pewności przetrwania na stanowisku przez czas dłuższy i pozostawać pod grozą usunięcia według swobodnego uznania władz? Toć przecież daleko wygodniej i lepiej mogą służyć miastu, jako pracownicy, czy na kontrakcie, czy też podlegając pragmatyce urzędniczej, która przewiduje zerwanie stosunku tylko z orzeczenia sądu dyscyplinarnego.

Do takich rezultatów doprowadza światopogląd, który nie wierzy w zdrowe instynkty społeczeństwa i pragnie uszczęśliwiać je drogą nadzwyczajnych zarządzeń, krępujących swobodne rządy społeczeństwa w dziedzinie czysto gospodarczej — jakim jest samorząd.

I na tym odcinku jest rzeczą jasną do czego prowadzi jednolita sztywna ustawa dla całego kraju. Pewne ograniczenia samorządu, jako rzecz przejściowa mogą być potrzebne tu i owdzie ze względów zarówno gospodarczych, jak i małego przygotowania ludności do samorządu, ale rozszerzone na całe państwo na jego ośrodki kulturalne zachodnie, a częściowo centralne, prowadzi cały samorząd w Polsce właściwie do niebytu.

To jest głównym powodem, że należy mówić nie o sztywnej jednolitej ustawie, a o ustawie ramowej z różnymi odchyleniami — takiej, jaką opracował Związek Miast.

Ale jest i inna sprawa, którą projekt pozostawia otworem: sprawa scalenia władz, która oddawna już weszła na porządek dzienny i zupełnie dojrzała. Zdawałoby się, że w wyniku tak daleko idących ingerencji władz nadzorczych i władz zatwierdzających w życie samorządowe, nastąpi przekazanie samorządom całej administracji państwowej z wyjątkiem spraw bezpieczeństwa publicznego i policji kryminalnej. Na tym odcinku wszystko pozostaje po dawnemu, ani prezydent miasta wydzielonego nie zostaje starostą w znaczeniu administracji swego miasta, ani prezydent Warszawy — wojewodą grodzkim, przeciwnie, przy wykonywaniu funkcji, gdy wkraczają one w zakres bezpieczeństwa i porządku publicznego, organa miast wydzielonych obowiązane są działać w porozumieniu z właściwymi terytorjalnie powiatowymi władzami administracji ogólnej (starostą powiatowym lub grodzkim) oraz powinny stosować się do wskazówek, wydawanych przez te władze w interesie bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach obowiązujących przepisów prawnych, a dalej „bezpośredni nadzór nad czynnościami (administracji państwowej) organów komunalnych m. st. Warszawy sprawuje Komisarz Rządu m. st. Warszawy.

A więc są starostowie grodzcy, jest i komisarz m. st. Warszawy, któ-

ry wykonuje funkcje, jakich nie miał, bo nadzór nad czynnościami organów samorządu (dotąd Min. Spr. Wewn.), o zespoleniu zatem władz niema mowy.

W tym świetle jeszcze jaskrawiej występuje fakt całkowitego podporządkowania samorządu administracji politycznej, co jest myślą przewodnią całego nowego projektu.

Dotknąłem tylko głównych, rzucających się w oczy, postulatów nowego projektu, ale są i pewne szczegóły, wymagające rozważenia.

Sprawa tak ważna jak nowy projekt ustawy, winna być rozważona nim wejdzie na forum ciał ustawodawczych przez kompetentne ciało, jakim jest Rada samorządowa, nie wątpimy więc ani na chwilę, że znajdzie się po ostatecznem sformułowaniu na porządku obrad tej Rady, tembardziej, że Rada jest ciałem doradczem i wysłuchanie jej opinii w niczem nie krępuje czynników miarodajnych: rządu i ciał ustawodawczych.

Projekt małej ustawy samorządowej nie został jeszcze przez Min. Spraw Wewnętrznych ujęty w formę ostateczną. Ministerstwo umożliwiło jednakże Związkowi Miast dyskusję nad projektem w tej jego formie, w jakiej znajduje się obecnie. Wiadomość o tem podajemy w dziale „Ze Związku Miast“. (P. R.).

Kalkulacja rentowności przy projektowaniu przedsiębiorstw komunalnych.

Rentowność przedsiębiorstw komunalnych jest zagadnieniem niezwykle skomplikowanym, obejmuje bowiem szereg problemów natury gospodarczej i społecznej jak np. racjonalizację i koncentrację, politykę cen, kwestję płac, ubezpieczeń i emerytur i t. p. — jako też z uwagi, że związki komunalne z natury rzeczy nie mogą prowadzić czysto kapitalistycznej gospodarki w swych przedsiębiorstwach i w rzeczywistości są oddawna klasycznym terenem ścierania się interesów gospodarczych z interesami społecznymi.

Tem niemniej należy dążyć do skryształizowania poglądu czy przedsiębiorstwa komunalne, nawet o charakterze użyteczności publicznej (elektrownie, gazownie, wodociągi), mają się kierować zasadami gospodarki kapitalistycznej, czy też mają pełnić społeczną funkcję związków komunalnych, względnie, jaki ma być między nimi stosunek.

Odpowiedź na powyższe pytania nie jest prosta.

Pokutuje u nas jeszcze pogląd, że przedsiębiorstwa komunalne zwłaszcza o charakterze zakładów użyteczności publicznej, nie powinny przynosić zysku. Jest to pogląd całkowicie mylny, społecznie szkodliwy, a sprzeczny z panującym obecnie ustrojem kapitalistycznym. Nie ulega bowiem wątpliwości, że społeczną funkcją kapitału jak i pracy jest poszukiwanie zysku a nie zaspakajanie potrzeb „użyteczności publicznej“.

Sprzedawanie produktów oraz usług przez przedsiębiorstwa komunalne poniżej kosztów własnych jest niesłuszne i społecznie niesprawiedliwe jeszcze i z tego względu, że nie zyskują na tem klasy uboższe, gdyż produkty zasadnicze przedsiębiorstw komunalnych jak gaz, prąd i wodę, konsumują najwięcej klasy posiadające, a co najmniej średnio zamożne.

Ceny za produkty i usługi ze strony przedsiębiorstw komunalnych muszą być tak konstruowane, aby z jednej strony zaspakajały cele polityki społeczno - gospodarczej związków komunalnych, a z drugiej strony pokrywały koszty własne i przynosiły „słuszny zysk“.

Ustalanie cen, a w związku z tem zanalizowanie kosztów własnych, zwłaszcza przedsiębiorstw nowozakładanych, nie jest rzeczą łatwą. To też

jesteśmy świadkami paradoksalnej a wysoce niezdrowej sytuacji, że obok wysokiej stopy procentowej mamy z reguły niższą rentowność przedsiębiorstw komunalnych, i to nie tylko nowozakładanych, ale nawet już zamortyzowanych. Dzieje się to dlatego, że zainteresowane czynniki nie zwracają należytej uwagi na stosunek rentowności przedsiębiorstw komunalnych do aktualnych kosztów kredytu.

Główną przyczyną nierentowności nowozakładanych przedsiębiorstw komunalnych są:

- 1) błędy techniczne przy projektowaniu i obliczaniu kosztów budowy, oraz
- 2) błędna kalkulacja rentowności.

Pomijając zagadnienie pierwsze, jako czysto techniczne i w odniesieniu do każdego przedsiębiorstwa inne, zajmijmy się kalkulacją rentowności, jako zagadnieniem najbardziej zaniedbanem a którego zasady są jednakowe w odniesieniu do wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw.

Kalkulacją rentowności nazywamy obliczenie wstępne, mające na celu wykazanie, czy lokata określonego kapitału w przedsiębiorstwie będzie się rentować i w jakim stopniu.

Przeprowadzając tedy kalkulację rentowności, musimy wziąć pod uwagę dwie grupy kosztów:

- 1) pierwotne koszty zakładowe,
- 2) roczne koszty ruchu.

Z trzech elementów, składających się na przedsiębiorstwa — surowca, pracy i kapitału, ten ostatni posiada u nas najpoważniejsze znaczenie, wymaga przeto szczegółowego omówienia.

W myśl elementarnych zasad ekonomiki, kapitał, umieszczony w kapitale zakładowym i obrotowym przedsiębiorstwa, musi przynieść takie same zyski, jakieby przyniósł ze zwykłych operacji kredytowych — czyli innymi słowy, rentowność przedsiębiorstwa musi być przynajmniej równa aktualnej stopie procentowej, normalnie jednak, rentowność przedsiębiorstwa powinna być wyższa, kapitał bowiem powinien tu być jeszcze obciążony pewnymi procentami w formie zysku, ze względu na ryzyko ponoszone przy inwestowaniu kapitału.

Przy kalkulacji kosztów zakładowych musimy również obliczyć potrzebną wysokość kapitału obrotowego.

Kwestja kapitału obrotowego, zwłaszcza w nowo zakładanych przedsiębiorstwach komunalnych, nie jest należycie doceniana i brana pod uwagę przy kalkulacji kosztów zakładowych, skutkiem czego przedsiębiorstwa

te już od swego założenia organicznie chorują, co w konsekwencji prowadzi do zaciągania uciążliwych krótkoterminowych pożyczek, powodujących niewspółmierne podrożenie kosztów własnych.

Aby sobie zdać sprawę z wysokości potrzebnego kapitału obrotowego musimy zanalizować funkcję tego kapitału.

Kapitał obrotowy służy na pokrycie bieżących wydatków przedsiębiorstwa, a więc kosztów handlowych, płacy i robocizny oraz kosztów materiałów.

Jak wynika z powyższego, zagadnienie kapitału obrotowego sprowadza się do rozwiązania trzech kwestyj:

- 1) określenia wysokości tego kapitału,
- 2) określenie właściwego ustosunkowania kapitału obrotowego gotówkowego do ulokowanego w materiałach, oraz
- 3) określenia drogi dla zapewnienia najlepszego wykorzystania kapitału obrotowego.

Wysokość kapitału obrotowego jest ściśle zależna od rocznych kosztów ruchu oraz od rodzaju przedsiębiorstwa. W praktyce przyjmuje się normalnie wysokość kapitału obrotowego na $1/6$ wysokości projektowanych rocznych kosztów ruchu t. j. budżetu przedsiębiorstwa.

Stosunek części kapitału obrotowego gotówkowego do ulokowanego w materiałach, zależny jest również od rodzaju przedsiębiorstwa, tempa ruchu, przede wszystkim jednak od racjonalnej gospodarki materiałowej i redukcji tak zwanego czasu biernego materiałowego do minimum.

Przechodząc do następnego zagadnienia t. j. kalkulacji kosztów własnych, składających się na t. zw. roczne koszta ruchu, musimy przede wszystkim zanalizować istotę kosztów własnych, proces narastania tych kosztów jako też wartości produkcji.

Koszty własne są to wszelkie wydatki i straty związane z produkcją przedsiębiorstwa.

Koszta własne i wartość produkcji, wzrastają z każdą operacją, skutkiem ulokowania w niej materiału, robocizny i kapitału.

Doniosły wpływ na kształtowanie kosztów własnych, wywiera stopień wyzyskania przedsiębiorstwa w stosunku do jego normalnej możliwości produkcyjnej. Jeżeli stopień pełnej normalnej zdolności produkcyjnej przedsiębiorstwa oznaczymy jako jeden (wzgl. 100%), to stopień wyzyskania przedsiębiorstwa (n) możemy obliczyć przy pomocy formuły następującej:

$$n = \frac{(S\acute{s} \cdot Tw)}{(Sn \cdot Tn)}$$

gdzie $S\acute{s}$ = średnio uzyskany stopień produkcji, Sn = stopień normalny produkcji, Tw = czas wytwarzania, Tn = czas normalny. Otrzymany rezultat n w postaci ułamka, uzmysłowi nam stopień wyzyskania przedsiębiorstwa.

Z technicznego punktu widzenia, przedsiębiorstwo winno być tak zaprojektowane, aby wykorzystana była całkowicie jego zdolność produkcyjna. Nie jest przeto wskazane projektowanie przedsiębiorstw „na wyrost“, a w każdym razie należy tu zachować jaknajdalej idącą ostrożność, gdyż zwłaszcza przy obecnej drożyznie kapitału, rentowność takich przedsiębiorstw, jak mamy tego liczne przykłady, spada nietylko poniżej t. zw. rentowności normalnej, lecz nie rzadko przynosi deficyt, którego nawet monopolistyczne ceny (prądu, gazu, wody) wyrównać nie mogą; wysokość bowiem kosztów zakładowych ma decydujący wpływ na koszty własne produkcji, ze względu na konieczność oprocentowania i amortyzacji kapitału zakładowego.

Analiza rentowności, a przede wszystkim analiza kosztów własnych, jest w odniesieniu do przedsiębiorstw komunalnych tembardziej ważna, że produkty, względnie usługi tychże zwłaszcza o charakterze zakładu użyteczności publicznej, nie są regulowane prawem popytu i podaży, ustalanie więc cen dowolnych niczem nie hamowanych, jest wprawdzie łatwe lecz ze społeczno - gospodarczego punktu widzenia szkodliwe.

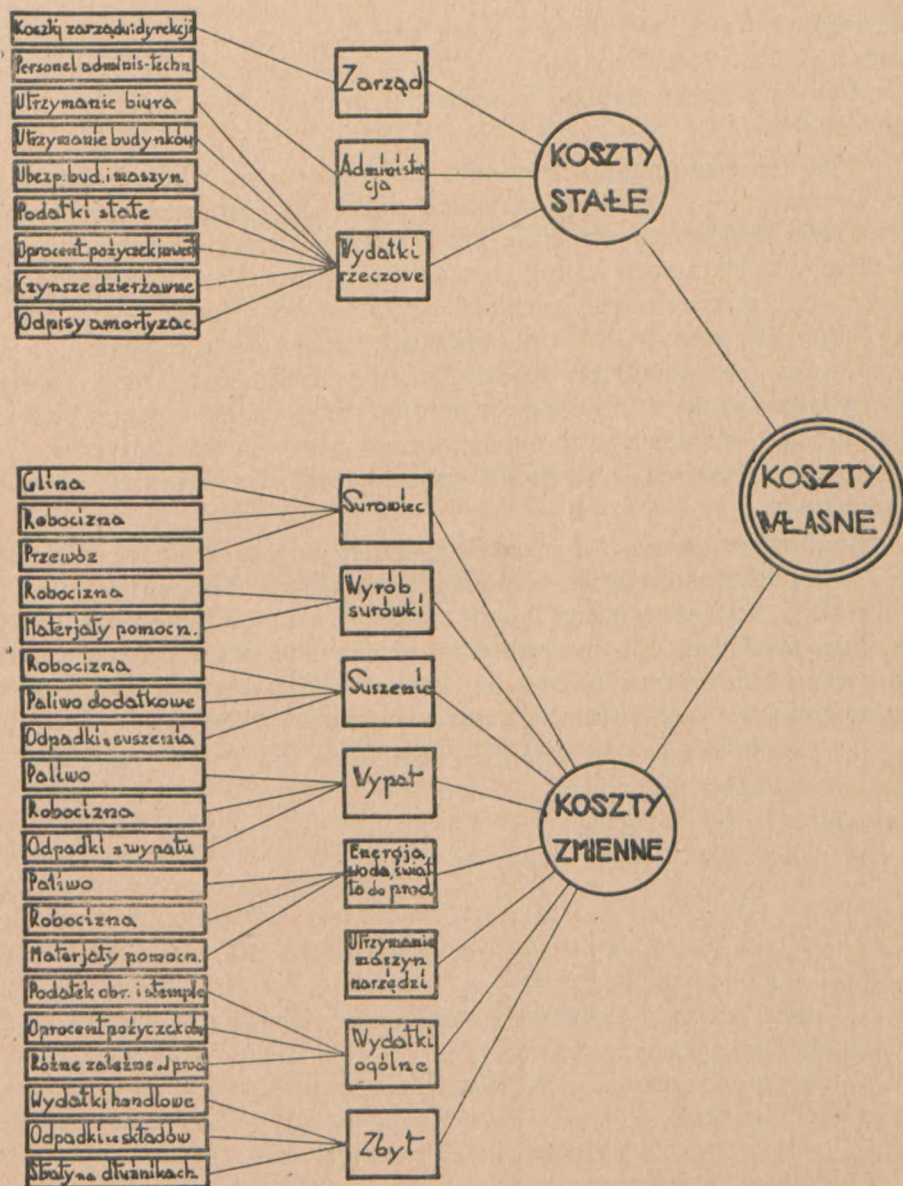
Koszty własne przedsiębiorstw dzielimy zwykle na dwie grupy:

- 1) koszty stałe,
- 2) koszty zmienne.

Koszty stałe, są to koszty, które przedsiębiorstwo bez względu na wahania produkcji musi ponosić. Należą tu więc:

- 1) koszty zarządu i personelu administracyjnego,
- 2) koszty utrzymania biura,
- 3) koszty utrzymania budynków i maszyn,
- 4) podatki stałe,
- 5) oprocentowanie pożyczek inwestycyjnych,
- 6) czynsze dzierżawne,
- 7) amortyzacja budynków, maszyn i urządzeń.

Schemat podziału kosztów własnych cegielni.

Koszty zmienne, są to koszty związane z produkcją i zależne od jej wielkości. Należą tu więc wydatki na:

- 1) surowiec i materiały pomocnicze,
- 2) robociznę i personel czasowy,
- 3) straty na odpadkach,
- 4) straty na dłużnikach,
- 5) oprocentowanie pożyczek krótkoterminowych,
- 6) podatki i opłaty zależne od obrotu.

Jednym z ważnych elementów kosztów własnych są odpisy amortyzacyjne, które z kolei zależne są od t. zw. ekonomicznego czasokresu trwania danego przedsiębiorstwa i wartości, jaką po tym czasokresie jeszcze przedstawia.

Pod ekonomicznym czasokresem trwania przedsiębiorstwa, w odróżnieniu od technicznego czasokresu, należy rozumieć przeciąg czasu, podczas którego budowle, maszyny i urządzenia przedsiębiorstwa używa się wyłącznie w tym celu, dla którego je założono. Po upływie tego czasu posiadają one jeszcze pewną wartość, która czasami może być nawet wartością ujemną, a to wówczas, gdy pewne warunki zmuszą do likwidacji przedsiębiorstwa, koszta zaś rozebrania pozostałych budowli i urządzeń przewyższą wartość materiałów pozostałych z rozbiórki. Najczęściej jednak zachodzą wypadki, że resztująca wartość obiektów przedsiębiorstwa przybiera wartość dodatnią, niekiedy przekraczającą nawet wartość początkową, a to na skutek zmienionych warunków gospodarczych, na korzyść danej dziedziny przemysłu, lub też gdy dane inwestycje przez nieznaczne zmiany można użyć do innego rentowniejszego celu, niż ten w jakim je pierwotnie wybudowano.

Wspomniana wyżej analiza kosztów zakładowych, rocznych kosztów produkcji (ruchu), ekonomicznego czasu trwania i resztującej wartości przedsiębiorstwa, wysokość kosztów własnych i cena sprzedaży da się obliczyć przy pomocy następującego wzoru.

Jeżeli nazwiemy:

- B = pierwotne koszta zakładowe,
- W = roczne koszta produkcji (ruchu),
- D = roczny przychód,
- L = ekonomiczny czasokres trwania,
- R = wartość resztująca,

K = koszt własny,
 A = roczna kwota amortyzacyjna,
 I = ilość rocznej produkcji,
 C = cena sprzedaży,
 Z = czysty zysk,

to:

$$A = \frac{B - R}{L}$$

$$K = \frac{W}{I}$$

$$C = K + Z$$

$$Z = D - W - \frac{B - R}{L}$$

co wyrażone w procentach od włożonego kapitału można przedstawić we wzorze:

$$Z\% = \frac{(D - W - \frac{B - R}{L}) 100}{B}$$

Najtrudniejszym do obliczenia jest czynnik „ L ” — ekonomiczny czas trwania oraz „ R ” — wartość resztująca, gdyż ekonomiczny czas trwania czyli okres celowej użyteczności danego przedsiębiorstwa, jest zazwyczaj znacznie krótszy od technicznego czasu trwania, zaś wartość resztująca jest prawie z reguły niewiadoma.

Za okres amortyzacyjny należy przyjąć ekonomiczny czas trwania, nie zaś czas okres techniczny, przyjmowany zwykle dotychczas za podstawę do obliczeń, odpisów amortyzacyjnych, powoduje to bowiem zupełnie fałszywy obraz rentowności.

W praktyce przyjmuje się na odpisy amortyzacyjne zazwyczaj pewne cyfry przeciętne i wstawia do rachunku rentowności w jednej lub dwu pozycjach a to oddzielnie dla budynków i oddzielnie dla maszyn i urządzeń.

Tabela odpisów amortyzowanych składników majątkowych.

L. p.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Czas zużycia przy ruchu dziennym. Lat	Wysokość odpisów w ‰ ‰	
			przy ruchu dziennym	przy ruchu ciągłym
1	Grunta	tylko w torfiarniach i cegielniach w zależności od pokładów i stopnia eksploatacji		
2	Budynki:			
	a. budynki fabryczne	25 — 50	3 — 4	3 — 5
	b. „ mieszkalne	50 — 100	1 — 2	1 — 2
	c. „ z muru pruskiego	15 — 25	4 — 6	4 — 8
	d. „ drewniane	8 — 20	5 — 12	6 — 15
3	Silniki:			
	a. maszyny parowe	10 — 20	5 — 10	6 — 12
	b. silniki spalinowe	10 — 20	5 — 10	7 — 14
	c. turbiny wodne	12 — 20	5 — 8	8 — 12
	d. elektromotory	10 — 12	8 — 10	10 — 15
	e. pasy i liny	5 — 6	15 — 20	20 — 50
4a	Wodociągi i gazociągi	13 — 20	5 — 7	5 — 8
5	Instalacje centr. ogrzewania	10 — 25	4 — 10	5 — 12
6	Zakłady elektryczne:			
	a. sieć elektryczna	5 — 8	12 — 20	15 — 20
	b. akumulatory	5 — 8	12 — 20	15 — 20
7	Środki transportowe.			
	a. kolejki	10 — 12	8 — 10	8 — 12
	b. „ linowe	8 — 10	10 — 12	10 — 15
	c. samochody ciężarowe	4 — 6	15 — 25	20 — 25
	d. „ osobowe	6 — 10	10 — 15	—
	e. wozy	6 — 10	10 — 15	—
	f. konie	5 — 6	15 — 20	—
8	Maszyny robocze:			
	a. pompy, wentylatory i t. p.	10 — 20	5 — 10	7 — 12
	b. krany, wodociągi	10 — 13	7 — 10	10 — 12
	c. specjalne maszyny precyz.	6 — 10	10 — 15	12 — 20
	d. aparaty i instrumenty	8 — 10	10 — 12	10 — 15
9	Wewn. centrale telefoniczne	12 — 20	5 — 8	—
10	Narzędzia:			
	a. wiertarki i t. p. narz. złożone	2 — 3	33 — 50	50 — 75
	b. zwykłe narzędzia.	3 — 5	20 — 33	30 — 50
11	Modele i formy:			
	a. drewniane	1 — 2	50 — 100	50 — 100
	b. metalowe	2 — 3	30 — 50	30 — 50
12	Urządzenia biurowe			
	a. meble	20 — 25	4 — 5	—
	b. maszyny	5 — 8	15 — 20	—

Przy obliczaniu przeciętnego czasokresu amortyzacyjnego należy uwzględniać wszystkie amortyzowane składniki, a więc np. przy cegielniach i torfiarniach zapasy pokładu gliny i torfu, pozatem zaś w wypadkach kiedy kapitał zakładowy pochodzi z pożyczki, należy również brać pod uwagę okres przewidywanej amortyzacji tej pożyczki.

Praktyczny schemat kalkulacji kosztów założenia oraz rachunku rentowności elektrowni, jako najbardziej typowego przedsiębiorstwa komunalnego, ilustruje poniższy przykład.

Przeprowadzona poniżej kalkulacja kosztów założenia i rentowności opiera się na założeniu, że elektrownia wyposażona zostanie w jeden zespół maszynowy o mocy 120 KM i że od razu obciążony będzie w porze najwyższego obciążenia w zimie do 60 kW (z których przypadnie 50 kW na oświetlenie prywatne, a 10 kW na oświetlenie uliczne i na straty), i że przy zwykłym czasie użytkowania szczytowego obciążenia średnio 1500 godzin rocznie wyprodukuje około 90000 kWh podczas jednego roku. Na straty w sieci oraz na zapotrzebowanie własne przyjmuje się około 25% t. j. okragło 20.000 kWh.

Kalkulacja kosztów założenia.

1. Plac pod budowę	zł.	5.000.—
2. Budynek elektrowni wraz z częścią mieszkalną i biurem łącznie z fundamentami pod maszyny.....	„	38.000.—
3. Motor Diesla 2 cylindrowy bezkompresowy o łącznej mocy 120 kM. budowy stojącej.....	„	62.000.—
4. 1 pompa Elmo z nasadzonym motorkiem elektrycznym oraz pas skórzany	„	3.500.—
5. 1 generator elektryczny do napędu pasowego o mocy 85 kWA. 400/231 woltów napięcia ze wzbudnicą i przynależnościami	„	15.000.—
6. Urządzenia rozdzielcze składające się z 3-półowej tablicy marmurowej wraz z przyrządami pomiarowymi i rozdzielowymi dla zespołu i 2 linii odchodzących...	„	8.500.—
7. Przewody łączące między generatorem, tablicą, a siecią	„	2.300.—
8. Uziemienie generatora i tablica rozdzielcza, jakoteż zabezpieczenie szyn zbiorczych przeciw wyładowaniom atmosferycznym	„	500.—
9. Oświetlenie centrali składające się z dwóch armatur wysokoświecowych, 6 armatur okrętowych wpuszczonych w ścianę, oraz instalację całego budynku.....	„	830.—

10.	Potrzebna ilość przewodów miedzianych dla 2 linii zasilającej dla sieci oświetlenia prywatnego i publicznego	„	53.000.—
11.	Potrzebna ilość słupów drewnianych	„	4.000.—
12.	Potrzebne materiały, jak konstrukcje żelazne, izolatory i wspory dla sieci zasilającej i rozdzielczej....	„	11.200.—
13.	Potrzebne materiały, jak izolatory, wspory dla sieci oświetlenia ulicznego	„	4.500.—
14.	2 słupy kratowe wraz z budkami i urządzeniem rozdzielczym w punktach zasilających.....	„	6.000.—
15.	Armatury wysokoświecowe oraz niskoświecowe dla oświetlenia publicznego wraz z wyciągnikami i bezpiecznikami	„	7.600.—
16.	Montaż całego urządzenia.....	„	22.000.—
17.	Wykonanie 200 złączy domowych wraz z potrzebnym materiałem włącznie z montażem.....	„	32.000.—
18.	Potrzebne zapasy magazynowe	„	9.070.—
19.	Na kapitał obrotowy.....	„	15.000.—

Suma kosztów założenia zł. 300.000.—

Kalkulacja rocznych kosztów ruchu.

A. Koszty stałe.

1.	Oprocentowanie i amortyzacja pożyczonego kapitału zakładowego, 9% od sumy 280.000 zł. okrągło rocznie.....	zł.	25.200.—
2.	Odpis na fundusz amortyzacyjny + — 4% od sumy zł. 280.000.— okrągło.....	„	11.200.—
3.	Konserwacja budynków, maszyn i urządzeń, 1½% od sumy zł. 280.000 okrągło	„	4.200.—
4.	Wydatki administracyjne (1 maszynista, 1 pomocnik, 1 elektryk i 1 buchalter)	„	15.000.—
5.	Administracyjne wydatki rzeczowe.....	„	5.000.—
6.	Podatki	„	5.000.—
			65.600.—

B. Koszty zmienne.

7. Smary i szczeliwo	zł. 2.000.—	
8. Olej gazowy (biorąc średnio 0,4 kg. na wyprodukowaną 1 kWh prądu przy cenie oleju 30 zł. za 100 kg.) okrągło.....	„ 10.800.—	12.800.—
Suma rocznych kosztów ruchu		zł. 78.400.—

C. Kalkulacja kosztów własnych.

1. Suma rocznych kosztów ruchu..... zł. 78.400.—
2. Produkcja prądu do sprzedaży..... kWh. 70.000.—
stad przeciętny koszt własny 1 kWh prądu:

$$\frac{78.400}{70.000} = \text{zł. } 1.12$$

Obliczenie na powyższej podstawie przewidywanego zysku zależy teraz od ustalenia wysokości jednostkowej ceny prądu, co zależne jest znowu od warunków miejscowych, założeń danego Związku Komunalnego, a w końcu od zezwolenia Ministerstwa Robót Publicznych, które ustala w danym uprawnieniu wysokość ceny jednostkowej. W danym wypadku przyjęta została cena sprzedaży prądu w wysokości 1.40 zł.

Ponieważ obecnie cena sprzedażna 1 kWh prądu do oświetlenia wynosi w Polsce od 0.60 zł. do 1.35 zł. zaś do silników od 0.32 zł. do 0.80 zł., podana przeto wyżej kalkulacja, mimo wysokiej ceny sprzedaży, leży na dolnej granicy rentowności.

Celem należytego zobrazowania i sprawdzenia czy powyższa kalkulacja kosztów założenia i rentowności została należycie opracowana, sporządzamy na podstawie tej kalkulacji przewidywany bilans otwarcia oraz rachunek strat i zysków, które poddajemy analizie w taki sam sposób jak gdyby to przedsiębiorstwo już istniało.

Kalkulacja przewidywanych rocznych kosztów ruchu jako podstawa do obliczenia kosztów własnych, może być również zestawiona według innego kryterjum t. j. zamiast podziału kosztów własnych na stałe i zmienne dzielimy te koszty na trzy grupy, a to: robociznę, materiały i koszty ogólne. Zestawioną w ten sposób kalkulację rocznych kosztów ruchu ce-

Projekt Bilansu oraz Rachunku strat i zysków sporządzony na podstawie kalkulacji kosztów założenia i rentowności.

PROJEKTOWANY BILANS OTWARCIA.

A K T Y W A	Suma	P A S Y W A	Suma
	zł.		zł.
I. Majątek stały.		I. Kapitały własne.	
Plac pod budowę	5.000	Wpłata na kapitał zakładowy	20.000
Budynki	38.000		
Maszynty i urządzenia	233.930		
II. Majątek obrotowy.		II. Kapitały obce.	
Zapasy magazynowe	9.070	Pożyczka długoterminowa z Zakładu Ubezpiecz.	280.000
Gotówką do obrotu	15.000		
	300.000		300.000

PROJEKTOWANY RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW.

W I N I E N	Suma	M A	Suma
	zł.		zł.
I. Wydatki administrac.		I. Wpływy eksploatacji.	
Pobory personelu	15.000	Odbiorcy prądu	98.000
Wydatki rzeczowe	5.000		
Podatki i opłaty	5.000		
II. Wydatki eksploatac.			
Paliwo	10.800		
Materiały pomocnicze	2.000		
Konserwacja budyn. i urz.	4.200		
III. Oprocentowanie i amortyzacja pożyczek.			
Raty anuitetowe	25.200		
IV. Odpisy.			
Odpis na fund. amort.	11.200		
V. Zysk.			
Przewidywany zysk	19.600		
	98.000		98.000

gielni ilustruje poniższy przykład. Podana kalkulacja oparta została na następującem założeniu:

Projektuje się budowę cegielni o produkcji cegły w ilości 3.000.000 sztuk rocznie. Na pokrycie potrzebnego kapitału zakładowego i obrotowego zaciąga się pożyczkę w wysokości 1.000.000 zł. Amortyzacja i oprocentowanie pożyczki przy 32-letnim okresie umorzenia, wyniesie 8% rocznie.

KALKULACJA ROCZNYCH KOSZTÓW RUCHU.

A. Robocizna.

1.	Wykop gliny	zł.	31.850.—	
2.	Formowanie	„	25.120.—	
3.	Roboty piecowe	„	18.300.—	
4.	Roboty pomocnicze (stróże etc.)	„	8.100.—	
5.	Ekspedycja (naładowanie na wagon)	„	4.500.—	
6.	Świadczenia ustawowe:			
	a) urlopy 6%			
	b) Kasa Chorych 4½%			
	c) ubezpieczenie od wypadków 2%			
	d) Fundusz Bezrobocia 1½%	14%	12.300.—	
7.	Świadczenia w naturze 10%	10%	8.760.—	108.930.—

B. Materiał.

8.	Gлина (przeniesiona do amortyzacji terenu)	„	—	
9.	Węgiel:			
	a) do maszyn 180 t. à 50	zł.	9.000.—	
	b) do rozpalenia	„	240.—	
	c) do pieca 750 t. à 30	„	22.500.—	„ 31.740.—
10.	Papier szybrowy, oświetlenie, smary i inne materiały techniczne	„	4.500.—	
11.	Straty na odpadkach (złomy):			
	a) w stanie surowym 5%	zł.	6.000.—	
	b) w stanie palonym 1,25%	„	2.640.—	„ 8.640.—

C. Koszty ogólne.

12.	Kierownictwo techniczne i handlowe....	zł.	9.000.—	
13.	Koszty handlowe porto i materiały piśmienne	„	8.250.—	
14.	Konserwacja (budynków, maszyn i urządzeń)	„	7.500.—	
15.	Amortyzacja i oprocentowanie	„	80.000.—	
16.	Ubezpieczenie od ognia	„	3.750.—	
17.	Podatki	„	11.200.—	119.700.—

Suma rocznych kosztów ruchu zł. 273.510.—

D. Kalkulacja kosztów własnych.

1. Suma rocznych kosztów ruchu zł. 273.510.—
 2. Roczna produkcja cegły szt. 3.000.000
- stąd przeciętny koszt własny 1.000 szt. cegły:

273.510

— zł. 91,17

3.000

Powyższa kalkulacja kosztów własnych cegielni obliczona została na podstawie danych z lat ubiegłych w cegielniach podwarszawskich i gdy cena sprzedaży cegły wynosiła 100 — 120 zł. za 1000 szt. cegły. W czasie depresji konjunkturalnej jaką przeżywamy obecnie i gdy cena sprzedaży cegły wynosi około 70 — 80 zł. za 1000 szt. cegły, cegielnia powyższa, nawet mimo potaniaenia niektórych składników kosztów własnych, przestałaby się rentować.

Przytoczone wyżej kalkulacje rentowności elektrowni i cegielni mają na celu jedynie ilustrować sposoby obliczenia, nie stanowią zaś żadnej normy co do wysokości poszczególnych składników, gdyż te zależą zawsze od warunków miejscowych oraz od rodzaju i wielkości przedsiębiorstwa.

Reasumując omawiane zagadnienie rentowności projektowanych przedsiębiorstw komunalnych, należy jeszcze w końcu zaznaczyć, że najważniejszym momentem przy projektowaniu przedsiębiorstwa komunalnego, przesądzającym o rentowności i jakości technicznej inwestycji, jest wybór odpowiednich fachowców — znawców danej gałęzi przemysłu, tak ze strony technicznej jak i gospodarczej, a nie poleganie na opinii osób czy firm zainteresowanych w dostawie urządzeń, względnie budowie projektowanego przedsiębiorstwa.

Gospodarka miast w świetle liczb.

KROŚNIEWICE.

Początek miasta Krośniewic datuje się od pierwszej połowy XIV stulecia. Było ono przez kilka wieków własnością zamożnego rodu Ogończyków z Kutna-Kucieńskich, którzy w początku XV wieku ufundowali drewniany modrzewiowy kościół, przy którym arcybiskupstwo Gnieźnieńskie utworzyło parafję. Wskazują na to akta Konsystorza Gnieźnieńskiego.

Stan feudalny miasta, do właścicieli majątków Krośniewickich, trwał do 1864 r. Miasto w rzezonym okresie miało charakter handlowy i rzemieślniczy, zamieszkane było przez kupców, dostawców, pośredników i rzemieślników, pracujących dla sąsiednich folwarków. Liczba mieszkańców nie przekraczała 2.000 ludności. Po stłumieniu powstania styczniowego, rosjanie samodzielność miasta skasowali, włączając je do gminy Krośniewice w charakterze osady. Od tego czasu miasto wegetuje, a w czasie wojny europejskiej uległo poważnemu zniszczeniu.

W roku 1926 Krośniewice uzyskały ponownie ustrój miejski.

Położenie. Krośniewice pod względem topograficznym leżą na wysokości czterystu kilkudziesięciu metrów nad poziom morza, ze spadami w stronę wschodnią i południową. Miasto leży na skrzyżowaniu traktów głównych Warszawa — Poznań i Toruń — Łódź, w odległości 13 i pół klm. na wschód od Kutna, 21 klm. na południe od Łęczycy, 17 klm. na północ od Lubienia, 16 klm. na zachód od Kłodawy. Otoczone jest zewsząd gruntami ornymi folwarku Błonie i przez to narażane bywa często na zabrudzenie, ponieważ przez miasto przepędza się stada bydła, przewozi słomę, nawóz i t. p.

Powierzchnia miasta wynosi 103.069 ha i w tem: rynek i ulice 7.583 ha, dróg polnych 3.185 ha i stawów 0.89 ha, ziemi ornej 50 ha, sadów i ogrodów 24.76 ha, łąk i pastwisk 8.955 ha, placów niezabudowanych 0.811 ha, pod zabudowaniami 13.87 ha.

Zabudowa przedstawia się następująco: domów mieszkalnych 181, w tym mieszkań 4 — 5 izbowych 2.23%, 3 izbowych 7%, 2 izbowych

27.7%, 1 izbowych 63.7%. Razem mieszkań 676 przy ilości mieszkańców 4.580 (spis z 1921 r.); na 1 mieszkanie wypada więc 6.6 osób (izb jest 950 — na 1 izbę wypada 4.8 osób). Uwzględniając poważny odsetek domów wymagających remontu, oraz fakt, że niektóre mieszkania zajmują 2 rodziny, że mieszkania 1 izbowe są przeważnie szczupłe, — stan mieszkaniowy w mieście jest wysoce niedomagający.

Własność nieruchomości mieszkańców istnieje w 80% na prawie „laudemjum“.

Planów zabudowy, pomiarowego i regulacyjnego, miasto dotąd nie posiada; istnieje tylko plan pomiarowy z 1868 roku, szczupły, nie odpowiadający dzisiejszym granicom miasta. Na podstawie tego planu, sporządzony został w 1930 roku plan (kopja), którym się Zarząd miasta posługuje.

Zadrzewienie. Miasto Krośniewice jest zadrzewione dość dobrze: na terytorjum jego znajduje się 3900 drzew, w czym miejskich jest 660, a reszta prywatnych. Jakość drzew — prywatne owocowe, miejskie miododajne (lipy). Na mieszkańca wypada blisko 0.9 drzew. Jeśli uwzględni się park dóbr Krośniewice, wrzynający się połową w granice miasta, to ilość drzew na mieszkańca podwoi się.

Woda. Na terenie miasta znajduje się 39 studni, w czym 8 studni miejskich (4 artezyjskie) reszta prywatne w posesjach; wydobywanie wody z nich dokonywane jest za pomocą pomp w 90%. Woda zawiera dużą domieszkę związków żelazowych.

Kanalizacja. Miasto ma częściowo urządzoną kanalizację odpływową, odprowadzającą zlewy i wody deszczowe. Ogólna długość rur wynosi 580 mtr. Kanalizacja ła niezupełnie odpowiada swemu przeznaczeniu z powodu szczupłych przekrojów rur.

Stan sanitarny. W śródmieściu znajduje się staw wielkości 0.5 ha, zawierający brudną wodę, która w porze letniej zakaża powietrze. Staw ten dawniej spełniał rolę poiska dla bydła, dziś jest zbiornikiem odpływów domowych z okalających posesji. Skasowanie stawu jest trudne z powodu niskiego poziomu. Możliwem jest tylko zasypianie, wymagające poważniejszych środków gotówkowych. Podobny staw znajduje się na przedmieściu, na terytorjum majątku Krośniewice.

Zasypianie tych stawów jest najważniejszym i najpilniejszym zadaniem miasta w kierunku poprawy stanu sanitarnego, ze względu jednak na kosztą z tem związane, musi być odłożone do pomyślniejszych czasów.

Parcele budowlane, dawno już zabudowane, należące w wielu wypadkach do kilku właścicieli, mają przeważnie niewielką linię frontu, a sięgają daleko wgląb. Domy mieszkalne nie odpowiadają nowoczesnym wymaga-

niom higienicznym. Budynki gospodarcze przeważnie są w złym stanie. Te okoliczności oraz zwartość zabudowy posesyj, utrudniają utrzymanie posesyj w stanie należytym pod względem sanitarnym.

Oświetlenie. Miasto korzysta ze światła elektrycznego, dostarczanego przez miejscową elektrownię kolejki dojazdowej. Prąd jest stały. Koszt prądu wynosi dla miasta 65 gr., dla odbiorców prywatnych 85 gr. za 1 kw. 85% domów w mieście jest oświetlone elektrycznością. Miasto oświetla ulice i rynek 9-ciu lampami o sile 200 wat każda. Terytorjum kolejki oświetlane jest przez zarząd kolejki.

Straż ogniowa w Krośniewicach istnieje od 1870 roku i liczy 40 członków czynnych, 60-ciu wspierających. Zaopatrzona jest ona w należyty stopniu w narzędzia, oraz posiada zakupioną przez miasto w roku 1929 autopompe.

Na terenie Krośniewic istnieje szereg **organizacji** społecznych, zawodowych i sportowych, rozwijających się pomyślnie.

W mieście ma swą siedzibę zarząd Kolejki Wąskotorowej Kujawskiej, dwa banki spółdzielcze oraz sejmikowa przychodnia przeciwjaglicza.

Oświata. Miasto posiada szkołę powszechną, która się mieści w 2-ach budynkach, — własnym, posiadającym 4 sale wykładowe, i drugim częściowo własnym, a częściowo podnajmowanym. Budynek główny przy ul. 11 listopada, murowany na szkołę przed wojną; budynek drugi — drewniany w jednej części stanowiący własność miasta, w dwóch częściach — własność gminy Krośniewice. Posiada on 3 sale szkolne, przerobione z dawnych mieszkań.

Nauka odbywa się na dwie zmiany. Dzieci w roku 1930/31 uczęszczały do szkoły 680. Gminy wiejskie Błonie i Krośniewice, z których terenów dzieci uczęszczały do szkoły, w roku bieżącym odmówiły ustawowego obowiązku płacenia z braku kredytów na rok przyszły szkolny 1931/32. Wobec powyższego zarząd miasta zmuszony był zawiadomić wymienione gminy, że dzieci w wieku szkolnym z poza miasta Krośniewice, od nowego roku szkolnego do szkoły przyjęte nie będą. W roku 1928 miasto przystąpiło do budowy 7-mio klasowej szkoły powszechnej wrez ze wszystkimi niezbędnymi ubikacjami, według kosztorysu 460.000 zł. — Nie mając własnych funduszy, zarząd miasta liczył na pożyczki i subsydia, które otrzymał w sumie 200.000 zł. od Sejmiku Powiatowego i Kuratorjum Szkolnego. Gmach został wzniesiony, pokryty dachem i w górnym pawilonie założono stropy żelbetowe. Koszt dotychczasowy wynosi 260.000 zł. Dalsze roboty przerwano z braku funduszy.

Miasto prowadzi również przedszkole miejskie, do którego uczęszczało 40 dzieci. Dozór szkolny pracuje dobrze i sprawnie.

Koszt utrzymania szkoły na rok budżetowy bieżący wynosi 9.995 zł.

Miasto prowadziło dotąd uzupełniające kursy wieczorowe dla młodzieży rzemieślniczej, obecnie kursy prowadzone nie będą z braku środków.

Biblioteka miejska, liczy 720 tomów dzieł beletrystycznych. Czytelników 50-ciu, przeważnie młodzieży, w większości dziewcząt. Książek przeczytano w ciągu roku 8650. Biblioteka czynna jest 2 razy w tygodniu; obsługują ją pracownicy Magistratu. Opłaty za czytanie wynoszą 50 gr. miesięcznie, bezrobotni korzystają z czytelní bezpłatnie.

Rzeźnia miejska. W roku budżetowym 1930/31 w rzeźni miejskiej zabito 2928 sztuk zwierząt, w tem krów i wołów 129, jałowizny 440, cieląt 422, owiec 3, świń 1934. Dochód z rzeźni wyniósł — z uboju bydła rogatego 4.258 zł., świń i owiec 9.676 zł. Razem dochód brutto 13.934 zł. Wydatki na utrzymanie oglądacza mięsa i dozorca oraz świadczenia rzeczowe 6.256 zł. 77 gr. Prowizoryczny zysk zatem wynosi 7.677 zł. 23 gr. Na rzeźni ciążą poważne długi, z których płatne 2 raty w roku sprawozdawczym wyniosły 6.288 zł. 53 gr., procenty od weksli 5.425 zł. 75 gr., blankiety wekslowe 623 zł. 75 gr., razem 12.338 zł. 03 gr. Różnica pomiędzy wydatkami wymienionymi a dochodem wynosi 4.660 zł. 80 gr. Jak widać z powyższego, rzeźnia w danej chwili jest przedsiębiorstwem nierentującym się.

Targowisko miejskie. Targowisko miejskie obecne znajduje się niemal w śródmieściu, jest za szczupłe, a przeto nie odpowiada swemu przeznaczeniu. Rada miejska przewidziała w budżecie urządzenie nowego targowiska, i przewidziała na ten cel pożyczkę; jednakże wskutek nie uzyskania projektowanej pożyczki — targowiska nie urządzono. W 1930/31 r. wpędzono na targowisko 663 koni, 3.800 sztuk bydła, 7.000 sztuk świń. W ciągu 3 miesięcy targowisko było zamknięte z powodu pryszczycy i wskutek tego przewidywane dochody z opłat za wpęd niedopisały. Opłaty za wpęd na targowisko wynoszą: od krów i koni po 1 zł., od cieląt i trzody po 50 gr. Szczupłość targowiska ujemnie odbija się na dochodach miasta.

Administracja miasta prowadzona jest w warunkach nader ciężkich; trudności, zwłaszcza natury finansowej, nie pozwalają na wykonanie nawet najniezbędniejszych zadań samorządowych. Niewielki budżet 1930/31 r. po stronie dochodu nie mógł być wykonany, w rozchodach zaś wykonany został niemal w całości. Główny niedobór dochodu powstał wskutek zmniejszenia się o 25% dodatków do podatków skarbowych. Trudność poważną w wykonaniu budżetu stanowiła i ta okoliczność, że Rada miejska, uchwalając budżet, wstawiła pozycję 9.989 zł. zasiłku od Powiatowego Związku Komunalnego, niezbędnego dla zrównoważenia budżetu, czego jednak Wydział Powiatowy nie uwzględnił, a budżet zrównoważył w granicach docho-

dów miasta. Budżet nadzwyczajny wykonano zaledwie w 40% z powodu nieuzyskania przewidywanych pożyczek.

Zaznaczyć należy, że zarząd miasta układając preliminarz budżetowy, a przewidując ciężki czas, dochody preliminował 20% mniej, niż w roku poprzednim, a mimo to one nie dopisały, zwłaszcza w dziale IX — dodatki do podatków państwowych. Jedno z poważniejszych źródeł dochodowych, wpływy z targowiska miejskiego nie dopisały z powodu 3 miesięcznego zamknięcia wpędu na targowisko zwierząt domowych, wskutek panującej pryszczycy. Rzeźnia miejska również dała dochód mniejszy niż w roku poprzednim.

Pragnąc wykończyć częściowo nowowzniesiony gmach szkolny i oddać go do użytku, zarząd miasta czynił zabiegi o uzyskanie pomocy z Kuratorjum Szkolnego, które pomoc przyrzekło. Magistrat przystąpił do roboty i w głównym pawilonie wykonał stropy klejnowskie, kosztem 28.000 zł. Tymczasem obietnica Kuratorjum zawiodła, wskutek czego firmie budującej wystawiono weksle, które dotąd nie spłacono, a jedynie zamieniano. Okazała się również niezbędną potrzeba odwodnienia całego gmachu szkolnego, co Magistrat sposobem gospodarczym wykonał, zakładając kanalizację ogólnej długości 180 mtr.

Pozatem oczyszczono rów odpływowy nieczystości miejskich ogólnej przestrzeni 960 m.

Założono trawniki przy Placu Marsz. Piłsudskiego.

Urządzono część chodnika na ul. Łęczyckiej długości 100 mtr. i przed nowym gmachem szkolnym 60 mtr.

Najwięcej kłopotów i kosztów przysparzały miastu długi zwłaszcza wekslowe wystawione na budowę rzeźni i szkoły.

Rada Miejska liczy 12-tu członków i 3-ch członków Magistratu.

Obecny **Magistrat** stanowią burmistrz i 2-ch ławników.

Istnieje 7 komisyj radzieckich: budżetowa, rewizyjna, gospodarcza, opieki społecznej, sanitarna, szacunkowa i cennikowa.

Komisje składają się w połowie z przedstawicieli Rady miejskiej, a w połowie z obywateli, wybranych przez Radę miejską.

Podatki. Ogólna liczba płatników podatków miejskich w Krośniewicach wynosi 382, w tem rolników 11 (3.3%), przemysłowców 4 (1.22%), rzemieślników 89 (27.1%), kupców 117 (33%), urzędników 28 (8.5%), właścicieli nieruchomości 55 (16.7%), robotników 65 (19.8%), różnych 13 (3.9%).

Zaległości podatkowych podatków miejskich na 1 kwietnia 1931 roku było 6.696 zł. 16 gr. M. in. zalegali: rolnictwo 624 zł. 38 gr., wł. nieruchomości 1.753 zł. 42 gr., przemysł 789 zł. 97 gr., rzemiosło 305 zł. 12 gr.,

robotnicy 51 zł. 63 gr., kupcy 1.681 zł. 74 gr., urzędnicy 43 zł. 26 gr., związki religijne 25 zł. 08 gr., różni 40 zł. 13 gr.

W 1930/31 r. wymierzono ogółem 32.294 zł. 33 gr. podatków, w tem miejskich 8.594 zł. 95 gr., skarbowych 23.806 zł. 38 gr.

Budżet m. Krośniewic po stronie wydatków zwyczajnych wynosił ok. 80.000 zł., a mianowicie: w 1929/30 r. 80.973 zł. 56 gr., na 1930/31 prelinowano 86.877 zł. 75 gr., na 1931/32 r. 83.843 zł. t. j. ok. 18 zł. na głowę ludności.

Najpoważniejszą pozycję w zwyczajnym budżecie administracyjnym stanowią wydatki na administrację ogólną — 27.518 zł. (32.82% wydatków zwyczajnych) i na spłatę długów — 24.806 zł. (29.59% wydatków zwyczajnych). Na głowę ludności wydatki te wynoszą: na administrację ogólną 5 zł. 98 gr. i na spłatę długów — 5 zł. 39 gr. Wydatki na spłatę długów stanowią amortyzację długów, zaciągniętych na budowę rzeźni i budowę szkoły.

Następnie poważniejsze pozycje stanowią wydatki na oświatę — 9.955 zł., bezpieczeństwo publiczne — 7.256 zł. i opiekę społeczną — 6.750 zł.

W budżecie nadzwyczajnym przewiduje się spłatę długów wekslowych, ciężających na rzeźni w kwocie 45.000 zł. i na dalszą budowę gmachu szkolnego — 75.000 zł. Na pokrycie wydatków nadzwyczajnych przewiduje się wpływ ze sprzedaży placów miejskich 50.000 zł. subsydjum z Min. W. R. i O. P. na budowę szkoły — 20.000 zł. oraz 50.000 zł. z pożyczek.

Najpoważniejszym źródłem dochodowym są dodatki do podatków państwowych — 27.252 zł. (32,5% dochodów zwyczajnych), a mianowicie dodatek do państw. podatku przemysłowego 12.000 zł., pod. od spożycia, zużycia wzgl. produkcji — 10.000 zł. dodatek do państw. podatku od nieruchomości 4.752 zł.

Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakł. dobra publicznego wynoszą 25.760 zł. (30.72% dochodów zwyczajnych) w tem opłaty za korzystanie z bruków 15.000 zł. opłaty placowe 9.000 zł.

Wpływ z podatków samoistnych prelinuje się w bieżącym roku budżetowym w wysokości 6.330 zł., w tem podatek od lokali 3.400 zł., podatek od placów niezabudowanych 800 zł. podatek od psów 500 zł. Wpływy z innych podatków wynoszą poniżej 500 zł. Obciążenie podatkami samoistnymi na głowę ludności wynosi 1 zł. 37 gr.

Ze Związku Miast Polskich.

GOSPODARKA MIAST W ŚWIETLE LICZB.

Prosimy Zarządy miast, do których w swoim czasie zwracaliśmy się o nadesłanie artykułów o gospodarce miejskiej, a które artykułów tych jeszcze nie nadesłały, o śpieszniejsze załatwienie tej sprawy.

Również zwracamy się do Zarządów tych miast, które pragnęłyby zamieścić w tej rubryce opis gospodarki miejskiej, o nadesłanie nam odpowiednich referatów, według wzoru artykułów, które w tym dziale już od roku zamieszczamy.

Jednolite opracowanie referatów da możliwość porównania stanu miast jednakowej wielkości w różnych dzielnicach Polski, zakresu ich gospodarki, stanu majątkowego itp. i da faktyczny materiał porównawczy do opracowania wniosków i zamierzeń w kierunku uzdrowienia gospodarki miejskiej i poprawy jej stanu.

Opisy wspomniane zamierzamy w końcu roku bieżącego wydrukować w książkowym wydaniu.

Prosimy wszystkie miasta o nadsyłanie do Związku Miast odpisów protokołów posiedzeń Rad miejskich i Magistratów oraz odpisów exposé budżetowych, sprawozdań z działalności organów miejskich i t. p.

POŻYCZKI I ZAPOMOGI Z KOMUNALNEGO FUNDUSZU POŻYCZKOWO - ZAPOMOGOWEGO.

W powyższej sprawie zamieściliśmy komunikat w Nr. 14/15 „Samorządu Miejskiego“ (str. 841), zaś w Nr. 13 — formularz kwestjonariusza, jaki powinien być wypełniany przez miasta, ubiegające się o zapomogi.

Wobec tego, iż zdarzają się wypadki, że miasta, ubiegające się o pożyczki lub zapomogi, nie dostarczają Związkowi Miast informacji, wymienionych w kwestjonariuszu, zwracamy uwagę zainteresowanych zarządów miast na powyższe komunikaty, podkreślając, że w ich bezpośrednim interesie leży dostarczenie Związkowi odpowiednich danych.

LUSTRACJE MIAST.

Zwracamy uwagę miast, które zamierzają przeprowadzić lustrację gospodarki miejskiej przez Wydział Lustracyjny Związku Miast, na komunikat nasz, zamieszczony w Nr. 14/15 „Samorządu Miejskiego“ z dnia 1 sierpnia b. r. str. 842/843.

KOMISJA DLA ROZDZIAŁU DOTACYJ ZWIĄZKOM KOMUNALNYM Z PAŃSTW. FUNDUSZU DROGOWEGO.

W Nr. 11 „Samorządu Miejskiego“ z I.VI r. b. (str. 623) podaliśmy do wiadomości, że celem dokładnego poinformowania delegatów Związku Miast w Komisji opiniodawczej dla rozdziału zapomóg z Państw. Funduszu Drogowego i skuteczniejszego poparcia starań miast o dotacje z tego Funduszu koniecznem jest, aby miasta, ubiegające się o dotacje, przysyłały do Związku Miast odpisy swych podań o zapomogę wraz z odpisami wszystkich załączników.

Ponieważ, jak to praktyka wykazuje, znaczna część tych miast nie przysyła wspomnianych danych, utrudniając przez to rolę delegatów Związku w Komisji, przeto zwracamy się ponownie do zainteresowanych miast, aby we własnym interesie równocześnie z wystąpieniem do P. F. D. o przyznanie zapomogi przysyłały do Związku Miast odpisy podań i załączników.

SKŁAD OSOBOWY ZARZĄDÓW MIAST.

Na ankietę Związku Miast w powyższej sprawie nie nadeszło odpowiedzi jeszcze 8 miast z I grupy (miasta do 10.000 mieszkańców), a mianowicie: 1 z wojew. białostockiego, 1 z woj. warszawskiego, 2 z woj. krakowskiego, 1 z woj. lwowskiego, 1 z woj. stanisławowskiego, 1 z woj. poznańskiego i 1 z woj. śląskiego.

Niezależnie od ponagłeń pisemnych, prosimy zarządy tych 8 miast o śpieszne nadesłanie do Związku Miast wypełnionych kwestionariuszów celem umożliwienia zakończenia opracowania ankiety, która jest wykonana prawie w 99%-ach.

POSIEDZENIE KOMITETU WYKONAWCZEGO ZARZĄDU ZWIĄZKU MIAST POLSKICH.

Z przyczyn niezależnych od Prezydium Związku Miast posiedzenie to, wyznaczone na 5.IX b. r., zostało przeniesione na 10 b. m. i odbyło się o godz. 11 przed poł. w sali portretowej Magistratu m. st. Warszawy.

Na posiedzeniu, które trwało z przerwą obiadową do godz. 19, został wyczerpany cały porządek dzienny.

Obszerną dyskusję przeprowadzono nad projektem małej ustawy samorządowej. Projekt ten został już opracowany przez właściwy wydział Depart. Samorządu Min. Spraw Wewnętrznych i jest obecnie rozpatrywany przez miarodajne czynniki Ministerstwa. Komitet Wykonawczy uchwalił zwrócić się z podziękowaniem do p. Wiceministra Korsaka za umożliwienie Związkowi Miast zaznajomienia się z projektem małej ustawy samorządowej w obecnym stadium tej sprawy i zajęcia stanowiska przez Komitet. Ostateczne sformułowanie wniosków i sprecyzowanie stanowiska Związku Miast odnośnie do projektu małej ustawy samorządowej przekazano specjalnej Komisji Zarządu.

W niniejszym numerze „Samorządu Miejskiego“ podajemy sprawozdanie Dyrektora Związku z czynności Biura od 1 maja do 10 czerwca b. r., wygłoszone przy p. 3 a. porządku dziennego.

Szczegółowe sprawozdanie z posiedzenia Komitetu Wykonawczego z 10 b. m. zamieścimy w najbliższych numerach „Samorządu Miejskiego“.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIURA ZWIĄZKU MIAST ZA OKRES CZASU OD 1 MAJA DO 10 WRZEŚNIA 1931 r. *).

Po zajęciu przez Związek Miast stanowiska w sprawie „małej ustawy samorządowej“ i w sprawie poprawy finansów miejskich w której to sprawie odbyła się narada z posłami i senatorami samorządowcami w kwietniu r. b., biuro Związku zajęło się w okresie sprawozdawczym gromadzeniem materiałów dla podjęcia przez Związek Miast w swoim czasie dalszej akcji w wyżej wymienionych sprawach. A więc zebrano dane o składzie osobowym magistratów i zbiera się w kontakcie z Głównym Urzędem Statystycznym szczegółowe dane o stanie i rodzaju zadłużenia miast, o wysokości wykonania budżetów za kilka ubiegłych lat i o wysokości preliminarzy budżetowych na rok 1931/32. Na tę drugą ankietę odpowiadało dotychczas 350 miast. Po zakończeniu tej ankiety zamierzamy wydać niewielką broszurę, ilustrującą stan finansowy miast i zawierającą tezy Związku Miast, zmierzające do poprawy tego stanu. O ile chodzi o skład magistratów, to brakuje nam odpowiedzi zaledwie od 9 miast. Wynik tej ankiety ujęty został w formie wykresów, które przedstawimy Komisji Związku Miast dla sprawy ustroju samorządu miejskiego, bowiem zebrane dane traktujemy głównie, jako materiał ilustracyjny przy rozważaniu zagadnienia małej ustawy samorządowej. Pracujemy obecnie nad ułożeniem jeszcze jednej i w tym roku budżetowym prawdopodobnie ostatniej ankiety, któraby nam dała szczegółowy obraz liczebności pracowników we wszystkich miastach, rodzaju ich pod względem fachowego przygotowania i sposobu użycia w służbie, cenzusu naukowego, długoletności pracy, wynagrodzenia i przysługujących im praw emerytalnych. Dane te potrzebne nam będą: a) dla ustalenia, w jakim stopniu słuszne są zarzuty co do nadmiernej rozbudowy aparatu urzędniczego w miastach; b) przy ustalaniu w drodze ustawodawczej praw i obowiązków pracowników komunalnych i ich zabezpieczenia; c) przy pracach nad wewnętrzną organizacją magistratów. Ażeby nie prowadzić pracy równoległej z inną organizacją wzgl. instytucją, wspomnianą ankietę zorganizujemy w porozumieniu ze Związkiem Pracowników Miejskich i w kontakcie z Głównym Urzędem Statystycznym.

O ile chodzi o prace ogólnego charakteru, — to w okresie sprawozdawczym w związku z zamierzoną przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nowelizacją ustawy o tymcz. uregul. finansów komunalnych w kierunku uproszczenia postępowania przy wymiarze i poborze danin komunalnych, podjęliśmy odnośne prace ze swej strony, których rezultatem są wnioski, przedstawione na dzisiejszym posiedzeniu. Dużo pracy poświęcone zostało na przygotowanie przy pomocy fachowców opinii o opracowanym przez Ministerstwo Robót Publicznych obszernym projekcie miejscowych przepisów wodociągowo - kanalizacyjnych. O wystąpieniach Związku Miast w tym czasie do władz państwowych w poszczególnych sprawach, dotyczących miast, referować nie będę, gdyż wzmianki o tem systematycznie są zamieszczane w „Samorz. Miejskim“. Nadmieniam tylko, że w najbliższym czasie zamierzamy zwrócić się do właściwych Ministerstw o znówelizowanie § 41 rozp. Ministra Rolnictwa z r. 1929 (Dz. Ust. 32, poz. 305) w kierunku zniesienia zakazu poboru przez miasta opłat za czynności, związane ze sprawdzaniem świadectw i oglądaniem mięsa, przywożonego do miast. Sprawa ta ma znaczenie głównie dla większych miast, do których dowożone jest dużo mięsa przywozowego.

*) Odnośnie do p. 3. a. porządku dziennego posiedzenia Komitetu Wykonawczego Zarządu Związku Miast Polskich z dnia 10.IX. b. r.

Poza wymienionemi wyżej czynnościami biuro Zw. Miast położyło nacisk na rozwinięcie działalności inspekcyjnej i osiągnęło pod tym względem poważne wyniki, wywoławszy zainteresowanie miast, a z drugiej strony uznanie już w poszczególnych wypadkach przez władze nadzorcze inspekcji, dokonanych przez Związek, za miarodajne przy ocenie przez te władze — gospodarki miast.

W okresie sprawozdawczym lustratorzy z ramienia Związku Miast wyjeżdżali do następujących miast: Chełm, Siedlce, Puławy, Drohobycz, Ostrołęka, Kazimierz Dolny, Stryków, Brzeziny, Lipno, Odolanów, Kowel, Ostroń n/Horyniem. W najbliższym czasie lustrator Związku Miast wyjedzie na zaproszenie magistratu do Brześcia n/Bugiem dla wzięcia udziału w inspekcji gospodarki tego miasta, przeprowadzanej przez Urząd Wojewódzki. Rozpoczęta została inspekcja m. Zamościa.

W czasie od 1 maja r. b. odbyły się przy czynnym udziale Związku Miast dwa zjazdy miast, mianowicie: zjazd miast wojew. wileńskiego i nowogródzkiego oraz województw pomorskiego i poznańskiego. Na zjazdach tych wygłoszone były m. in. referaty z ramienia Związku Miast a w tej liczbie referaty o istniejących tendencjach zmiany ustroju samorządu miejskiego. Wyniki tych zjazdów są dla naszej organizacji, jak również dla miast, biorących w nich udział, dodatnie.

W okresie sprawozdawczym odbył się również zjazd miast małopolskich, zorganizowany przez Zarząd Koła tych miast. Na zjeździe tym przedstawiciel Związku Miast również wygłosił informacyjny referat o małej ustawie samorządowej. Wynik tego Zjazdu jest dla naszej organizacji naogół niepomyślny, gdyż uchwalono przekształcić Koło na Związek Miast Małopolskich, przyczem Zjazd nie przyjął propozycji przedstawiciela Związku Miast, aby do uchwalonego statutu Związku miast małopolskich wprowadzić te zasady, regulujące stosunek Kół do Ogólnego Związku Miast, które przyjęte zostały, jako wytyczne, przez Ogólny Zjazd Miast w Krakowie.

O ile chodzi o zjazdy miast, to rozpoczęto pracę nad zorganizowaniem w końcu tego roku kalendarzowego zjazdu miast województwa warszawskiego. Wspomnieć należy o tem, że przy czynnym udziale biura Związku Miast nastąpiła reorganizacja Studium Administracji Komunalnej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej w kierunku położenia większego nacisku na przedmioty samorządowe i zmiany warunków przyjmowania słuchaczy na Studium, ażeby przez to czas, spędzony na Studium, mógł dać lepsze, niż dotychczas, praktyczne korzyści zarówno dla słuchaczy, jak i dla miast, które swych pracowników wysyłają na Studium.

Dużo pracy niewidocznej dla ogółu miast, ale odczutej przez szereg poszczególnych miast, włożyło biuro w związku z przyznawaniem miastom — zapomóg i pożyczek z Komunalnego Funduszu Pożyczkowo - Zapomogowego. O ile chodzi o zapomogi, to przedstawiciel Związku w odnośnej komisji rozdzielczej był referentem spraw miejskich i w związku z tem biuro gruntownie zbadało na podstawie zebranych materiałów, a częściowo wyjazdów na miejsce, gospodarkę finansową 28 miast.

Do poważniejszych prac biura, wykonanych w okresie sprawozdawczym, zaliczyć należy przygotowanie i wysłanie do Międzynarodowego Związku Miast odpowiedzi na obszerny kwestionariusz, dotyczący organizacji naszego samorządu i kwestji pracowników miejskich, który łącznie z materiałami, przesłanemi Międzynarodowemu Związkowi przez związki miast innych państw ma być wzięty za podstawę do referatów na przyszłorocznym Kongresie Miast w Londynie.

W okresie sprawozdawczym czynne były przez cały czas komisja urbanistyczna i samorządowa komisja zdrowia, w pracach których bierze udział biuro Związku.

Na skutek inicjatywy P. Prezesa Koła Miast Poznańskich p. Barciszewskiego i w

związku z uchwałą Zjazdu miast poznańskich i pomorskich, zorganizowana będzie przy Związku Miast komisja bekońowa.

Trudności finansowe, a częściowo trudności natury organizacyjnej, stały na przeszkodzie uruchomieniu poradni elektrycznej; są widoki na to, że poradnię tę w ciągu najbliższych tygodni da się uruchomić. W poszczególnych wypadkach biuro dotychczas okazywało pomoc miastom w sprawach elektrycznych przez delegowanie na miejsce osób, będących kierownikami większych elektrowni miejskich i posiadających opinie dobrych fachowców oczywiście po uprzednim porozumieniu się z temi osobami.

Na zakończenie wspomnę, że biuro nie spuszcza z oka, leżących jeszcze niestety odłogiem szeregu większych prac natury organizacyjnej. Mamy nadzieję, że rozpoczęte już prace nad wydaniem wzorowego regulaminu dla miejskich komisji rewizyjnych, wzorowego statutu organizacyjnego dla magistratów, instrukcji biurowej, wzorowego regulaminu o dostawach i przetargach w miastach ukończone zostaną przed upływem bieżącego roku kalendarzowego. Nie czekając na wynik prac Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nad unormowaniem sprawy t. z. poruczonego zakresu działania miast, których zakończenie ulega zwłoce prawdopodobnie m. i. w związku z pracami nad małą ustawą samorządową, zamierzamy podjąć sami odnośne prace na podstawie dostępnych nam materiałów. Po opracowaniu odnośnych projektów przedstawione one zostaną do rozpatrzenia komisji dla usprawnienia administracji miejskiej, którą w swoim czasie powołał Zarząd Zw. M.

ZJAZD MIAST WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO.

W dniu 10 b. m. odbyła się w biurze Związku Miast przy udziale naczelnika wydziału samorządowego warszawskiego urzędu wojewódzkiego — p. Przybyszewskiego konferencja w sprawie zorganizowania przez Związek Miast zjazdu miast tego województwa. W konferencji oprócz dyrektora Związku p. M. Porowskiego i p. naczelnika Przybyszewskiego wzięli udział: prezydenci (burmistrz) miast Włocławka, Płocka, Łowicza, Radzymina, Rypina, Przasnysza i wiceburmistrz m. Otwocka.

Myśl zorganizowania przez Związek Miast zjazdu miast województwa warszawskiego uznana została jednogłośnie za celową. Zjazd ma być zwołany najdalej w pierwszej połowie grudnia r. b. i trwać ma 2 dni. Obrady Zjazdu odbywać się będą prawdopodobnie w jednym z miast większych i w jednym z mniejszych miast województwa warszawskiego. Uczestnicy konferencji wysunęli następujące tematy na zjazd:

- 1) gospodarka miast województwa warszawskiego na tle gospodarki całego województwa;
- 2) organizacja magistratów (podział na komórki organizacyjne, liczba urzędników, sposób zorganizowania biurowości);
- 3) spostrzeżenia i wnioski na tle czynności miast w t. zw. poruczonej zakresie działania;
- 4) spostrzeżenia i wnioski na tle obowiązków miast w zakresie opieki społecznej;
- 5) metody gospodarki drogowej miast (organizacja służby technicznej, sposób zaopatrywania się w materiały budowlane na drogi, sposób prowadzenia robót drogowych, ceny materiałów drogowych i ceny robocizny), łącznie ze sprawą zadrzewienia miast;
- 6) sprawa zaopatrywania miast w wodę, a w szczególności sprawa wodociągów miejskich;

7) stan rzeźni miejskich i stan gospodarki tych rzeźni ze stanowiska sanitarno-weterynaryjnego, aprowizacyjnego i rentowności;

8) stan i gospodarka w elektrowniach miejskich ze stanowiska zgodności polityki miast z polityką elektryfikacyjną województwa, ze stanowiska racjonalnej organizacji tych przedsiębiorstw oraz ich rentowności.

Wspomniany zjazd Związek Miast zamierza zorganizować w ścisłym porozumieniu z wojewodą warszawskim p. in. Twardo z którym Związek porozumie się zarówno co do ostatecznego terminu zjazdu i miejsca obrad, jak również co do porządku obrad i czynnego udziału urzędu wojewódzkiego w zjeździe w postaci przedewszystkiem objęcia przez urzędników województwa niektórych referatów.

POSIEDZENIE KOMISJI ZWIĄZKU MIAST DLA SPRAWY USTAWY O USTROJU GMIN MIEJSKICH

odbędzie się w dn. 19 b. m. o godz. 11½ w lokalu Związku Miast (Al. Ujazdowskie 47).

Przedmiotem obrad Komisji będą tezy projektu „małej ustawy samorządowej“, rozważanego obecnie przez czynniki miarodajne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które przesłane zostały członkom Zarządu Zw. M. P. przy zaproszeniach na posiedzenie Komitetu Wykonawczego z dn. 10 b. m.

Komitet Wykonawczy na wspomnianem posiedzeniu w dn. 10 b. m., jak o tem wspominały na innym miejscu, upoważnił Komisję do sformułowania opinii i wniosków, które zostaną przedstawione Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, jako wnioski Związku Miast, bez ponownego zwoływania już Komitetu Wykonawczego wzgl. Zarządu Związku.

Ze względu na konieczny pośpiech w pracy, Prezydjum Komisji przewiduje, iż w razie potrzeby Komisja obradować będzie nie tylko w sobotę (19 b. m.), lecz również w niedzielę.

STUDJUM ADMINISTRACJI KOMUNALNEJ.

Jak informowaliśmy w Nr. 16/17 „Samorządu Miejskiego“ z 1.IX. b. r., Studium Administracji Komunalnej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej zostało zreformowane w myśl wniosków Związku Miast i Związku Powiatów R. P. Plan reorganizacji Studium uzyskał aprobatę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Dzięki wprowadzonym zmianom w programie i organizacji Studium, znacznie zwiększyła się korzyść, jaką odnosić będą z przesłuchania Studium pracownicy komunalni i delegujące ich związki komunalne.

Związek Miast Polskich zwraca się do zarządów miast o liczniejsze delegowanie pracowników miejskich na przesłuchanie Studium w myśl zalecenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Przeżywany obecnie kryzys nie powinien być ku temu przeszkodą, a raczej skłonić zarządy miast do wysyłania swych pracowników na Studium. Usprawnienie administracji i gospodarki komunalnej, które jest naczelnym postulatem akcji oszczędnościowej, można przeprowadzić tylko przy pomocy należycie wykształconego i przygotowanego personelu. Wydatek, poniesiony na delegowanie pracownika miejskiego na Studium, niewątpliwie opłaci się zwiększoną wydajnością pracy tego pracownika po przesłuchaniu Studium oraz podniesieniem jego kwalifikacji i ogólnego przygotowania do spełniania czynności w zakresie gospodarki komunalnej.

O warunkach przyjęcia kandydatów na Studium informowaliśmy w Nr. 14/15 „Samorządu Miejskiego“ z 1.VIII b. r. str. 868 — 869.

Międzynarodowy Kongres Miast w Londynie — maj 1932 r.

Międzynarodowy Związek Miast organizuje w Londynie w roku przyszłym — Międzynarodowy Kongres Miast.

Na porządku dziennym Kongresu znajdować się będą sprawy następujące:

1. Sposób urzędowania władz samorządu terytorjalnego.
2. Przygotowanie i dokształcanie urzędników samorządowych.

Celem dokładnego przygotowania oświetlenia, tych spraw Sekretarjat Międzynarodowego Związku Miast zwrócił się do wszystkich krajowych związków miast z prośbą o opracowanie na te tematy referatów według ustalonego formularza.

Związek Miast Polskich opracował i przestał do Sekretarjatu w Brukseli swoje referaty omawiające obie sprawy.

Uważamy za wskazane opublikowanie tych referatów w kolejnych numerach „Samorządu Miejskiego“ celem zaznajomienia szerszego grona działaczy samorządowych i osób interesujących się samorządem, z poruszonymi w tych referatach zagadnieniami, dotyczące mi ustroju samorządu polskiego we wszystkich dzielnicach państwa, tembardziej iż dotychczas niema tłumaczeń urzędowych na język polski obowiązującego w zachodnich województwach ustawodawstwa o organizacji samorządu.

SPOSÓB URZĘDOWANIA SAMORZĄDÓW (ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH).

(c. d.).

II. Ciało wykonawcze.

1) Czy samorząd odnośny posiada ciało wykonawcze z poza rady (t. j. magistrat lub ciało administracyjne mianowane lub wybrane pośrednio, którego zadaniem są czynności ściśle administracyjne)?

W każdym rodzaju związków komunalnych — wedle dotyczących ustaw — mogą być tworzone kolegjalne organa wykonawcze. Jedynie w małych gminach województw zachodnich jest jednoosobowy organ wykonawczy — sołtys (w gminach większych dodani mu są ławnicy), zaś w gminach zbiorowych województw centralnych funkcje wykonawcze rozdzielone są pomiędzy radę gminną (istniejącą obok zgromadzenia gminnego) i wójta (organ jednoosobowy).

2) Jak się tworzy ciało wykonawcze i jakich kwalifikacyj wymaga się od jego członków?

Ciało wykonawcze tworzy się drogą wyborów pośrednich (wybiera ciało stanowiące ze swego grona albo i z poza swego grona). Ustawa o samorządzie powiatowym w województwach południowych przewiduje wybór części członków wydziału przez grupy interesów w łonie rady powiatowej. Wybory są zasadniczo tajne, ale ustawy gminne w województwach południowych zezwalają także na wybory jawne. Zasadniczo ustawy przewidują głosowanie na każdego członka osobno, ale ustawy miejskie w województwach centralnych i wschodnich wprowadzają wybory proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów. Przy głosowaniu na każdego kandydata osobno obowiązuje wedle jednych ustaw zwykła, wedle innych względna większość głosów. W ustawach dla Lwowa i Krakowa wymagana jest przy wyborach członków magistratu obecność $\frac{3}{4}$ członków rady miejskiej.

Kwestji kwalifikacyj członków zarządu niektóre ustawy (w województwach południowych) wcale nie poruszają. Ustawy samorządowe w województwach zachodnich załatwiają tę sprawę w formie negatywnej, t. j. określają, kto jest pozbawiony biernego prawa wyborczego, ustawy w województwach środkowych i wschodnich wymagają od kandydatów na członków w zarządu posiadania biernego prawa wyborczego do jakiegokolwiek z rad gminnych (miejskich) na obszarze Państwa i — dla wójta względnie burmistrza — znajomości czytania i pisanja, przyczem ustawa miejska dla województw wschodnich zastrzega, iż musi on umieć czytać i pisać po polsku, a także ustawa dla województw centralnych jako warunek dla kandydata na burmistrza stawia posiadanie wykształcenia w zakresie conajmniej polskiej szkoły ludowej.

3) Czy członkowie tego ciała pobierają wynagrodzenie i czy są wynagradzane przyjazdy na posiedzenia?

Członkowie zarządu w gminach miejskich są przeważnie płatni; honorowych członków zarządu spotyka się jeszcze w miastach województw zachodnich i ci otrzymują za udział w posiedzeniach zwrot kosztów. Płatni członkowie zarządów miejskich dzielą się na zawodowych i niezawodowych, pierwsi otrzymują stałe pensje miesięczne, drudzy — wynagrodzenie, zależne od czasu pracy poświęcanej gminie.

Członkowie wydziałów powiatowych otrzymują za udział w posiedzeniach diety, ustalane przez sejmiki.

Z członków zarządu gmin wiejskich płatny jest zawsze wójt na obszarze województw centralnych i wschodnich, przyczem wysokość tego wynagrodzenia zależy od tego, czy wójt jest zawodowy czy nie. W gminach wiejskich województw zachodnich może być ustanowiony płatny sołtys. W gminach wiejskich województw południowych rady gminne przyznają naczelnikom gmin skromne wynagrodzenie w stosunku rocznym (100 — 200 zł.). Również innym członkom zarządu (zastępcy wójta, ławnikom, asesorom) rady gminne mogą przyznawać pewne wynagrodzenia.

4) Czy członkowie ciała wykonawczego mają ściśle określone czynności?

Normalnie ustawy nie przewidują zakresu czynności dla poszczególnych członków zarządów komunalnych — z wyjątkiem przewodniczących tychże zarządów, których kompetencje są w ustawach określone. Ustawowo określone kompetencje są natomiast dla całych ciał wykonawczych.

5) Jak często zbiera się ciało wykonawcze?

Niektóre ustawy samorządowe wogóle tą kwestją się nie zajmują lub odsyłają w tej sprawie do regulaminów czynności ciał wykonawczych. Ustawa miejska w woj. połudn. z r. 1889 powiada ogólnie, że magistrat ma się zbierać, ile razy zajdzie tego potrzeba, przynajmniej jednak raz na tydzień. Dekret o tymcz. ordynacji powiatowej dla województw środkowych i wschodnich stanowi, że wydział powiatowy powinien się zbierać raz na miesiąc, przyczem na żądanie 2 członków wydziału musi on być zwołany każdej chwili.

6), 7), 8), 9) Jakie sprawy obejmuje porządek obrad posiedzeń ciała wykonawczego, czy posiedzenia ciała wykonawczego są publiczne, czy są dostępne dla prasy, czy bywa na nich duża liczba publiczności, czy wyniki obrad są ogłaszane: a) w prasie, b) inny sposób? czy publiczność interesuje się wyborami do ciała wykonawczego, czy jest duże współzawodnictwo przy ubieganiu się o członkostwo w ciele wykonawczem?

Porządek dzienny obejmuje wszelkie sprawy, określone w odnośnych ustawach samorządowych, jako należące do kompetencji organu wykonawczego. Posiedzenia ciała wykonawczych są tajne. Niektóre organa wykonawcze (magistraty, wydziały powiatowe) podają do prasy komunikaty o wynikach swych obrad, zwłaszcza gdy chodzi o sprawy, interesujące szerszy ogół.

Zainteresowanie publiczności wyborami do ciał wykonawczych związków komunalnych jest dość duże, jakkolwiek nie bierze ona w tych wyborach bezpośredniego udziału; przejawia się ono zwłaszcza w większych miastach. Współzawodnictwo przy ubieganiu się o mandat w ciele wykonawczym zw. kom. jest duże.

III. Stosunek ciała uchwałodawczego do wykonawczego.

1) Jaki zachodzi stosunek obu ciał: uchwałodawczego i wykonawczego?

Ciało uchwałodawcze jest organem uchwalającym i kontrolującym, ciało wykonawcze — zarządzającym i wykonawczym. Ciało wykonawcze jest zatem zasadniczo podporządkowane ciału uchwałodawczemu. Jednakże w miastach województw zachodnich magistrat może odmówić swej zgody na wykonanie takich uchwał rady miejskiej, których wykonanie jest jemu ustawowo poruczone.

2) W jakich granicach ciało wykonawcze może działać bez uchwałodawczego?

Możliwość funkcjonowania ciała wykonawczego bez uchwałodawczego przewidują jedynie ustawy miejskie dla województw środkowych i wschodnich; mianowicie — w wypadku rozwiązania rady miejskiej, aż do czasu ukonstytuowania się nowej rady miejskiej, funkcje rady miejskiej — z ograniczeniem do załatwiania spraw bieżących — spełnia magistrat. W takimże wypadku w miastach województw południowych tworzony jest zarząd tymczasowy, na którego czele staje dotychczasowy burmistrz.

3) W jakim stopniu prace ciała wykonawczego mogą podlegać dyskusji na zebraniach ciała uchwałodawczego?

Ciało uchwałodawcze nadzoruje i kontroluje czynności ciała wykonawczego i sprawdza jego rachunki, wyłaniające się z tego kwestje może poddawać dyskusji na swoich zebraniach.

4) O ile zachodzą różnice między opiniami obu ciał, jakie środki są przedsięwzięte dla uzgodnienia?

Jeżeli ciało wykonawcze jest zdania, że uchwała ciała uchwałodawczego jest przeciwna obowiązującym ustawom albo jest niewykonalna lub dla związku komunalnego szkodliwa, to niektóre ustawy (np. ustawy miejskie w województwach centralnych i wschodnich) dają mu prawo żądania rewizji uchwały, przyczem przy ponowieniu tej uchwały podlega ona wykonaniu, inne — dają prawo zawieszenia uchwały do czasu decyzji władzy nadzorczej.

Specjalne stanowisko w stosunku do ciała uchwałodawczego (rady miejskiej) daje ustawa miejska magistratowi w województwach zachodnich. Magistratowi przysługuje tam prawo odmówienia wykonania uchwały rady miejskiej (ob. wyżej pytanie 1) i w takim razie sprawa sporna rozpatrywana jest przez komisję rozjemczą, złożoną z delegatów obu organów, gdyby zaś do porozumienia w ten sposób nie doszło — przez władzę nadzorczą.

5) Jaka jest odpowiedzialność ciała wykonawczego (t. j. czy członkowie ciała wykonawczego i inne osoby mogą być postawione w stan oskarżenia za czyny nielegalne, dokonane przez ciało wykonawcze lub w jego imieniu)?

Członkowie ciała wykonawczego za czyny, kolidujące z kodeksem karnym, dokonane w związku z pełnieniem ich czynności urzędowych, mogą być pociągnięci do odpowiedzialności sądowo - karnej. Poza tem niektóre ustawy przewidują pociąganie członków ciała wykonawczego do odpowiedzialności dyscyplinarnej przez władzę nadzorczą.

6) Kto jest faktycznie odpowiedzialny (osoba lub ciało) za działalność samorządu?

Faktycznie odpowiedzialne są osoby, ciało — w wypadku niewłaściwego funkcjonowania — grozi jedynie rozwiązanie.

IV. K o m i s j e.

1) Czy ciała uchwalodawcze i wykonawcze mają prawo wybierać komisje dla spraw określonych?

Tak.

2) Czy ciała te mogą wybierać komisje niestałe według uznania?

Mogą, a to zasadniczo dla uprzedniego rozpatrywania spraw, podlegających ich kompetencji; komisji może być również poruczone ostateczne zdecydowanie konkretnej sprawy.

3) W jaki sposób tworzą się te komisje. W szczególności czy mogą wejść do nich urzędnicy oraz osoby z poza grona rady i ciała wykonawczego?

Komisje tworzą się w drodze wyborów. Urzędnicy i członkowie ciała wykonawczego (ci ostatni — jeśli chodzi o komisje ciała uchwalodawczego) mogą wchodzić do komisji zasadniczo jako rzeczoznawcy lub referenci; urzędnicy jednakże wchodzić zwykle jako członkowie do komisji dyscyplinarnych dla urzędników danego związku.

4) W jaki sposób następuje wybór przewodniczącego (nominacja?)?

O ile odnośne przepisy nie stanowią, że przewodniczącym komisji ma być przewodniczący powołującego je ciała, to wybór przewodniczącego komisji następuje w ten sam sposób, jak wybór jej członków; nominacji niema.

5) Czy komisje posiadają władzę wykonawczą?

Nie.

6 i 7) Jak często zbierają się? Ile razy i w jaki sposób składają komisje sprawozdania ciałom, które je powołały?

Komisje działają w ramach, zakreślonych powołującymi je uchwałami. Ogólne przepisy istnieją tylko w instrukcji kasowo - rachunkowej dla związków komunalnych odnośnie do stałej komisji rewizyjnej, która — według § 51 instrukcji — zbierać się powinna przynajmniej raz na miesiąc.

V. Z w i e r z c h n i k s a m o r z ą d u.

1) Jak jest wybierany (nominowany) zwierzchnik samorządu danego typu, na jaki czas, czy może być wybierany (nominowany) ponownie?

Zasadniczo jest on wybierany przez ciało uchwalodawcze na lat 3 do 12. Normą jest kadencja: 3 letnia w wojew. śródkowych i wschodnich i 6 letnia

w województwach południowych; do lat 12 może trwać urzędowanie członków zarządu w wojew. zachodnich. Wedle niektórych ustaw wybór zwierzchnika samorządu wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej. Przewodniczącym sejmiku i wydziału powiatowego jest z ustawy starosta powiatowy (urzędnik państwowy).

2) Jakie powinien posiadać kwalifikacje?

Ob. odpowiedź na pytanie 2, II.

3) Jaka jest pozycja oraz obowiązki zwierzchnika samorządu?

Reprezentuje on na zewnątrz dany związek komunalny, obowiązki jego szczegółowo określają odnośne ustawy.

4) Czy pozostaje w stałym związku z radą i ciałem wykonawczym?

W mniejszych miastach województw centralnych i wschodnich i w miastach województw południowych — z wyjątkiem Lwowa i Krakowa, — w powiatowych związkach komunalnych województw centralnych, zachodnich i wschodnich i we wszystkich gminach wiejskich, zwierzchnik samorządu jest przewodniczącym zarówno ciała uchwałodawczego, jak i wykonawczego. W każdym razie jednak jest on w stałym kontakcie z obu ciałami.

5) Jakie są granice jego władzy niezależnej od ciała uchwałodawczego względnie wykonawczego?

Ma on pewną — w ustawach ściśle określoną — władzę nad pracownikami danego związku komunalnego, w stosunku do uchwał ciała wykonawczego posiada takie uprawnienia, jak ciało wykonawcze w stosunku do uchwał ciała uchwałodawczego (z wyjątkiem uprawnień magistratu w stosunku do rady miejskiej w województwach zachodnich), wreszcie w nagłych wypadkach może samodzielnie załatwiać sprawy, należące do organu wykonawczego, jest jednak obowiązany postarać się ex post o aprobatę tego ciała na najbliższym posiedzeniu.

VI. U r z ę d n i c y.

1) Jacy są urzędnicy główni (naczelnicy) w każdym typie samorządu?

Wśród urzędników związków komunalnych naczelnym miejsce zajmuje sekretarz, mający nawet w miastach województw zachodnich tytuł „naczelnego sekretarza miejskiego“.

2) Kto ich mianuje i zwalnia?

Normalnie ciało uchwałodawcze ustanawia etat stanowisk pracowników i określa warunki ich przyjmowania (kwalifikacje, maksymalną wysokość uposażenia), a przyjmowanie i zwalnianie pracowników należy do organu wykonawczego lub jego przewodniczącego.

3) Od kogo otrzymują polecenia?

Zasadniczo od przewodniczącego organu wykonawczego, bądź (w mniejszych związkach komunalnych) wszyscy bezpośrednio, bądź też (w większych związkach komunalnych) niektórzy za pośrednictwem starszych hierarchicznie urzędników (naczelników wydziałów, oddziałów, osobnych urzędów i t. p.).

4) W jakich granicach działać mogą z własnej inicjatywy, niezależnie od ściśle określonych instrukcji?

Ogólne przepisy tego rodzaju zakresu ich działania nie przewidują.

5) Czy jest urzędnik kontrolujący personel, czy też są tam kontrolerzy działalności personelu różnych działów?

Specjalnych kontrolerów posiadają tylko większe związki komunalne, w dużych miastach są specjalne wydziały kontroli.

6) Czy istnieje trudność zdobycia urzędników z kwalifikacjami?

Tak.

7) Czy pobory urzędników mogą przyciągać dobrych kandydatów?

Samorząd nie ma zupełnej swobody w regulowaniu pborów swych pracowników. Pobory prac. kom. są ustawowo dostosowane do pborów funkcjonariuszów administracji rządowej. Wyższe nieco uposażenie urzędników samorządowych w stosunku do urzędników państwowych ma na celu jedynie zrównoważenie braku ustawowego uregulowania praw i obowiązków urzędników samorządowych.

8) W jakim stopniu urzędnicy biorą udział w obradach plenarnych i komisjach?

Jako referenci, rzeczoznawcy i protokolanci.

9) Czy istnieje wiek prekluzyjny dla urzędników?

Ustawowych przepisów w tym względzie brak; część związków komunalnych wprowadziła takie przepisy w lokalnych przepisach służbowych. Zazwyczaj od kandydatów na urzędników niższych i średnich stopni wymagany jest nieprzekraczalny wiek 40 lat życia.

10) Czy otrzymują emeryturę?

Otrzymują bądź na podstawie lokalnych statutów emerytalnych, bądź też na podstawie ogólnej ustawy państwowej o ubezpieczeniu pracowników umysłowych wogóle.

VII. R e f e r e n d u m.

nie istnieje.

VIII. S t o s u n k i m i ę d z y w ł a d z a m i l o k a l n e m i r ó ż n e g o s t o p n i a.

1) Jakie są stosunki między władzami typu hrabstwa (conty type) i mniejszych terytoriów w następujących sprawach:

a) reprezentacyjnych wzajemnych,

b) stosunkach urzędowych,

c) ogólnie organizacji pracy?

ad a i c) Stosunki za pośrednictwem centralnych zrzeszeń samorządowych (Związek Miast, Związek Powiatów, Związek Gmin Wiejskich).

ad b) W myśl ustaw organa wykonawcze wyższych związków są władzą nadzorczą w stosunku do związków niższych na danym terytorjum, a więc wydział powiatowy sprawuje nadzór nad gminami wiejskimi i nad miastami niewydzielonymi z wyłączeniem miast woj. zachodnich i większych miast niewydzielonych woj. południowych. Nadzór nad miastami pozostałymi i pow. zw. komunalnymi ma sprawować wydział wojewódzki. Do czasu zaś powołania do życia samorządu wojewódzkiego, nadzór ten sprawuje wojewoda przy współdziałaniu powołanego ciała obywatelskiego z pośród przedstawicieli samorządu terytorjalnego danego województwa.

Całkowity nadzór nad gospodarką samorządową m. st. Warszawy i nad

gospodarką finansową miast ponad 250.000 mieszkańców oraz nad gospodarką wojewódzkich związków kom. (woj. Zachodnie) — sprawuje Minister Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Jeżeli chodzi o zadania związków komunalnych poszczególnych stopni, to ustawy niektóre zadania wyraźnie poruczają związkom wojewódzkim, związkom powiatowym i gminom. Pozatem stosowana jest ogólna zasada, że związki wyższego rzędu, a więc powiatowe i wojewódzkie podejmują te zadania, których nie są w stanie wykonać gminy. Odnosi się to zwłaszcza do gmin wiejskich.

Powiatowy związek komunalny nawet ustawowo obowiązany jest udzielać gminom wiejskim pomocy finansowej w formie zapomóg.

2) Czy można w zarysach głównych określić czynności dwu kategorii władz (u nas stosunek wojewody względnie starosty do władz samorządowych)?

Wojewoda i starosta są organami rządowej władzy nadzorczej w stosunku do władz samorządowych.

IX. S p r a w y f i n a n s o w e .

1) W jaki sposób układa się budżet samorządu?

Projekt przygotowuje ciało wykonawcze, uchwała ciało uchwałodawcze, zatwierdza władza nadzorcza.

2) Kto lub które ciało ostatecznie jest odpowiedzialne za ustalenie:

a) wydatków,

b) taks miejscowych (podatki opłaty)?

Ciało uchwałodawcze.

3) Jaki jest rodzaj kontroli posiadanej przez Państwo lub wyższy stopień samorządu nad:

a) wydatkami,

b) pobieranymi przez miejscowe samorządy podatkami i opłatami?

Zatwierdzanie przez władzę nadzorczą budżetów i statutów podatkowych, badanie zamknięć rachunkowych, lustracje gospodarki przez inspektorów.

4) Jakie są granice tej kontroli?

Legalność i celowość.

5) Skoro państwo (lub inna władza miejscowa) posiada sankcje w stosunku do propozycji samorządu lokalnego co do budżetu lub interwenjuje w jakikolwiek inny sposób, czy interwencja następuje po rozpatrzeniu pisemnego sprawozdania lub wysłuchaniu przedstawicieli samorządu?

Zasadniczo — po rozpatrzeniu pisemnego sprawozdania, przy rozpatrywaniu budżetów jednak często również po wysłuchaniu przedstawicieli samorządu.

6) Czy sprawozdania i rachunkowość są kontrolowane przez osoby z poza samorządu, a w tym wypadku kto dokonywa kontroli i w jaki sposób?

Jak zaznaczono w odpowiedzi na pytanie 3, dokonywa tego władza nadzorcza bądź przez badanie pisemnych sprawozdań, bądź na miejscu przez specjalnych inspektorów. Inspekcje takie organizują również centralne zrzeszenia samorządowe dla swoich członków (Związek Miast i Związek Powiatów). Inspekcje władzy nadzorczej są aktem nadzoru państwowego nad gospodarką samorządu, inspekcji zrzeszeń samorządowych związki komunalne poddają się dobrowolnie, z własnej inicjatywy.

X. Organizacja państwowa lokalna.

1) Czy istnieje ciało administracyjne miejscowe, nie wybierane przez ludność, a mianowane przez rząd? Jakiego charakteru i jakie ma czynności?

W województwach zachodnich istnieją okręgi wójtowskie, złożone z jednej lub więcej gmin i obszarów dworskich, na czele których stoją mianowani przez Rząd wójtowie, powołani głównie do spełniania czynności policji miejscowej.

2) Czy istnieje w danym państwie np. policja państwowa poza policją samorządową i jaki jest ich wzajemny stosunek?

Policja bezpieczeństwa istnieje w Polsce jedynie jako policja państwowa. Inna policja (np. policja sanitarna, budowlana, przemysłowa, ogniowa i t. p.) zasadniczo znajduje się w rękach samorządu, aczkolwiek wyraźnego podziału tej policji pomiędzy władzami rządowymi a samorządowymi dotychczas nie przeprowadzono.

Pytania 3 i 4 — wobec odpowiedzi na pytanie 2 — nieaktualne.

Przegląd ustaw, rozporządzeń i zamierzeń ustawodawczych — zarządzeń, okólników i wyjaśnień władz.

ZALICZENIE 3 MIAST DO II KLASY MIEJSCOWOŚCI POD WZGLĘDEM WYMIARU AKCYZOWYCH OPLAT PATENTOWYCH.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 28.VIII b. r., wydanem w porozumieniu z Min. Spraw Wewn. (D. U. R. P. Nr. 73, poz. 594), zaliczono miasta Kraśnik, Krasny-staw i Sokółko Podlaski woj. lubelskiego do II klasy miejscowości pod względem wymiaru akcyzowych opłat patentowych od zakładów sprzedaży trunków.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE DO USTAWY PRZECIWAŁKOHOLOWEJ.

W związku z wydaniem nowej ustawy przeciwałkoholowej, (p. D. U. R. P. Nr. 51, poz. 423) zainteresowani Ministrowie wydali rozporządzenie wykonawcze z dnia 30 lipca 1931 r. (D. U. R. P. Nr. 73, poz. 595), które w 34 paragrafach szczegółowo rozwija postanowienia powyższej ustawy.

REGULOWANIE CEN PRZETWORÓW ZBÓŻ CHLEBOWYCH, MIĘSA I JEGO PRZETWORÓW ORAZ CEGŁY.

Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 sierpnia 1931 r. (D. U. R. P. Nr. 73, poz. 596) przedłużono do dnia 31 sierpnia 1932 r. moc obowiązującą rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 października 1929 r. o regulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów oraz cegły.

ORGANIZACJA URZĘDÓW WOJEWÓDZKICH ORAZ TRYB ZAŁATWIANIA SPRAW W TYCH URZĘDACH.

W Nr. 76 Dziennika Ustaw z r. b. pod poz. 611 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 sierpnia 1931 r. wydane w porozumieniu z 5-oma zainteresowanymi Ministrami w sprawie organizacji urzędów wojewódzkich oraz trybu załatwiania spraw w tych urzędach. Rozporządzenie w 45 paragrafach szczegółowo normuje zasady organizacji urzędów. Szereg postanowień tego rozporządzenia może w drodze analogji znaleźć zastosowanie w organizacji biur większych magistratów.

WYDAWANIE UPRAWNIEŃ DO KIEROWANIA ROBOTAMI BUDOWLANEMI I SPORZĄDZANIA PROJEKTÓW W MIEJSCOWOŚCIACH, W KTÓRYCH BRAK JEST OSÓB DO TEGO UPRAWNIONYCH.

Minister Robót Publicznych rozporządzeniem z dnia 9 kwietnia 1931 r. (D. U. R. P. Nr. 77, poz. 612) ustalił zasady wydawania uprawnień do kierowania robotami budowlanymi i sporządzania projektów (planów) tych robót w miejscowościach, w których brak jest osób do tego uprawnionych. Uprawnienia te wydaje Wojewoda.

ORGANIZACJA I ZAKRES DZIAŁANIA IZB I URZĘDÓW SKARBOWYCH.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 13 sierpnia 1931 r. (D. U. R. P. Nr. 77, poz. 613) wprowadzona została nowa organizacja i zakres działania izb skarbowych i urzędów skarbowych. Każda z izb skarbowych dzielić się będzie na 6 wydziałów, a w każdym urzędzie skarbowym złączone będą organy zniesionych obecnie kas skarbowych.

PRAWO DO ZASIŁKÓW CZĘŚCIOWO ZATRUDNIONYM ROBOTNIKOM NIEKTÓRYCH ZAKŁADÓW PRACY.

Rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 sierpnia b. r. (Dz. U. R. P. Nr. 77, poz. 614) przyznano w okresie od dnia 1 do 31 sierpnia 1931 r. prawo do zasiłków tym częściowo zatrudnionym robotnikom, których zarobek tygodniowy nie przekracza pełnego umówionego zarobku za 1, bądź 2 dni pracy. Rozporządzenie dotyczy 25 zakładów, położonych w województwach: śląskim, kieleckim i lwowskim.

JEDNOLITY TEKST PRZEPISÓW O DIETACH I KOSZTACH PODRÓŻY FUNKCJONARJUSZY PAŃSTWOWYCH ZAGRANICĘ.

W Nr. 78 Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 620 ogłoszono jednolity tekst przepisów o należnościach za podróże służbowe, delegacje i przeniesienia funkcjonariuszów państwowych zagranicę. Przepisy te mają znaczenie w drodze analogji i dla ustalania wysokości tych należności dla członków zarządów i pracowników związków komunalnych.

WPROWADZENIE POSTĘPOWANIA DORAŻNEGO.

W Nr. 79 Dziennika Ustaw pod poz. 622, ogłoszone zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 września 1931 r. o wprowadzeniu na całym obszarze Państwa postępowania dorażnego.

PRZEPROWADZENIE DRUGIEGO POWSZECHNEGO SPISU LUDNOŚCI.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2.IX.1931 r. (D. U. R. P. Nr. 80, poz. 629) zarządzone przeprowadzenie dnia 9 grudnia 1931 r. drugiego powszechnego spisu ludności. Oprócz spisu ludności będzie dokonany spis zawodów, spis budynków, spis nieruchomości, spis mieszkań i spis miejscowości. Władzami spisowymi są władze powiatowe administracji ogólnej i magistraty sześciu dużych miast. Minister Spraw Wewnętrznych może poruczyć władzę spisową i magistratom innych miast.

PRZEPISY KANCELARYJNE W ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ.

W Nr. 196 Monitora Pol. z r. b. pod poz. 273 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 1931 r. o przepisach kancelaryjnych w administracji publicznej. Jako załącznik do uchwały ogłoszony jest tekst ramowych przepisów, które w zwięzłych 16-u paragrafach wprowadzają t. zw. bezdziennikowy system w kancelariach urzędów administracji rządowej.

UPRAWNIENIA KOMISARZA RZĄDU W GDYNI, JAKO PRZEDSTAWICIELA RZĄDU.

Zarządzeniem z dnia 18 czerwca 1931 r. (Pomorski Dziennik Wojewódzki Nr. 14, poz. 205) przekazał Wojewoda Pomorski szereg swych uprawnień jako przedstawiciela Rządu, na Komisarza Rządu w Gdyni.

WSPÓLPRACA WŁADZ ADMINISTRACJI OGÓLNEJ Z L. O. P. P.

W okólniku Nr. 149 z dnia 26.VIII.1931 r. wezwało Min. Spraw Wewnętrznych podległe władze administracji ogólnej do jaknajwyższego popierania akcji L. O. P. P., traktując ją nie jako instytucję dobroczynno - społeczną, lecz jako organizację, współdziałającą w przygotowaniu obrony Państwa. Również i władze i organa związków komunalnych wezwane są do okazywania w granicach swych możliwości materialnych — pomocy finansowej i organizacyjnej Lidze O. P. P.

ZATWIERDZANIE UCHWAŁ ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH, DOTYCZĄCYCH UDZIELANIA KOMUNALNYM KASOM OSZCZĘDNOŚCI UPOWAŻNIENI DO ZACIĄGANIA POŻYCZEK.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w okólniku Nr. 150, z dnia 29.VIII.1931 r. wyjaśniło zainteresowanym władzom i urzędów, że komunalne kasy oszczędności tylko w tych wypadkach mają prawo zaciągania pożyczek, o ile posiadają uprawnienia do tego, udzielone przez związek poręczający, przyczem uchwała organu związku poręczającego musi być zatwierdzona przez właściwą władzę nadzorczą.

KOMUNALNE OPLATY OD POJAZDÓW MECHANICZNYCH ZA ZUŻYWANIE DRÓG MIEJSKICH.

Min. Spraw Wewnętrznych okólnikiem Nr. 151 z dnia 26 sierpnia b. r. poleciło związkowi komunalnym zaprzestać poboru komunalnych opłat za używanie dróg przez pojazdy mechaniczne. Ze względu na znaczenie tego okólnika dla zarządów miast przytaczamy go w całości:

„Doszło do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, że niektóre gminy miejskie, powołując się na przepis ust. 1 art. 27 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747), pobierają od pojazdów mechanicznych komunalne opłaty za używanie dróg miejskich.

W związku z powyższem Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu i po zasięgnięciu opinii Ministerstwa Robót Publicznych wyjaśnia, co następuje:

Z dniem 1 kwietnia 1931 r., t. j. od chwili uzyskania mocy obowiązującej ustawy z dnia 3 lutego 1931 roku o Państwowym Funduszu Drogowym (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 81) związki komunalne utraciły prawo pobierania komunalnych opłat z art. 27 ustawy o tymcz. ureg. fin. kom. za używanie dróg od pojazdów mechanicznych, wymienionych w artykułach 6 i 8 ustawy o Państwowym Funduszu Drogowym oraz od pojazdów konnych, wymienionych w art. 8 tejże ustawy. Aczkolwiek przepis art. 27 ustawy o tymcz. ureg. fin. komun., na którym związki komunalne opierały prawo poboru opłat za używanie dróg — nie został wyraźnie wymieniony w ustawie P. F. D. wśród przepisów, które ta ustawa uchyliła, to jednak mając na uwadze tę okoliczność, że intencją ustawy o P. F. D. niewątpliwie było skumulowanie wszelkich świadczeń od właścicieli wymienionych pojazdów zarówno na rzecz dróg państwowych, jak i samorządowych, a w dalszej konsekwencji zapewnienie związkom komunalnym odpowiednich zapomóg na budowę i utrzymanie dróg — należy stanąć na stanowisku, iż związki komunalne obecnie nie mogą już pobierać na te same cele opłat komunalnych za używanie dróg od osób, pociągniętych do świadczeń z tego samego tytułu na rzecz P. F. D. Za taką wykładnią przemawia również i to, że, ustawa o P. F. D. zniosła nawet bardziej uzasadnione prawo związków komunalnych do pociągania właścicieli wymienionych pojazdów do opłat specjalnych, przewidzianych w art. 23 ustawy z dnia 10 grudnia 1920 roku o budowie i utrzymaniu dróg publicznych (Dz. U. R. P. z r. 1921, Nr. 6, poz. 32). Niewymienienie art. 27 ustawy o tymcz. ureg. fin. komun. w ustawie o P. F. D. oparte być mogło na zapatrywaniu ustawodawcy, że przepis tegoż art. 27, jako przepis ogólny, nie mógł mieć zastosowania do świadczeń drogowych szczegółowo uregulowanych w specjalnej ustawie z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi o zakomunikowanie powyższego związkom komunalnym z jednoczesnem zarządzeniem zaprzestania poboru opłat za używanie dróg od wyżej wskazanych pojazdów“.

STANOWISKO WOJEWODÓW I STAROSTÓW, JAKO PRZEDSTAWICIELI RZĄDU.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 lipca b. r. sprecyzowane zostało stanowisko wojewodów i starostów, jako przedstawicieli Rządu (p. „Samorząd Miejski“ Nr. 16 — 17, str. 929). Obecnie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w rozwinięciu powyższego rozporządzenia, ogłosiło okólnik Nr. 152 z dnia 2.IX.1931 r., szczegółowo precyzujący i omawiający poszczególne postanowienia powyższego rozporządzenia.

SPRAWOZDANIA WOJEWODÓW, WYGŁASZANE NA POSIEDZENIACH RAD WOJEWÓDZKICH.

W okólniku Nr. 153 z dnia 2.IX b. r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wezwało wszystkich wojewodów do składania na posiedzeniach rad wojewódzkich sprawozdań nie tylko z zakresu administracji ogólnej, lecz całej administracji państwowej z obsza-

ru województwa. Sprawozdania powinny obejmować ubiegły rok i to rok budżetowy, a nie kalendarzowy, a same posiedzenia winny odbywać się w czwartym kwartale każdego roku kalendarzowego. Sprawozdania winny być rozsyłane członkom rady, jednocześnie z zaproszeniami na posiedzenia, a to w celu ułatwienia członkom rady zapoznania się z całokształtem materiału.

PROWADZENIE OPERACYJ WINKULACYJNYCH PRZEZ KOMUNALNE KASY OSZCZĘDNOŚCI.

W piśmie okólnym z dnia 18 lipca 1931 r. Nr. S. G. 2574/2, wezwało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zarządy komunalnych kas oszczędności i ich władze nadzorcze do zaprzestania prowadzenia przez kasy operacji winkulacyjnych terminowych, jako z reguły dość ryzykownych i których prowadzenie jest dopuszczalne jedynie za specjalnym upoważnieniem centralnych władz nadzorczych.

POŚREDNICTWO KOMUNALNYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI PRZY KREDYTOWANIU ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH PRZEZ INSTYTUCJE FINANSOWE.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w piśmie okólnym z dnia 22 lipca b. r. Nr. S. G. 2420/3, wyjaśniło, że w wypadku, gdy instytucje finansowe udzielają kredytów związkom komunalnym za pośrednictwem komunalnych kas oszczędności, to przy ustalaniu wysokości prawnie dopuszczalnego zadłużenia związków komunalnych w komunalnych kasach oszczędności, należy brać pod uwagę i te kwoty, które związek poręczający otrzymał za pośrednictwem komunalnej kasy oszczędności z innej instytucji finansowej.

KURS DLA LEKARZY OŚRODKÓW ZDROWIA.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w piśmie okólnym z dnia 24.VIII.1931 r. Nr. Z. H. 3178/31 powiadomiło zainteresowane władze i związki komunalne, że dn. 1 października b. r. rozpocznie się w Państwowej Szkole Hygieny w Warszawie 3-tygodniowy kurs dla lekarzy ośrodków zdrowia. Wpisowe wynosi 10 zł., a koszt pobytu i utrzymania w bursie zł. 6 dziennie.

Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

PONOSZENIE KOSZTÓW OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Najwyższy Trybunał Administracyjny po przeprowadzonej w dn. 17.6. b. r. rozprawie wydał wyrok (L. Rej. 2429/28), w którym oddalił skargę Magistratu m. Tarnowa na orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie w przedmiocie opieki społecznej.

ZASADA PRAWNA: Gmina pobytu, udzielająca tymczasowej opieki na podstawie ustawy z dn. 16.8.1923 r. (Dz. Ust. poz. 726), ma prawo żądać od gminy, obo-

wiązanej do opieki trwałej, przyjęcia osoby, potrzebującej opieki, chociażby obowiązek ten w czasie rozpoczęcia opieki tymczasowej nie ciążył na tej gminie.

PRZEBIEG SPRAWY: Urząd Wojewódzki w Krakowie orzeczeniem z dn. 12.4. 1928 r., załatwiając odwołanie gminy m. Krakowa od orzeczenia Zarządu Powiatowego w Tarnowie, uchylił to orzeczenie i zobowiązał gminę m. Tarnowa do odebrania A. S. z miejskiego żłóbka pod wezwaniem św. Józefa w Krakowie i do zwrotu kosztów jego utrzymania w tym zakładzie, a to za czas od dn. 3.3.1926 r. do dnia nabycia przez H. S. prawa do opieki trwałej w innej gminie.

Na orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego wniosła gmina m. Tarnowa skargę do N. T. A.

MOTYWY WYROKU. N. T. A. rozważył, co następuje:

Zaskarżone zobowiązanie oparto na tem, że H. S. przebywała w Tarnowie stale od 3.3.1925 r. do 1.11.1926 r., że wskutek tego nabyła tamże na podstawie art. 8 ustawy z 16.8.1923 r. (Dz. Ust. poz. 726) prawo do trwałej opieki i że to prawo nabył za swoją matką także A. S.

Skarżąca gmina przyznaje, że H. S. przebywała w Tarnowie od 3.3.1925 r. do dnia 1.11.1926 r., zarazem jednak podnosi, że H. S. w dniu ostatnio wymienionym wyjechała do Stopnicy, że do czasu urodzenia swego syna Adama w Krakowie 1924 r. przebywała stale w Stopnicy, że o tym ostatnim szczególnie skarżąca gmina zawiadomiła gminę m. Krakowa pismem z 7.11.1925 r. i że gmina m. Krakowa po otrzymaniu tego zawiadomienia winna była zwrócić się ze swemi roszczeniami do gminy Stopnicy, a nie „czekać beczynnie“ aż do nabycia przez H. S. prawa do trwałej opieki w Tarnowie.

Na wywody te zaznaczyć należy, że według art. 10 wspomnianej wyżej ustawy z 16.8.1923 r. każdy obywatel R. P. ma prawo do tymczasowej opieki ze strony gminy, w której okręgu przebywa w chwili, kiedy wynikła potrzeba opieki, bez względu na czas trwania pobytu i że gmina, która nie jest równocześnie zobowiązana do sprawowania opieki trwałej w myśl art. 9 tejże ustawy, może domagać się zwrotu wydatków od gminy do trwałej opieki zobowiązanej, względnie odesłać tam potrzebującego pomocy na koszt gminy, do trwałej opieki zobowiązanej. Ponieważ ustanowione w tym przepisie prawo gminy, udzielającej tymczasowej opieki, do odesłania osoby potrzebującej opieki nie zostało ani ograniczone w tym kierunku, że potrzebujący opieki może być odesłany tylko do tej gminy, która w czasie rozpoczęcia udzielenia mu tymczasowej opieki przez gminę pobytu była obowiązana do udzielenia mu opieki trwałej, ani też uzależnione od tego, by gmina udzielająca tymczasowej opieki zażądała natychmiast lub chociażby bezzwłocznie przyjęcia danej osoby przez gminę obowiązana do trwałej opieki, uznać należy, że gminie pobytu, udzielającej tymczasowej opieki, wolno żądać tegoż przyjęcia od gminy, która w czasie podniesienia tego żądania jest obowiązana do udzielania opieki trwałej chociażby nawet obowiązek ten w czasie rozpoczęcia opieki tymczasowej na niej jeszcze nie ciążył, i chociażby nawet gmina pobytu, mimo, że było jej już w chwili przyjęcia danej osoby w opiekę tymczasową wiadomem, która gmina w tejże chwili była gminą obowiązana do opieki trwałej, nie zarządziła natychmiast lub bezzwłocznie odesłania do tej ostatniej gminy.

Wobec tego stanu prawa wywody skarżącej gminy, że gmina m. Krakowa „czekała beczynnie“ aż do nabycia przez H. S. prawa do opieki trwałej w Tarnowie, są dla legalności zaskarżonego orzeczenia, o ile ono dotyczy odebrania A. S., bez znaczenia. W następstwie też tego N. T. A. nie potrzebował rozpatrywać, czy zarzut po-

wyższy jest pod względem faktycznym trafny, a zatem, czy twierdzenie skarżącej gminy, iż gmina m. Krakowa „czekała beczynn timer” jest zgodnem z rzeczywistością.

Zarzut skarżącej gminy, o którym mowa, jest bez znaczenia także i dla zobowiązania skarżącej gminy do zwrotu kosztów utrzymania A. S. Skarżąca gmina bowiem nie podnosi żadnego zarzutu co do wysokości tych kosztów, a zatem kwestjonuje tylko w zasadzie obowiązek ich zapłacenia przez siebie, ten zaś obowiązek ciążyłby na skarżącej gminie według przytoczonych wyżej postanowień art. 8 także w tym razie, gdyby A. S. odesłano do Stopnicy bezzwłocześnie po przyjęciu go do miejskiego żłobka w Krakowie, gdyż skarżąca gmina nie przeczy, że matka A. S. nabyła w dn. 3.3.1926 r. prawo do opieki trwałej w Tarnowie, ani, że prawo to przeszło przez nią na jej syna, a zaskarżonem orzeczeniem zobowiązano skarżącą gminę do zwrotu kosztów utrzymania tylko za czas od 3.3.1926 r. do dnia odebrania A. S. ze żłobka Krakowskiego, względnie do dnia nabycia przez H. S. (względnie jej syna) prawa do opieki trwałej w innej gminie.

Kierując się temi rozważaniami należało skargę oddalić, jako nieuzasadnioną.

K r o n i k a.

I. Ogólna.

Z Banku Gospodarstwa Krajowego.

Ukazał się „Przegląd Miesięczny” za sierpień r. b., obrazujący położenie gospodarcze państwa jak i poszczególnych gałęzi życia gospodarczego w lipcu 1931. Jak widać z tego sprawozdania położenie to jest nadal ciężkie. Stwierdzić należy wielką odporność życia gospodarczego polskiego na wstrząsy finansowe, jakie przeżywały Niemcy i inne kraje w lipcu r. b. Smutne jest to, że tylko nieliczne gałęzie życia gospodarczego okazują pewne ożywienie (węgiel, hutnictwo żelazne).

Nas, jako samorząd, poza sprawami ogólnymi interesowałyby spostrzeżenia i uwagi dotyczące samorządu. Niestety, „Przegląd Miesięczny” tych spraw nie uwzględnia. Możeby Redakcja „Przeglądu” zechciała w przyszłości i te sprawy uwzględnić, narówni z innymi. Interesowałoby nas w szczególności: zwiększenie kredytów samorządowych, regularność w spłacie rat udzielonych samorządom kredytów, zapotrzebowania kredytowe samorządu, re-

dyskont kom. kas oszczędności, lokaty K. K. O. w Banku, (wzrost lub spadek), stan kursów papierów samorządowych i t. p. B. G. K. jako jedna z najpoważniejszych instytucji kredytu komunalnego, posiadająca powyższe dane w swym ręku, winnaby informować czynniki państwowe i społeczne o tej niewątpliwie ważnej komórce życia gospodarczego.

Z Lwowskiego Wydziału Wojewódzkiego.

Dnia 24.VII. b. r. odbyło się pod przewodnictwem p. wicewojewody Drojanowskiego przy współudziale prezydenta miasta Lwowa p. Brzozowskiego, wiceprezydenta p. Kolbuszowskiego i dyrektorów wszystkich przedsiębiorstw miejskich posiedzenie Lwowskiego Wydziału Wojewódzkiego, na którym m. i. zatwierdzono budżet miasta Lwowa na okres 1931/32.

Budżet ten został przez gminę opracowany w sposób rzeczowy, przyczem gmina już z własnej inicjatywy poczyniła, w porównaniu z ubiegłym okresem budżetowym, szereg oszczędności.

Celem odpowiedniego urealnienia dochodów, oraz z uwagi na obecną tendencję oszczędnościową, obniżono przedłożony przez gminę budżet w dochodach zwyczajnych o kwotę 665.201 zł. w dochodach zaś nadzwyczajnych o kwotę 1.120.000 zł.

Dla zrównoważenia budżetu okazała się konieczność przeprowadzenia przez Wydział Wojewódzki redukcji wydatków w tych samych granicach, w jakich obniżono dochody.

Redukcja ta dotknęła w pierwszej linii Dział I. budżetu t. j. wydatków administracyjnych.

Analogiczne oszczędności zostały przez Wydział Wojewódzki wprowadzone i w innych działach budżetu administracyjnego, oraz przedsiębiorstw gminnych.

W ten sposób cały budżet został poddany gruntownej analizie i korekcie w kierunku jak najdalej idącej oszczędności, a rzeczowe wnioski referenta budżetu rady wojew. P. Frankowskiego spotkały się z aprobatą tak ze strony członków Wydziału Wojewódzkiego, jak i obecnych na posiedzeniu przedstawicieli miasta.

Zatwierdzony przez Wydział Wojewódzki budżet zamyka się w globalnej sumie dochodów i wydatków zwyczajnych 21.383.566 zł., oraz dochodów i wydatków nadzwyczajnych 5.859.374 zł.

W porównaniu z budżetem zeszłorocznym kompresja budżetu wynosi ogólną kwotę 10.407.219 złotych.

Z Wydziału Wojewódzkiego w Nowogródku.

Dnia 20 czerwca r. b. pod przewodnictwem P. Wojewody Z. Beczkowicza odbyło się posiedzenie Wydziału Wojewódzkiego.

Wydział Wojewódzki rozpatrzył m. in. odwołanie Magistratu m. Lidy od decyzji Wydziału Powiatowego w Lidzie w sprawie budżetu miasta na r. 1931/32, odwołanie Magistratu m. Nieświeża od decyzji Wydziału Powiatowego w Nieświeżu w sprawie zatwierdzenia statutu o świadcze-

niach drogowych w naturze i kilka innych o charakterze raczej formalnym. Ponadto Wydział zaopiniował sprawy rozwiązania Rady Miejskiej m. Słonima, zarządzenia uzupełniających wyborów do organów komunalnych w powiecie szczuczyńskim w związku ze zmianą granic, projekt rozporządzenia Wojewody w sprawie ustalenia taksy za samowolne pasanie inwentarza na cudzych gruntach.

Prócz tego na porządku dziennym były dwie sprawy o charakterze informacyjnym, a mianowicie: sprawozdanie ze zjazdu Wojewódzkiego Inspektorów Samorządu Gminnego oraz sprawa kontroli nad poborem opłat od pasażerów za przejazd autobusami, zgłoszona przez członka Wydziału p. O. Jeleńskiego.

Odwołanie budżetowe Magistratu m. Lidy uwzględniono w tych pozycjach wydatków, których pokrywanie nie leży w ustawowym obowiązku, wychodząc z założenia, że należy Radzie miejskiej pozostawić swobodę dysponowania dochodami. Zaakceptowano natomiast wstawione przez Wydział Powiatowy 9.000 zł. na dodatek dla nauczycieli szkół powszechnych, którego budżet nie przewidywał, oraz skreślono zarówno w dochodach jak i wydatkach sumy na utrzymanie ośrodka zdrowia w Lidzie, gdyż niedoszło do porozumienia między Magistratem a Wydziałem Powiatowym co do przejęcia ośrodka od powiatowego związku, który go dotąd prowadził

Dłuższą dyskusję wywołał wniosek o rozwiązanie Rady Miejskiej m. Słonima. W rezultacie Wydział Wojewódzki jednomyślnie stwierdził, że wspomniana Rada w ciągu trzechletniej działalności nie wykazała się pozytywnymi wynikami pracy, szczególnie w dziedzinie uporządkowania bruków, placów, wodociągów, ukończenia budowy szkoły, i wypowiedział się za jej rozwiązaniem i zarządzeniem nowych wyborów.

Przebieg i wyniki pracy zjazdu inspektorów samorządu gminnego szczegółowo

przedstawił Naczelnik Wydziału Samorządowego C. Galasiewicz.

Po skończonych obradach P. Wojewoda Beczkowicz, zaznaczając, iż jest to ostatnie posiedzenie, na którym przewodniczy, gdyż odchodzi na stanowisko Wojewody Wileńskiego — podkreślił, iż w pracy Wydziału Wojewódzkiego napotkał szczerą i wzajemne wyrozumienie. Dzięki temu wykonanie zadań jakie należało załatwić przy współudziale Wydziału Wojewódzkiego zostało znakomicie ułatwione.

W odpowiedzi P. Wojewodzie członek Wydziału senator Olgierd Jeleński w serdecznych słowach podziękował za przychylny stosunek do Wydziału Wojewódzkiego.

Walne Zgromadzenie Polskiego Komitetu do spraw ratownictwa i pierwszej pomocy lekarskiej

odbyło się w dniu 7-go czerwca 1931 roku w Krakowie.

Walne Zgromadzenie otworzył prezes Komitetu dr. J. Zawadzki, stwierdzając prawomocność zebrania.

Porządek obrad obejmował: 1) zagajenie zebrania, 2) sprawozdanie z czynności Komitetu oraz plan działalności Komitetu w r. 1931, 3) budżet na r. 1931, 4) wybory a) 3 członków i zastępców Wydz. Wykonawczego, b) 3 członków Komisji Rewizyjnej, 5) wolne wnioski.

Przewodniczył obradom dr. J. Zawadzki, pióro trzymał delegat Tow. ratunkowego we Lwowie dr. Notz.

Przed porządkiem obrad zabrał głos prezes Krakowskiego Tow. ratunkowego, witając jako gospodarz obecnych i podnosząc znaczenie prac Komitetu dla rozwoju ratownictwa w Polsce. Przewodniczący w imieniu Pogotowia ratunkowego w Warszawie stwierdził, iż w r. p. wypada 35-lecie działalności Pogotowia w Warszawie, zapraszając obecnych na obchód tego jubileuszu do Warszawy. Jednocześnie z obchodem odbędzie się Walne Zgromadzenie Komitetu.

1) W nieobecności sekretarza Komitetu prezes Wydziału Komitetu odczytał sprawozdanie z działalności Komitetu w r. ubiegłym oraz z obrotu finansami. Po krótkiej dyskusji sprawozdanie zatwierdzono, przyjmując dochód i rozchód, stwierdzony przez Komisję rewizyjną, a obejmujący 2.000 zł. w dochodach i 201 zł. 50 gr. w wydatkach.

2) Zatwierdzono budżet na r. 1931 obejmujący w dochodach: składki 4.000.— zł. remanent z r. 1930 — 1.798.50 razem 5.798 zł. 50 gr. oraz wydatki: 1) utrzymanie kancelarii, porto etc. 2.000 zł., subsydja na organizację nowych stacyj ratunkowych 3.000.— zł., podróże w sprawach Komitetu 500 zł., razem 5.500 zł.

3) Uproszono p. Krzyżanowskiego jako prezesa Tow. ratunkowego w Krakowie o zajęcie się zorganizowaniem Pogotowia w Katowicach oraz postanowiono porozumieć się z Komisarzem m. Gdyni o urządzenie stacji ratunkowej w Gdyni.

4) Dokonano wylosowania 3 członków Wydziału, wylosowano d-ra J. Zawadzkiego, d-ra Notza i jen. Zaruskiego. Wylosowanych powołano ponownie, również ponownie powołano na rok tych samych zastępców członków wydziału oraz członków Komisji rewizyjnej.

5) Po referacie D-ra J. Zawadzkiego o projekcie ustawy o ratownictwie uchwalono: „Polski Komitet do spraw ratownictwa, zapoznawszy się z treścią projektu Ustawy o ratownictwie 1) uważa projekt cały za przedwczesny i niewykonalny w okresie kryzysu gospodarczego; 2) zwraca uwagę, iż połączenie ratownictwa indywidualnego z ratownictwem w obronie przeciwgazowej i w wypadkach klęsk żywiołowych nie jest możliwe; 3) zwraca się do Departamentu Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o poparcie usiłowań Polskiego Komitetu do spraw ratownictwa w urządzaniu nowych samarytańskich stacji ratunkowych przez wyznaczenie subsydjów dla zawiązania odpowiednich organizacji oraz o poparcie tej inicjatywy przez samo-

rządy odnośnych środowisk; 4) wyraża życzenie aby do składu Narodowego Komitetu ratownictwa był zaproszony delegat Polskiego Komitetu do spraw ratownictwa.

Na wniosek Krakowskiego Towarzystwa ratunkowego powzięto uchwałę: „Towarzystwa Ratunkowe, pragnąc powiększyć swe dochody, wnoszą prośbę do Ministerstwa Skarbu o pozwolenie na coroczne urządzanie loterii fantowej, z uwolnieniem od opłat skarbowych“.

Wodociągi i kanalizacja m. Częstochowy.

W okresie 1.IV.1930 — 31.III.1931 r. dostarczono do miasta z ujęcia w Wierzchowskich 802.575 m³ wody, na co zużyto 2.806 74 KW-godzin.

Zużycie prądu na 100 m³ wody wynosiło przeciętnie 35,80 KW-godzin.

Dziennie dostarczano: w kwietniu 1930 r. 1.759 m³, w marcu 1931 r. 2.406 m³.

Największa ilość wody została dostarczona 24 października 1930 r., a mianowicie 3.300 m³.

Z dniem 31.III.1930 r. było przyłączonych do wodociągów nieruchomości 363.

W okresie od 1.IV. — 31.III.1931 r. przyłączono 255 nieruchomości

Z dniem 31.III.1931 r. było przyłączonych nieruchomości 618.

Liczba ludności, korzystającej z wody, wynosiła w kwietniu 1930 r. 23.545, a w marcu 1931 r. — 33.651.

Średnie zużycie wody na głowę i dobę wynosiło 73 lit.

Do 31.III.1930 było wbudowanych 356 wodomierzy, zaś w dniu 1.IV.1931 r. — 626 wodomierzy.

Długość sieci wodociągowej wynosiła w dniu 31.III.1930 r. 62.849 mtr. W 1930/1931 r. ułożono 45,6 mtr.

W okresie 1.IV.1930 — 31.III.1931 r. przepompowano z miasta do oczyszczalni ścieków 1.257.440 m³ ścieków, na co zużyto 73.570 KW-godzin.

Zużycie prądu na 100 m³ ścieków wynosiło przeciętnie 5,86 KW-godzin.

Dziennie przepompowywano: w kwietniu 1930 r. 2.592 m³, w marcu 1931 r. 3.990 m³.

Największa ilość ścieków została przepompowana 9.VIII.1930 r., a mianowicie 6.050 m³.

Z dniem 31.III.1930 r. było przyłączonych do kanałów nieruchomości 283. W okresie od 1.IV.1930 — 31.III.1931 r. przyłączono dalszych 234 nieruchomości. Z dniem 31.III.1931 r. było przyłączonych do kanałów 517 nieruchomości.

Z dniem 31.III.1931 r. sieć kanałów sanitarnych zawierała ogółem: 45.746,94 m. b., 746 studzienek rewizyjnych, 107 płuczek, starych kanałów 9.870 m. b.

Z dniem 31.III.1931 sieć kanałów burzowych zawierała ogółem: 8.418,10 m. b., 127 studzienek rewizyjnych i 135 wpustów ulicznych

Wodociągi i kanalizacja m. Częstochowy przyniosły w I kwartale 1929 r. — 60.985 zł. 02 gr. straty, w 1929/1930 r. — 47.566 zł. 11 gr. straty, w 1930/31 r. przedsiębiorstwo przyniosło 283.338 zł. 26 gr. zysku.

Wodociągi i kanalizacja zostały uruchomione od 1.I.1929 r. Ludność Częstochowy wynosi ok. 120.000 głów. Przy ulicach, zaopatrzonych w wodociągi i kanalizację, mieszka około 90.000 mieszkańców.

II. Z życia miast.

Administracja.

Wobec przeprowadzonej przez magistrat m. Warszawy reorganizacji administracyjnego kierownictwa szpitalnego, wskutek czego faktycznym i odpowiedzialnym gospodarzem szpitala został naczelnym lekarz każdego szpitala z tytułem służbowym dyrektora, stanowiska intendentów szpitalnych jako samodzielne jednostki administracyjne zostały skasowane. Pracownikom tym wydział opieki społecznej magistratu postanowił nadać funkcje kierowników gospodarczo - kancelaryjnych.

Pobory tej kategorii pracowników będą odpowiednio przystosowane do powierzonych im funkcji.

Ruch ludności.

Przyrost naturalny ludności m. Krakowa w maju b. r. wyniósł 202 głów. Urodzeń było 411, wypadków śmierci ludności miejscowej — 209.

W końcu lutego b. r. w Białymstoku było 100.799 mieszkańców. W marcu b. r. przyrost naturalny wyniósł 14 głów, ludności napływowej przybyło 253, zatem ludność miasta w marcu b. r. zwiększyła się o 267 głów.

W II kwartale b. r. ludność m. Torunia wzrosła o 430. W dniu 1 lipca b. r. Toruń liczył 58.971 mieszkańców.

Przyrost naturalny w II kwartale wyniósł 159 głów.

Finanse i kredyt.

Majątek miasta Dąbrowy Górniczej w dniu 31 marca b. r. przedstawiał wartość według inwentarza 6.341.808 zł. 40 gr., za-

dłużenie miasta wynosiło 4.025.129 zł. 64 gr.

Czysty majątek miasta wynosił zatem 2.316.678 zł. 76 gr.

Budżet m. Praszki za rok 1930/31 został zamknięty saldem dodatnim. Na dzień 1 kwietnia 1931 r. gmina m. Praszki żadnych długów, ani zobowiązań nie posiadała, zaś wartość majątku miejskiego wynosiła sumę 183.930 zł. 72 gr.

Ubezpieczenia.

Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych m. st. Warszawy zarejestrował w lipcu 14 pogrzel, za które przyznano odszkodowania w ogólnej sumie 13.444 zł. W tym okresie zatwierdzono szacunki szczegółowe ubezpieczenia 92 nieruchomości na sumę 35.050.730 zł. W dziale ubezpieczeń dobrowolnych pozyskano ubezpieczeń w sumie 5.458.354 zł. i 5.720 dolarów.

Budownictwo mieszkaniowe.

W maju b. r. ukończono w Krakowie budowę 5 nowych domów oraz 8 nadbudówek i przybudówek. Przybyło 60 mieszkań o 104 izbach mieszkalnych. Przeważa typ mieszkań 1-izbowych, budowanych na krańcach miasta.

Drogi i place.

W II kwartale b. r. zabrukowano w Toruniu 6.003 m² ulic, wyźwirowano 7.644 m² dziedzińców szkolnych oraz ułożono 655 m² nowych chodników.

W lipcu r. b. ułożono w Warszawie jezdnie z asfaltu walcowanego na ul. Złotej, Krak. Przedmieściu, Trębackiej, Czackiego i Marszałkowskiej na ogólnej po-

wierzchni 11.927 m. kw., ułożono asfalt twardolany między torami tramwajowymi na ul. Marszałkowskiej na powierzchni 550 m. kw., jezdni z drobnej kostki kamiennej w torach tramwajowych na ul. Złotej na powierzchni 1.770 m. kw., jezdni z kamienia polnego na ul. Elsterskiej na przestrzeni 1.663 m. kw., chodników ułożono z kamienia polnego na ul. Kałuszyńskiego, Rybnej i Elsterskiej na powierzchni 332 m. kw. oraz z gruzu ceglanego i z leszu na ul. Rościańskiej i Stalowej na powierzchni 401 m. kw.

Nadto wykonano większe roboty remontowe jezdni ulicznych: z kamienia polnego (43.458 m. kw.), z kostki kamiennej (1.613), drzewnej (1.810), kamienia łamanego (677), wreszcie chodników: z płyt betonowych (10.731), z kamienia polnego (5.884) i leszowych (277).

Komunikacja.

Tramwaje elektryczne w Krakowie przewiozły w maju b. r. 1.923.230 osób, przebiegając 295.957 wozokilometrów. Na 1 wozokilometr wypadło 6,5 osób. Frekwencja w kwietniu b. r. wynosiła 6,38 osób na 1 wozokilometr.

Tramwaje elektryczne w Toruniu przebiegły w II kwartale b. r. 314.959 wozokilometrów. W tym okresie sprzedano 868.974 bilety jednorazowe i 142.890 biletów abonamentowych. Wozy kursują na 3 liniach oraz na 1 linii utrzymywany jest ruch nocny.

Dyrekcja tramwajów miejskich w Warszawie wprowadziła w życie z dniem 1 września wysunięty ostatnio projekt uruchomienia specjalnych wozów doczepnych dla młodzieży szkolnej.

Wagony te kursują na niektórych liniach od krańcowej stacji do pewnych oznaczonych punktów miasta.

Opieka społeczna.

W zlikwidowanej bursie dla młodzieży rzemieślniczej w Warszawie przy ul. Żelaznej 95 otwarta została filja miejskiego domu zarobkowego. Narazie ułożowano w nowej filji 200 pensjonarzy i zaprowadzono dla nich pracę odrębną od działów pracy w warsztatach pracy przy ul. Czerniakowskiej. Stosownie do sił fizycznych i uzdolnienia pensjonarzy narazie tytułem próby wprowadzono warsztaty tkackie, które będą uzupełnione niebawem pod względem technicznym. Inne działy pracy będą wprowadzone w przeciągu kilku miesięcy. Dla pensjonarzy ustanowiono pomoc lekarską.

Według sprawozdania wydziału opieki społecznej magistratu m. Warszawy na dzień 1 sierpnia r. b. w schroniskach miejskich dla bezdomnych znajdowało się 3.750 rodzin liczących razem 15.011 osób.

Wobec wypadków, iż ludność m. Ostrowa Siedleckiego wysyłała chorych na leczenie do odległych i droższych szpitali, stawiając Magistrat przed faktem dokonanym, co powodowało znaczne wydatki na leczenie ubogich, Rada miejska postanowiła, że chorzy, udający się z m. Ostrowa Siedleckiego na kurację do szpitali, winni obowiązkowo posiadać zaświadczenie Magistratu, stwierdzające, że kuracja odbywać się będzie na rachunek miasta, względnie kuracjusza lub osób do pokrywania kosztów zobowiązanych.

Magistrat przy wystawianiu zaświadczeń takich na koszt osób prywatnych, pobierać będzie weksle gwarancyjne, zaopatrzone w odpowiedzialne żyro. Weksle przechowywane będą w Magistracie do czasu zupełnego uregulowania rachunków przez kuracjusza.

W II kwartale b. r. Magistrat m. Torunia wydatkował na wsparcia dla 1.104 rodzin ubogich — 38.922 zł. 36 gr.

Na pomoc lekarską dla 872 osób wydano 23.550 zł. 39 gr. Miasto pokryło koszty 51 pogrzebów ubogich na łączną sumę 1.438 zł. 50 gr.

Kuchnia ludowa wydała bezpłatnie bezrobotnym obiadów za 5.186 zł.

Koszt utrzymania ubogich w lecznicy „Dobrego Pasterza“ w II kwartale b. r. wyniósł 13.146 zł.

W schronisku miejskim przebywało w II kwartale b. r. 75 dzieci.

Na pomoc bezrobotnym wydatkowano w tym okresie 183.869 zł. 66 gr. oraz 1335 zł. 10 gr. tytułem zasiłków doraźnych.

Oświata.

W pierwszych dniach września b. r. odbyło się w Katowicach poświęcenie nowowbudowanej szkoły powszechnej im. ks. Dąmrota w Załęskiej Haldzi. Jest to pierwsza szkoła, którą od czasu objęcia Śląska przez władze polskie wybudowało miasto Katowice. W krótkim czasie zostaną oddane do użytku dwie dalsze szkoły.

Do szkoły tej uczęszczać będzie 420 dzieci, obok zaś wybudowano ochronkę, do której uczęszczać będzie 50 dzieci. Szkoła ta została wybudowana kosztem miliona zł. i została nowoczesnie urządzona. Szkoła ta ma 14 sal szkolnych, wspaniałą halę gimnastyczną, salę do nauki robót ręcznych, kuchnię do nauki gospodarstwa domowego i t. p.

W II kwartale b. r. do 11 szkół powszechnych w Toruniu, zawierających 126 klas, uczęszczało 5211 dzieci w wieku 7 — 14 lat. Na 1 klasę wypadało 41,3 dzieci, na 1 nauczyciela — 39,5 uczniów.

Do 4 szkół dokształcających o 43 klasach uczęszczało 1056 uczniów w wieku 15 — 26 lat.

Do 2 szkół wydziałowych o 21 klasach uczęszczało 711 uczniów w wieku 11 — 18 lat.

W 6 ochronkach miejskich o 10 klasach przebywało 489 dzieci w wieku 4 — 7 lat.

Liczba uczennic w miejskim gimnazjum żeńskim wynosiła 413. Na 1 klasę wypadało 27,5 uczennic, na 1 siłę nauczycielską 20 uczennic.

W okresie 1928 — 1931 r. uruchomiono w Łodzi 6 nowych przedszkoli o 11 oddziałach, tak, że ogólna liczba przedszkoli wynosi obecnie 11 o 23 oddziałach. Z początkiem b. r. szkolnego uruchomiono 12-te przedszkole na terenie kolonii im. Montwiłła Mireckiego.

Poza prowadzeniem przedszkoli miejskich, subsydjowano jeszcze 19 przedszkoli społecznych, które znajdują się pod stałym kierunkiem i nadzorem pedagogicznym miejskiej inspektorki wychowania przedszkolnego Wydziału Oświaty i Kultury. Działwa przedszkoli miejskich i subsydjowanych jest też bezpłatnie dożywiana.

W zakresie szkolnictwa powszechnego oddano do użytku w tym okresie 3 nowe miejskie budynki szkolne.

W 1930 roku wynajęto jeszcze 22 sale szkolne w różnych punktach miasta oraz nowo specjalnie dla potrzeb szkolnictwa wykończony dom przy zbiegu ul. Szopena i Trellenbergą o 10 salach; rozpoczęto również budowę gmachu szkolnego przy ul. Rokicińskiej Nr. 41. Ogółem przybyło w tym okresie 127 sal szkolnych w gmachach własnych i lokalach wynajętych. Koszta budowy i remontu własnych gmachów szkolnych wynosiły w latach 1928 — 1931 około 3.000.000 złotych.

W zakres dobrowolnych świadczeń zarządu miejskiego na rzecz publicznego szkolnictwa wchodziły następujące pozycje: dodatek miejski dla nauczycielstwa szkół powszechnych; nabywano z funduszków miejskich wszelkie materiały do ćwiczeń oraz częściowo pomoce naukowe; opłacano z funduszków miejskich 11 nauczycielek robót kobiecych i 5 instruktorów rzemiosła w szkołach specjalnych; roztaczano na koszt miasta opiekę lekarską nad działwą publicznych szkół powszechnych; przeznaczono specjal-

ne fundusze na zorganizowanie wycieczek krajoznawczych. Akcja dożywiania obejmowała 85% dziatwy szkolnej, a około 15% dziatwy szkolnej najbardziej potrzebującej otrzymywało ciepłą odzież zimową; zorganizowano 5 gabinetów dentystycznych przy szkołach powszechnych.

W dziale szkolnictwa średniego przekształcono od początku roku szkolnego 1929/1930 miejską szkołę handlową z 3-klasowej na 4-klasową. Nauczycielstwo średnich szkół miejskich zaliczono w poczet pracowników etatowych.

Od 1928 roku poczęto wstawiać do budżetów sumy na zapomogi dla niezamożnej młodzieży, kształcącej się w prywatnych szkołach średnich.

Ogólna kwota tych zapomóg wynosiła: w 1928 roku — 46,300 zł., w 1929 — roku — 25,300 zł., w 1930 roku — 25,000 zł.

Wydatnie powiększono również w 1928 roku liczbę stypendjów dla młodzieży akademickiej. Utworzono 6 stypendjów im. Bolesława Limanowskiego i 15 stypendjów im. Bolesława Limanowskiego, celem upamiętnienia 10-ej rocznicy odzyskania Niepodległości. Wysokość każdego stypendjum ustalono na 1.200 złotych.

W 1928 roku — z inicjatywy i przy wydatnem poparciu władz miejskich — powstała w Łodzi Filja Wolnej Wszechnicy Polskiej. Oddział Wszechnicy podzielony jest na 3 wydziały: humanistyczny, społeczny oraz pedagogiczny. Niezależnie od stałych wykładów programowych — Wszechnica prowadzi Collegium Publicum, t. zn. luźne wykłady o charakterze odczytów dla wszystkich dostępne. W roku 1928/1929 Filja Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi otrzymała 60 tysięcy złotych subwencji z funduszków miejskich, w 1929/1930, 1930/31 i 1931/32 — po 100 tysięcy złotych. Prócz tego Wszechnica korzysta bezpłatnie z lokalu, światła i opału w jednym z miejskich gmachów szkolnych.

W dziale oświaty pozaszkolnej wspomnieć należy o reorganizacji kursów dla dorosłych, na których od początku roku szkolnego 1929/1930 skrócono czas trwania na-

uki z 7 do 4 lat, program zaś nauczania ujęto w ramy ośmiu półroczy, z których każde stanowi pewną programową całość. Przy każdej dzielnicy kursów zostały zorganizowane Koła kulturalno-oświatowe, podzielone na sekcje i prowadzące pracę samokształceniową i samowychowawczą.

W szkolnictwie zawodowym doksztalcającym przeprowadzono specjalizację szkół i pomieszczono je częściowo w gmachach średnich szkół zawodowych, co umożliwia korzystanie z urządzeń i pomocy tych szkół.

Szkoły zawodowe żeńskie zaopatrzone w maszyny do szycia i manekiny oraz wprowadzono praktyczne lekcje gospodarstwa domowego. Dla użytku uczniów grupy metalowej i stolarskiej urządzono 4 wzorowe sale rysunkowe, które zaopatrzone we wszystkie niezbędne urządzenia i bogato wyposażone w odpowiednie modele. Jako instruktorów i zarazem wizytatorów nauki w szkołach zawodowych zaangażowano dwóch inżynierów-mechaników.

Inowacją w dziale oświaty pozaszkolnej są zorganizowane w roku 1929 świetlice, w których młodzież robotnicza płci obojga od lat 14 do 18 korzysta z gier i zabaw, uczy się rękodziel o charakterze artystycznym, odrabia lekcje, rysuje, deklamuje, lub czyta, uczy się muzyki i śpiewu — pod kierownictwem i nadzorem wychowawców.

W 1928 roku Wydział Oświaty i Kultury zorganizował kursy doksztalcające w więzieniach, przystosowane do programu pierwszych oddziałów szkoły powszechnej. Zorganizowano również biblioteczki dla więźniów z odpowiednim doбором dzieł.

Zdrowotność.

W roku bieżącym Magistrat m. Łodzi oddał do użytku dziatwy 27 placów gier i zabaw.

Sieć placów gier i zabaw obejmuje wszystkie dzielnice, zamieszkane zwłaszcza przez ludność robotniczą. Place te otwarte są dla dziatwy przez cały dzień, a w godzinach od 3-ej do 6-ej, prowadzone są pod kierunkiem

39 instruktorów - wychowawców wzgl. instruktoerek - wychowawczyń gry i zabawy.

Część placów wyposażona została w przyrządy gimnastyczne, jak przepletnie, równoważnie, huśtawki i t. d. Niezależnie od tego — na wszystkich placach zainstalowane zostały urządzenia do gry w siatkówkę.

O tem, jak wielkie znaczenie posiadają te place — świadczy — że w lipcu r. b. ogólna frekwencja na nich wynosiła 136.672 dzieci, w tem: chłopców 70.484, dziewcząt 65.188. Frekwencja przeciętna dzienna wynosiła 5.421.

W ubiegłym roku oddanych było do użytku dziatwy 20 placów, frekwencja przeciętna dzienna wynosiła 2,300.

Magistrat m. Warszawy zatrudniał w dziale pomocy lekarskiej dla pracowników miejskich w 1930/31 r. budżetowym 25 lekarzy okręgowych, 22 lekarzy specjalistów, 10 felczerów i 6 sanitariuszek.

Było czynnych 5 ambulatorjów. Udzieleno 209.682 porady lekarskie pracownikom i ich rodzinom, w tem 18.007 porad w mieszkaniach chorych.

Na kolonie letnie wysłano 995 dzieci; na utrzymanie tych dzieci na kolonjach wydatkowano 141.339 zł. 98 gr.

Pomoc lekarska była udzielana w bardzo szerokim zakresie. Na leczenie pracowników miejskich wydatkowano w 1930/31 r. 2.216.598 zł. 57 gr., co stanowi 31.9% poborów pracowników, korzystających z pomocy. Na świadczenia dla chorych wydatkowano 1.491.635 zł. 05 gr.

Z pomocy lekarskiej korzystało 15.714 pracowników i emerytów miejskich. Koszt pomocy lekarskiej na jednego pracownika wraz z rodziną wyniósł 141 zł. 05 gr.

Z łaźni miejskiej w Krakowie korzystało w maju b. r. 7321 osób. Zdezynfekowano 2006 osób. Dokonano 219 dezynfekcyj po chorobach zakaźnych, w tem 115 dezynfek-

cyj w mieszkaniach i 104 — w zakładzie dezynfekcyjnym.

Według sprawozdania sekcji higieny szkolnej Magistratu m. Warszawy w roku budżetowym 1930/31 zbadano przez 58 lekarzy 11.597 dzieci w przedszkolach, 81,957 w szkołach powszechnych, 1.934 dzieci w szkołach średnich, 3.404 w szkołach zawodowych, jak również 10.873 dzieci, uczęszczających na kursy wieczorowe. Dokonano pierwotnych oględzin przed wstąpieniem do szkoły 39.716 dzieci. Razem zbadano 109.765 dzieci. Na jednego lekarza przypada w ten sposób 2.439 dzieci w ciągu roku.

Poza tem hygienistki, zatrudnione w sekcji higieny szkolnej, przeprowadziły 5.593 wywiady w celu stwierdzenia, w jakim stanie i w jakim otoczeniu dzieci przebywają.

Wydano bezpłatnych biletów kąpielowych dzieciom, będącym pod nadzorem lekarskim sekcji 237.950.

Przedsiębiorstwa.

W II kwartale b. r. w Toruniu ubyło 370 abonentów energii elektrycznej dla światła i 13 — dla siły.

Zużycie prądu w II kwartale b. r. wyniosło 868.887 kwg., t. j. o 305.257 kwg. mniej aniżeli w I kwartale b. r.

Z elektrowni okręgowej w Gródku pobrano w II kwartale b. r. 958.200 kwg.

Gazownia miejska w Toruniu wyprodukowała w II kwartale b. r. 739.153 m³ gazu, zużywając 1.899.2 tonn węgla. Ze 100 kg. węgla uzyskano 38.92 m³ gazu.

Zużycie gazu w II kwartale b. r. wyniosło 645.005 m³, w tem 83.231 m³ (12.9%) dla oświetlenia ulic, a 561.774 m³ (87.1%) skonsumowali prywatni abonenci.

W porównaniu z I kwartałem b. r. zużycie gazu dla oświetlenia ulic zmniejszyło się

o 45.953 m³, co ma swoje uzasadnienie w letniej porze roku, prywatna zaś konsumpcja zwiększyła się o 1.210 m³.

Gazownia miejska w Krakowie dostarczyła w maju b. r. konsumentom 861.390 m³ gazu. Z tej ilości zużyto przez prywatnych konsumentów 543.302 m³, t. j. 63.07%, straty w sieci wyniosły 32.640 m³ (3.79%).

Ubój w rzeźni miejskiej w Krakowie w maju b. r. wyniósł: 2068 szt. bydła rogatego, 4770 szt. cieląt, 4116 szt. trzody chlewnej i 2 owce. Przywieziono w maju b. r. z uboju zamiejscowego 266.482 kg. mięsa wołowego, 3.414 kg. słoniny i 7324 kg. wędlin.

W rzeźni miejskiej w Toruniu ubito w II kwartale b. r. 1523 szt. bydła rogatego, 4524 szt. cieląt, 5658 szt. owiec i 33.448 szt. trzody chlewnej. W tej ilości na eksport ubito 5.179 szt. owiec i 26.010 szt. trzody chlewnej. Z uboju zamiejscowego przywieziono do Torunia w II kwartale b. r. 3150 kg. mięsa wołowego, 1710 kg. baraniny i 715 kg. wieprzowiny.

Wodociągi i kanalizacje.

Z wodociągów miejskich w Krakowie zużyto w maju b. r. 1.047.011 m³ wody. Przeliczone zużycie wody na głowę ludności dziennie wynosiło 146,8 ltr.

Wodociągi miejskie w Toruniu dostarczyły w kwietniu b. r. 132.312 m³ wody, w maju — 172.429 m³ i w czerwcu b. r. — 164.359 m³ wody.

Zużycie wody na głowę ludności dziennie wynosiło w kwietniu 62,6 ltr., w maju 81 ltr. i w czerwcu 77 ltr.

W II kwartale b. r. przyłączono do miejskiej sieci kanalizacyjnej w Toruniu 10 nieruchomości.

W r. b. dyrekcja wodociągów i kanalizacji m. Warszawy uzyskała 400 tysięcy zł. kredytu gotówką i 600 tysięcy złotych w materiałach.

Z powyższego kredytu prowadzone są roboty przy wykonaniu dwu nowych magistrał: 1) na Czerniakowskiej od zbiegu Myśliwieckiej i Agrikoli do kościoła na Czerniakowie i 2) od ul. 11 Listopada do Pelcowizny dla zasilenia w wodę Brudna i Pelcowizny.

Budowa tych magistrał była niezbędna wobec rozbudowy tych dzielnic, do których woda dotychczas ledwo dochodzi wobec niskiego ciśnienia z powodu niedostatecznego przekroju rur. Wreszcie układane są rury wodociągowe mniejszych średnic na 11 ulicach, głównie na przemeściach dotąd pozbawionych wody.

Według zestawienia dyrekcji wodociągów i kanalizacji w Warszawie w roku bieżącym, przymus wodociągowy dotyczył 1050 posesji.

W ciągu najbliższych 2 lat wszystkie posesje, położone na terenie Warszawy, będą posiadały połączenie z wodociągami.

III. Różne.

Pożyczka szwajcarska dla Warszawy.

W związku z pobytem przedstawicieli banków szwajcarskich w Warszawie w sprawie zaciągnięcia pożyczki przez miasto, dowiadujemy się, że pertraktacje są w toku i rozwijają się pomyślnie. Jednakże podawane przez niektóre pisma wiadomości, że są one już ukończone a nawet umowa podpisana, nie odpowiadają rzeczywistości.

Ratusz toruński zagrożony.

Na ratuszu toruńskim ukazały się niebezpieczne rysy. Mimo ostemplowania granitowych słupów, na których opiera się ratusz, rysy ukazują się w dalszym ciągu.

Jak się okazuje, środek gmachu ratusza opierał się nie na fundamentach, ale na słupach granitowych, które z kolei ustawione były na ubitych kamieniach. Z chwilą, kiedy sklepienia objęła konfraternia artystów i rozpoczęła pogłębianie poziomu piwnic, kamienie pozbawione oparcia o ziemię rozluźniły się, a słupy granitowe przechyliły się. Znamienne jest, iż na tych granitowych słupach utrzymał się trzypiętrowy gmach ratusza od roku 1237.

O utrzymanie Sądu Okręgowego w Mławie.

Wobec pogłosek o zamierzonym jakoby skasowaniu Sądu Okręgowego w Mławie, terytorjum którego byłoby przyłączonem do Sądu Okręgowego w Płocku i częściowo w Łomży, Rada miejska w Mławie podjęła akcję o utrzymanie siedziby Sądu Okręgowego w Mławie.

Sąd ten został kreowany w czasie okupacji niemieckiej podczas wojny. W memorjale, skierowanym do p. Ministra Sprawiedliwości, Magistrat m. Mławy przytoczył szereg argumentów, przemawiających za utrzymaniem nadal Sądu Okręgowego w Mławie.

Podkreślono, iż Mława jest poważnym ośrodkiem kulturalnym i gospodarczym, ku któremu ciąży ludność przyległych powiatów pomorskich i Prus Wschodnich. Zlikwidowanie Sądu Okręgowego w Mławie nie przyniosłoby oszczędności ze względu na konieczność rozszerzenia agend innych sądów, m. Mława zadeklarowało zaś pokrywanie wydatków na wynajem lokalu dla sądu oraz opału i oświetlenia.

Miejscowości terytorjum Sądu Okręgowego w Mławie posiadają z Mławą wygodną komunikację kolejową, lub autobusową, umożliwiającą załatwienie spraw w sądzie w ciągu doby, natomiast nie mają tych połączeń z Płockiem. Odległość Chorzela od Mławy wynosi 50 km., a od Płocka — 160 km. Najbliższa odległość od Mławy miast powiatowych, wchodzących do terytorjum Sądu Okręgowego w Mławie wynosi od Mławy 25 — 38 km., a od Płocka 90 — 92 km. W tych warunkach obywatele przy załatwianiu swych spraw w Sądzie Okręgowym w Płocku ponosiliby znaczne koszty i stratę czasu.

Rada miejska m. Przasnysza powzięła również analogiczną uchwałę.

Nowy dworzec kolejowy w Miechowie.

Sprawa budowy linii kolejowej Miechów-Kraków, która znacznie skróci trasę kolejową z Warszawy do Krakowa, jest już bliska realizacji. Nowa linja kolejowa ma również poważne znaczenie lokalne, ponieważ przebiegać będzie przez miejscowości stojące na wysokim poziomie gospodarczym i mające znaczenie turystyczne, a pozbawione dotychczas komunikacji kolejowej.

Z tego względu miejscowe związki komunalne miejskie, powiatowe i gminne, jak również sfery gospodarcze, zadeklarowały gotowość oddania bezpłatnie gruntów pod budowę linii kolejowej i dworców, oraz szereg świadczeń w materiałach i robociznie.

Rada miejska m. Miechowa, zgodnie z

wnioskiem Magistratu, uchwaliła przekazać Komitetowi budowy tej linii sumę, potrzebną do nabycia 6 morgów terenu pod budowę dworca kolejowego w Miechowie.

Aparat do badania zatrucia powietrza.

Dyrekcja gazowni warszawskiej sprowadziła tytułem próby aparat wykazujący w sposób najdokładniejszy w jakim stopniu powietrze jest zepsute i zatrute wskutek obecności w niem gazu świetlnego, gazów spalinowych, t. zw. czadu czy też nadmiernej ilości bezwodnika kwasu węglowego.

Aparat ten, oparty na zasadzie dyfuzji gazów i różnicy ciśnień, próbowany był już w kilku wypadkach i dał doskonałe wyniki. Tak więc po otwarciu okna w pokoju od ulicy, momentalnie wykazał na skali wzrost zawartości gazów spalinowych. W wykopanym dołku przy korzeniach zeschniętego drzewa wykazał obecność gazu świetlnego. W pomieszczeniu, w którym wydobywa się gaz świetlny z przewodu, aparat wykazuje procentową zawartość jego w powietrzu.

Wodociągi z czasów Zygmunta III.

Podczas robót wodociągowych na ul. Krzywej w Grodnie natrafiono na głębokości 2 metrów na drewniane rury wodociągowe. Kustosz muzeum państwowego, Jodkowski, stwierdził, że wodociągi te założone zo-

stały za panowania Zygmunta III przez burmistrza Fandeburga.

Jubileusz Straży Mińsko - Mazow. i Zawody Okręgowe.

W dniach 28 i 29 czerwca r. b. odbyła się w Mińsku-Maz. uroczystość jubileuszu 50-lecia istnienia Straży Mińsko-Mazow. wraz z zawodami okręgowymi.

Dla poinformowania społeczeństwa o działalności ochotniczej straży pożarnej Mińsko-Maz. w przeciągu pięćdziesięciolecia jej istnienia, została wydana jednodziówka jubileuszowa.

Zgodnie z programem obchodu, odbył się w dniu 27 czerwca capstrzyk.

W dniu 28 czerwca odbył się hejnał w wieży strażackiej, nabożeństwo za zmarłych strażaków, wycieczka do Siennicy i akademja w strażnicy.

Właściwa uroczystość odbyła w dniu 29 czerwca. Po godzinie 8-ej przed strażnicą miejską, odbyła się zbiórka straży pożarnych, organizacji i zjazd gości, poczem odbył się wymarsz do kościoła na uroczyste nabożeństwo.

Po nabożeństwie odbyła się dekoracja zasłużonych członków na polu pożarnictwa ojczystego m. in. wręczenie dyplomu uznania dla jubilatki, dekoracja 3 członków.

Po skończonej dekoracji odbyła się defilada.

IV. Kronika zagraniczna.

Helsingfors — miasto ciszy.

W Helsingforsie od dwóch lat przeprowadzany jest eksperyment z usunięciem, względnie możliwem ograniczeniem, hałasu ulicznego.

Tramwaje, auta i wszelkie pojazdy mechaniczne posuwają się ulicami miasta bez żadnych sygnałów z zamkniętymi tłumikami. Przestrzegana jest surowo zasada ja-

zdy jednokierunkowej po prawej stronie jezdni. W razie wypadku najechania jednego pojazdu na drugi po właściwej stronie ruchu, odpowiada najechany, a nie najezdający.

Zarządzenia te okazały się bardzo celowymi, gdyż od czasu ich wprowadzenia zmniejszyła się znacznie ilość wypadków, spowodowanych ruchem ulicznym. Publiczność, nie oszalamiana rozlicznymi sygna-

lami pojazdów mechanicznych, zwraca więc uwagę na jezdnię i nie jest „zajeżdżana“ przez pojazdy, biegnące po niewłaściwej stronie ruchu.

Zjazd miast państw bałtyckich w Tallinie.

Jak informowaliśmy w „Samorządzie Miejskim“ (Nr. 14/15 z I.VIII. b. r. str. 878 — 879), w dniach 5 i 6 września b. r. odbył się w Tallinie zjazd przedstawicieli Związków Miast Estonji, Łotwy i Litwy.

Udział delegacji poszczególnych związków był bardzo liczny. W charakterze gości wzięli w nim udział przedstawiciele Związku Miast Finlandji oraz z ramienia Związku miast Polskich zastępca dyrektora p. Pastuszyński.

Obrady Zjazdu toczyły się w bardzo miłej atmosferze.

Przedstawiciel Związku Miast Polskich podejmowany był z niezwykłą gościnnością i serdecznością. Na gmachu ratusza tallińskiego, w którym odbywały się obrady Zjazdu, przez cały czas powiewała m. in. flaga polska. Goście polscy i fińscy podejmowani byli przez mera miasta Tallina, przez prezydium Rady miejskiej i przez Związek Miast Estonji.

Po zamknięciu obrad Zjazdu odbyła się wycieczka do Helsinki (Helsingforsu) na zaproszenie Związku Miast Finlandji. Uczestnicy zwiedzili urządzenia i zakłady miejskie oraz zapoznali się z organizacją władz municypalnych. Na hotelu, w którym zatrzymał się przedstawiciel Związku Miast Polskich, powiewała flaga polska.

Zjazd ten zacieśnił istniejące stosunki pomiędzy Związkiem Miast Polskich i Związkami Miast państw bałtyckich, przy czem ustalono ściślejszy kontakt z poszczególnymi miastami i działaczami samorządowymi państw bałtyckich.

Do przebiegu obrad Zjazdu i szczególnych kwestyj, poruszanych na Zjeździe i poza Zjazdem, powrócimy w najbliższych numerach „Samorządu Miejskiego“.

Nowoczesny system spalania śmieci stosowany w Niemczech.

Na wystawie higienicznej w Dreźnie, pokazano nowy model pieców do spalania śmieci, opracowany przez T-wo Lurgji dla Frankfurtu n/Menem. Model nosi nazwę pieców Inferno i polega na tem, że śmiecie nakłada się grubą warstwą na ruszt specjalnej konstrukcji, dzięki czemu rozgrzane do wysokiej bardzo temperatury powietrze obejmuje równomiernie warstwę nałożonego śmiecia. Tym sposobem około 5 m³ śmieci spalić można w ciągu 20-u minut otrzymując żużle zdatne do robót drogowych (Tabletes documentaires nr. 123).

Ogrzewanie domów na odległość.

Dotychczas instalacje do ogrzewania domów na odległość, miały głównie zastosowanie w Stanach Zjednoczonych, i to stosowano ogrzewanie jedynie na mniejszych przestrzeniach, by uniknąć kosztów, powodowanych stratą ciepła przy stosowaniu ogrzewania na dalszej odległości. Doświadczenie okazało również, iż system ogrzewania na odległość jest niepraktyczny dla małych miast i domów luźno budowanych, nie przylegających do siebie.

Przed niedawnym czasem w Danji poczyniono próby z nowym materiałem izolacyjnym, który pozwoli na ogrzewanie domów położonych dalej od centrali wytwarzającej ciepło. Nowy ten materiał izolacyjny nazwano „Cell-concrete“. Jest to mieszanina składająca się z cementu, lub piasku i cementu, do których dodaje się specjalnie spreparowaną pianę, która wytwarza w masie komórki, wypełnione powietrzem. Materiał jest bardzo lekki, da się ciąć dowolnie według potrzebnych wymiarów i służy doskonale jako izolacja rur do ogrzewania. Pierwsze doświadczenia z tym materiałem zrobiono w Kopenhadze, w 1924 roku na przestrzeni, wynoszącej 110 stóp długości. Ponieważ próba się udała, po roku przedłużono linję ogrzewającą do 440

stóp. Wreszcie niedawno przedłużono ją znowu, tak że obecnie długość jej wynosi 9.500 stóp, i służy do ogrzewania kościoła, pawilonu sportowego, domu mieszkalnego, fabryki mydła, dwóch szpitali i dwóch przytułków. Wody ciepłej do ogrzewania dostarcza jedna z elektrowni. Ciepło dostarczane wynosi 16 milj. kaloryj na godzinę, a na wytworzenie ciepła zużywa się około 4 ton węgla na godzinę.

Ponieważ wyniki omawianego ogrzewania były zadowalające, zastosowano je do ogrzewania nowego szpitala w Gothersgade, położonego w odległości 3.300 stóp od elektrowni, dostarczającej wody ciepłej do ogrzewania budynków. Do ogrzewania szpitala wytwarza się ciepło wynoszące 11 milionów kaloryj na godzinę, przy zużyciu 2 i pół tonn węgla w ciągu godziny.

Rezultaty te mogły być osiągnięte jedynie dzięki zastosowaniu nowego materiału izolacyjnego, sprowadzającego straty kaloryczne do minimum. (Tablettes documentaires nr. 123).

Zastosowanie gazu do centralnego ogrzewania.

W Paryżu na próbę zastosowano ogrzewanie gazem w dwóch szkołach publicznych. Próba wykazała, iż ogrzewanie gazem wymaga nadzwyczaj mało obsługi, która sprowadza się do minimum, a tego rodzaju ogrzewanie specjalnie dobre jest dla lokali takich, jak szkoły, czyli nie zamieszkiwanych stale. Ponieważ próba się udała, władze miejskie zatwierdziły projekt ogrzewania szkół publicznych za pomocą gazu i koksu. (Tablettes documentaires nr. 123).

Wynik ankiety szpitalnej Międzynarodowego biura higieny publicznej.

L'Office international d'hygiène publique przeprowadził ankietę, dotyczącą ilości łóżek w szpitalach w stosunku do określonej liczby ludności, oraz rozdziału terytorjalnego szpitali.

Wyniki ankiety posłużyły do opracowania ogólnego sprawozdania, które w zakończeniu przedstawia następujące wnioski:

Stały wzrost korzystania ze szpitali przez ludność pociąga za sobą konieczność zwiększenia ilości łóżek w szpitalach do 7 na 1000 mieszk. Zadaniem organizacji szpitali, w krajach mających jeszcze niedostateczną ilość łóżek szpitalnych, byłoby więc doprowadzenie ilości łóżek szpitalnych do wskazanej normy. Na wsi liczba ta może być mniejszą; poza tem zasięg działalności szpitala winien wynosić w promieniu 30 klm. Szpitale winny być obliczone najmniej na 100 łóżek. Dla chorych chronicznie należy budować specjalne przytułki i instytucje, których koszty utrzymania są niższe od kosztów utrzymania szpitali. Należałoby wreszcie, według wniosków ankiety, tworzyć specjalne organizacje dla kuracji domowej dla chorych, którzy nie potrzebują leczenia szpitalnego. Organizacja ta objęłaby lekarzy i pielęgniarki, opiekujących się chorymi w domu. Wreszcie pomocą dla chorych, którzy już szpitala nie potrzebują, winny się zająć przychodnie i ambulatorja. (Tablettes documentaires nr. 123).

Międzykomunalny związek przeciwpożarowy w departamencie Aisne (Francja).

W departamencie Aisne powstał międzykomunalny związek przeciwpożarowy, który na początek objął 11 miast i miasteczek; składka roczna dla miast, które do pewnego, określonego terminu, przystąpiły do Związku, wynosi 1.50 fr. od mieszkańca rocznie. Miasta, przystępujące do Związku po terminie wyznaczonym, będą płaciły po 5 frs. rocznie od mieszk.

Miasta nie należące do Związku, będą mogły korzystać z jego pomocy na warunkach następujących: 8 frs. za godzinę i za jednego człowieka, licząc od chwili wyjazdu aż do powrotu; 20 frs. za kilometr drogi i za 1 wóz użyty; 30 frs. za godzinę u-

życia moto - pompy lub auto - pompy; 1 frs. za każdy metr zużytej kieszki.

Gminy należące do Związku nie ponoszą już żadnych kosztów dodatkowych, poza opłaconą składką.

Związek ogromnie ułatwił sprawę bezpieczeństwa przeciwpożarowego w gminach wiejskich (Tablettes documentaires nr. 123).

Poradnik.

Zmiana granic miasta.

Pytanie: Magistrat pewnego miasta za-
pytuje, jakie wymogi mają warunkować
przyłączenie do miasta terytoriów sąsied-
nich gmin.

Odpowiedź: O zachodzącej konieczności
rozszerzenia granic miasta rozstrzygają
indywidualne warunki.

Do warunków typowych należy przedew-
szystkiem względ na rozwój miasta i jego
rozbudowę, które mogą się odbywać racjo-
nalnie tylko wtedy, gdy miasto posiada od-
powiednie tereny, zdadne pod zabudowę.

Drugi warunek może mieć charakter fi-
nansowy, np. gdy sąsiednia gmina wiejska,
wzgl. jej część, korzysta z urządzeń miasta
(drogi, mosty i t. d.) nie ponosząc żadnych
kosztów, związanych z budową i utrzyma-
niem tych urządzeń, wskutek czego koszty
te obciążają tylko mieszkańców miasta.

Przyłączenie do miasta w takim wypad-
ku obszaru gminy wiejskiej powoduje rów-
nomierne rozłożenie wspomnianych kosztów
na wszystkich zainteresowanych.

Ważnym również względem jest ciążenie
gospodarcze do miasta gminy wiejskiej,
wzgl. jej części, wyrazem czego jest istnie-
nie niejednokrotnie szeregu więzów natury
gospodarczej (np. arterje komunikacyjne)
pomiędzy miastem, a przyległym obwodem
gminy wiejskiej, które nie mogą doprowa-
dzić do ścisłego zespolenia tego obszaru z
miastem jedynie wskutek różnic ustroj-
wych.

Niemniej ważnym względem są wymogi
współczesnej urbanistyki, która stawia sobie
za cel m. in. rozwiązywanie zagadnienia zdro-

wotności na obszarze miast przez zakłada-
nie parków, zieleńców, ogródków działko-
wych i t. p., co wymaga odpowiednich te-
renów.

Względy, uzasadniające konieczność roz-
szerzenia granic miasta, winne być ilustro-
wane danymi liczbowymi.

Dane liczbowe powinny ilustrować m. in.
stan zaludnienia obszaru miasta i przyleg-
łego obszaru gminy wiejskiej, stopień za-
budowania tych obszarów, stan finansowy
zainteresowanych gmin, ilość niezbędnych
dla miasta terenów na cele użyteczności pu-
blicznej.

Uprawnienie organów komunalnych do sprawdzania ksiąg stacyj kolejow.

Pytanie: Magistrat pewnego miasta za-
pytuje, czy władze kolejowe obowiązane są
na mocy art. 44 ustawy o fin. kom. do oka-
zywania władzom komunalnym ksiąg sta-
cyjnych do wglądu, ewent. do poczynienia
z nich wyciągów, stanowiących podstawę
wymiaru komunalnego podatku ładunko-
wego.

Odpowiedź: Według dosłownego brzmie-
nia odpowiedniego wyciągu art. 44 ustawy o
tymczasowym uregulowaniu finansów ko-
munalnych, „celem uzyskania podstaw wy-
miaru samoistnych danin komunalnych, za-
rząd związku komunalnego ma prawo zwracać się do władz państwowych o podanie
podstaw opodatkowania ujawnionych przy
wymiarze podatków państwowych i komu-
nalnych“.

Ponieważ władze kolejowe nie dokony-
wują wymiaru żadnych podatków od towa-

rów przywożonych (opłaty taryfowe nie są podatkami) stanowisko Ministerstwa Komunikacji, wyrażone w przytoczonym przez Magistrat okólniku formalnie biorąc, jest zupełnie uzasadnione, niezgodne jest jednak z niewątpliwą intencją ustawodawcy: nałożenia na władze państwowe i komunalne obowiązku wzajemnej pomocy w sprawach podatkowych.

Rozporządzanie majątkiem szkolnym.

Pytanie: Magistrat pewnego miasta zapytuje, kto ma prawo zarządzać i rozporządzać majątkiem szkolnym i czy gmina może przeznaczyć grunt szkolny, użytkowany przez kierownika szkoły powszechnej na inne cele.

Odpowiedź: 1) Majątek szkolny, znajdujący się na terenie gminy, jest majątkiem gminnym.

Zarządzanie i rozrządzanie tym majątkiem należy do gminy, jako właścicieli.

Co się tyczy przeznaczenia gruntów szkolnych, znajdujących się na terenie gminy, na użytek szkół i nauczycieli, to zgodnie z art. 17 ustawy z dn. 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (D. U. Nr. 18, poz. 143) decydują o tem organy samorządu szkolnego

gminy (dozór szkolny). Od decyzji tej gmina i nauczyciel mogą się odwołać do rady szkolnej powiatowej, która rozstrzyga ostatecznie.

2) Stosownie do art. 44 ustawy z dn. 9. X.1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. Ust. Nr. 116, poz. 924) „kierownicy szkół, kierownicy i samoistni nauczyciele szkół jednoklasowych otrzymują od gminy możliwie 2 morgi ornego gruntu w jednej połaci, o ile możliwości przy budynku szkolnym“.

W myśl zaś art. 16 przepisów tymczasowych o szkołach elementarnych w Królestwie Polskiem (zat. art. 7 ust. z dn. 4.VI.20 o tymcz. ustr. władz szkol. Dz. Ust. Nr. 50, poz. 304) „gmina nie ma prawa pozbawiania szkoły tych funduszy pieniężnych, lub tych gruntów, z których szkoły i nauczyciele korzystają. Może to nastąpić wyłącznie na wniosek Dozoru Szkolnego za zgodą Rady Szkolnej Okręgowej i Inspektora Okręgowego pod warunkiem, że gmina oznaczy wzamian inne, równe tamtym źródła dochodu“.

Z powyższych postanowień wynika, że przeznaczenie przez gminę placu na cele budowy remizy strażackiej mogłoby nastąpić pod warunkiem, przewidzianym w tych postanowieniach.

Głosy prasy.

Projekt małej ustawy samorządowej, wywołuje ożywioną dyskusję na łamach prasy samorządowej. Ostatnio zabrali w niej głos: p. M. Jaroszyński w Nr. 35 „Samorządu“ z 30.VIII b. r. w artykule „Zawodowość w administracji komunalnej“ oraz dr. W. Dalbor w Nr. 16 i 17 „Wiadomości Samorządowych“ w artykułach „Wobec projektu zmian w ordynacjach miejskich“, „Wielka reforma samorządu“, „Uwagi na tle projektu wprowadzenia gmin zbiorowych“.

Dr. M. Jaroszyński wypowiada się z pewnemi zastrzeżeniami za zawodowością kierowników samorządowych organów wykonawczych. Konkluzję rozważań autora stanowi zdanie, iż:

„W zbiorowych czy okręgowych gminach wiejskich, tudzież w mniejszych miastach (niewydziałonych), niejednokrotnie znajdzie się dobry wójt czy burmistrz laicki, to też w tej grupie związków zawodowość zarządu winna być dopuszczalna, ale nieobowiązkowa“.

wa. Natomiast rozmiar i złożoność administracji powiatowych związków komunalnych oraz miast wydzielonych wymaga zawodości zarządu (w powiatach w osobie starosty) — jako reguły“.

Autor uważa, iż „wzrost znaczenia czynnika zawodowego nie wyklucza bynajmniej spotęgowania istotnego wpływu na administrację — czynnika obywatelskiego“. Wpływ ten byłby wywierany przez ustalanie programu działalności, wydawanie zasadniczych decyzji i wykonywanie kontroli, zdaniem autora „rola najważniejsza“, gdyż „będzie on (czynnik obywatelski) zawsze źródłem woli w administracji“.

Dr. W. Dalbor uważa „małą“ ustawę samorządową za „wielką“ reformę samorządu ze względu na projektowane zasadnicze zmiany w organizacji organów miejskich i zakresu ich działania, a szczególnie ze względu na projektowaną radykalną reformę ustroju gmin wiejskich.

Wywody autora są naogół zgodne z tezami Związku Miast, opublikowanymi w Nr. 9 „Samorządu Miejskiego“ z 1 maja b. r. w dziale „Ze Związku Miast“.

Szczupłość miejsca nie pozwala nam na przytoczenie tutaj szczegółowych wywodów autora, opartych na długoletnim doświadczeniu i gruntownej znajomości przedmiotu. Przy szerokim ujęciu całości sprawy, autor w dużym stopniu uwzględni doświadczenia,

potrzeby i interesy samorządów naszych województw zachodnich.

W Nr. 37 tygodnika „Miasto Polskie“, organie Związku Zrzeszeń Własności Nie-ruchomej Miejskiej w Polsce, ukazał się artykuł p. t. „Wysokość wydatków samorządowych“. W artykule tym autor z rzadką w dzisiejszych czasach obiektywnością stwierdza, przytaczając liczby, że szybki wzrost budżetów miejskich ma swe źródło w obciążaniu samorządu przez państwo coraz nowymi obowiązkami. Jednocześnie z tem stwierdza autor, nie wzrastają dochody miast, co przyczynia miastom wiele trudności finansowych. Trudności te wzrosły tembardziej że inwestycje, rozpoczęte i prowadzone przez miasta w latach poprzednich, obecnie spadają swym ciężarem na budżety miast w postaci rat amortyzacyjnych i procentów. Ponieważ pożyczki na cele inwestycyjne udzielane były przede wszystkim przez państwo, i że państwo wywierało wpływ decydujący na działalność miast w tym kierunku, autor słusznie domaga się, aby Rząd przyszedł obecnie samorządom z pomocą w drodze zastosowania poważnych ulg w spłacie zaciągniętych przez miasta zobowiązań. O podwyższeniu ciężarów podatkowych i świadczeń obywateli na rzecz miasta w chwili obecnej trudno jest poważnie mówić.

Bibliografia.

Z. Pietkiewicz: *Apropozycja miast w dawnych czasach*. Warszawa 1931. Skład główny u Gebethnera & Wolfa.

Praca ta jest odbitką z artykułu, zamieszczonego w Nr. 14/15 „Samorządu Miejskiego“ z r. b.

„Praca i Opieka Społeczna“. Ukazał się drugi zeszyt roku XI (1931) kwartalnika będącego organem Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Na treść zeszytu składają się następujące artykuły: **Jana Gnoińskiego:** Wynagrodzenie robotników rolnych na rok służbowy 1931/32. **Janiny Miedzińskiej:** Nau-

ka zawodu w przemyśle i rzemiośle. **Dr. Eugenji Pragerowej:** Ustawodawstwo chałupnicze. **Inż. Z. Puławskiego:** Zatrucia zawodowe przy lutowaniu stopami ołowiu. **Inż. Andrzeja Mazurkiewicza:** Bezpieczeństwo i higiena pracy w pralniach chemicznych. **Dr. K. Dąbrowskiego:** W sprawie projektu wzorowego zakładu wychowawczego dla dzieci nerwowych, zagrożonych moralnie i słabych umysłowo. **Mieczysława Baumgarta, adw.:** Chałupnicy a rozporządzenie Prezydenta z 16.III.1928 r. o umowie o pracy robotników. **Marji Chmieleńskiej:** Ogrody działkowe w Polsce.

Zamykają zeszyt: obszerna kronika krajowa i zagraniczna, przegląd orzecznictwa sądowego oraz bibliografia.

szkaniowem w Niemczech, daje sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Budownictwa i Robót Publicznych w Berlinie. Zwłaszcza zamieszczone w tłumaczeniu referaty p. H. Adama (Belgja) p. t. Praco-dawcy, a kwestja socjalna i p. dr. Grundmana (Niemcy) o sprawie zwalczania bezrobocia w budownictwie, są bardzo aktualne.

Dział techniczny przynosi przedewszystkiem dokończenie pracy p. inż. I. Lufta o rejestracji i kontroli kosztów własnych w firmie budowlanej.

Opis budowy Gmachu Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie obejmuje zarówno ocenę gospodarczą budowy jak i ciekawe fragmenty robót na tej budowie.

Dział techniczny zamyka niezmiernie interesujący artykuł pułkownika Armji Francuskiej p. Hoc o betonie w zastosowaniu do fortyfikacji.

Całość zeszytu uzupełnia ciekawa kronika krajowa i zagraniczna.

Zeszyt 6/7 „Przeglądu Budowlanego“ zawiera bogatą i interesującą treść.

Dział ekonomiczny obok artykułu p. dyr. Dr. T. Garbusińskiego o budownictwie mie-

WAPNO budowlane, rolne, hydrauliczne. Płyty piekarskie. Cegła ogniotrwała. Cement. Lepnik. „Duroxyl“ do posadzki na zimno. Gips. Maty. Trzcina. Proszek otwocoki. Płyty „Berebka“. Posadzki — poleca

Inż. JAN PĘDZICH

Warszawa, Jerozolimka 113, tel. 511-00.

POSZUKUJE POSADY

KONTROLERA ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH (laborant)

przeprowadzający samodzielnie analizy artykułów żywnościowych, znający ustawy i rozporządzenia sanitarne, z 12-letnią praktyką.

Poważne referencje i świadectwa.

Zgłoszenia do Związku Miast Polskich, Warszawa, Al. Ujazdowskie 47.

chw. 3099/11/18.

KSIĄŻNICA NAUKOWA W PRZEMYSŁU, RYNEK 8-9

poleca pierwsze zupełne wydawnictwo informacyjno-
statystyczne o Polsce p. t.

S K O R O W I D Z

MIEJSCOWOŚCI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z oznaczeniem terytorjalnie im właściwych
władz i urzędów oraz urządzeń komunikacyjnych

DZIEŁO OBEJMUJE OKOŁO 110.000 MIEJSCOWOŚCI POLSKI

Publikacja powyższa wychodzi
w prenumeracie miesięcznej po **zł. 6**

kwartalnej po **zł. 16.20.**

NA ŻĄDANIE WYSYŁA SIĘ SZCZEGÓŁOWE PROSPEKTY.

ZWIĄZEK MIAST POLSKICH

podaje do wiadomości Magistratów, Wydziałów Powiatowych
i innych urzędów zainteresowanych, iż

Projekt miejscowych przepisów budowlanych

z komentarzami naczelnika wydziału Min. Rob. Publ.

G. Szymkiewicza

Jest już na wyczerpaniu.

Pozostałe egzemplarze w cenie: 6 zł. z komentarzami, 3 zł. bez
komentarzy (nie licząc kosztów przesyłki) zamawiać należy w biu-
rze Związku Miast Polskich, **Warszawa, Al. Ujazdowskie 47.**

U W A D Z E

Wydziałów Powiatowych, Magistratów i Gmin Wiejskich

P O L E C A M Y :

kartoteki szufladowe systemu Kierownika Biura Adresowego Magistratu miasta st. Warszawy p. S. Korzeniowskiego, które posiadamy stale do sprzedaży.

Kartoteki te zastosowano w Biurze Adresowym miasta stoł. Warszawy.

Ze względu na praktyczność i taniość uznane zostały przez Min. Spraw. Wewn. jako nadające się do użytku nawet najmniejszych gmin wiejskich, jak również magistratów oraz biur adresowych miast większych.

Kartoteka opracowana jest specjalnie dla celów ewidencji i kontroli ruchu ludności (przechowywanie wzorów 1, 2, 3, 4, 3a, 4a, 11 i 12).

Kartoteki do kart rodzinnych (wzór 7) w opracowaniu. Do większych urzędów zastosowane będą kartoteki wieloszufladowe, szafkowe wraz ze specjalnymi przystosowanymi stołami operacyjnymi.

Kartoteka wyrabiana jest z metalu - blachy nierdzewiącej, zaopatrzona w suwak i specjalne zamknięcie.

Zamówienia urządzeń kartotekowych dla większych instytucji wykonane będą pod kierownictwem p. S. A. Korzeniowskiego.

Jednocześnie zwracamy uwagę, iż do racjonalnego operowania kartkami w kartotece są niezbędne palce gumowe w które możemy zaopatrzyć wszystkich interesowanych po skompletowaniu większych ilości zapotrzebowań. Prosimy zatem o nadsyłanie zapotrzebowań w tuzinowych ilościach.

Palec gumowy chroni kartkę od niszczenia oraz ułatwia manipulowanie kartkami w kartotece.

**ZAPYTANIA ORAZ ZAMÓWIENIA PROSIMY KIEROWAĆ
P O D A D R E S E M :**

**SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY
WARSZAWA, UL. ŚWIĘTOKRZYSKA 13.**